

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
NSV LIIDU AJALOO KATEEDER

M i l v i M u s t

NÕUKOGUDE ÜLDHARIDUSLIKU KOOLI ARENG
I VIISAASTAKU PERIOODIL (1928-1932)

Diplomitöö

Juhendaja: ajalooeaduste
doktor, professor H. Moosberg

*TRÜ NSVLiidu
ajal. kat. nr. 1525.*

Tartu 1960

E e s s ö n a.

NLKP Keskkomitee aruandes partei XX kongressile ütles N.S. Hruštšov: "Nõukogude rahvas löikab meie maal teostatud suure kultuurirevolutsiooni vilja. Ühelgi kapitalistlikul maal ei ole nii palju koole, tehnikume, kõrgemaid õppeasutusi, teadusliku uurimise institute, katsejaamu ja laboratooriume, teatreid, klubisid, raamatukogusid ja teisi kultuurhariduslike asutusi kui Nõukogude Liidus."¹⁾

Need võidud on nõukogude inimeste pingerikka töö tulemuseks.

On loomulik, et meid huvitavad eelkõige niisugused nõukogude ühiskonna ajaloo etapid ja sündmused, mis etendasid määravat osa sotsialismi ülesehitamisel. Just niisuguseks etapiks olid I viisaastaku aastad (1928-1932). Sotsialism saavutas sel perioodil suuri võite mitte ainult tööstuses ja põllumajanduses, vaid ka kultuuririndel.

Marksism-leninism on vaadelnud alati kultuurirevolutsiooni kui sotsialistliku revolutsiooni lahutamatu osa, kui üht vajalikku tingimust sotsialismi täielikuks võiduks.

Teostades maa sotsialistlikku industrialiseerimist ja põllumajanduse kollektiviseerimist I viisaastakul, mõistis kommunistlik partei sotsialistlikku ülesehitustööd kui sotsialismi majandusliku aluse rajamisprotsessi, mis on lahutamatult

1) N.S. Hruštšov, NLKP Keskkomitee aruanne partei XX kongressile, Tallinn 1956, lk. 86.

seotud laiade rahvamasside sotsialistliku teadvuse kasvatamisprotsessiga.

Käsitledes antud töös kultuurirevolutsiooni üht lüli - nõukogude kooli - on arvestatud neid marksismi-leninismi seisukohti.

Aastad 1928-1932 olid nõukogude kooli arengus ajalooliseks etapiks, sest just siis toimus sügavalt vana kooli revolutsiooniline ümberkorraldamine uueks, sotsialistlikuks kooliks. Paranes tunduvalt noore kasvava põlvkonna õpetus ja kasvatus. Nõukogude kool ei kasvanud mitte ainult organisatsiooniliselt, vaid ka sisuliselt, muutudes eesrindlikumaks ja ideeliseks kooliks maailmas. Iga nõukogude kodanik oli tol perioodil nõukogude kooli uue tõusu ja ennenähtamatu õitsengu tunnistajaks.

Kuid oma kiirel arenguteel, uute töövormide otsingute teedel, elas nõukogude kool I viisaastakul üle ka piinarikkaid kvaliteedilisi haigusperioode.

Käesolevas diplomitöös teeb autor katsed anda teatav ülevaade nõukogude üldharidusliku kooli arengust I viisaastaku perioodil. Kuna antud diplomitöö küsimuste ring on väga laialdane, siis pole suudetud käsitleda kõiki küsimusi igakülgselt ja ammendavalt. Näiteks on töös käsitletud pealiskaudsemalt klassi- ja koolivälise töö küsimusi.

Töö kirjutamisel on lähtutud V.I. Lenini õpetustest kultuurirevolutsiooni teostamiseks meie maal. Nimetada võib selliseid artikleid nagu "Noorsooühingute ülesanded", "Kooperatsioonist", "Lehekülgi päevikust" jt.

Töös on kasutatud ka tolle aja aktiivsete kultuuri- ja haridustöötajate töid, nagu N.K. Krupskaja, M.I. Kalinini,

A.S. Makarenko, NSV Liidu hariduskomissari A.V. Lunatšarski, Vene NFSV hariduskomissari A.S. Bubnovi, S.T. Štšatski jt. töid.

Töö kirjutamisel on kasutatud veel dokumentide kogumikke " Директивы ВКП /б/ и постановления Советского правительства о народном образовании" /вып. I-II/ ja "NLKP kongresside ja konverentside ja Keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused" (I, II ja III osa)

Ehkki antud töö kirjutamisel oli võimalik kasutada küllalt rohkesti kirjandust, tekkis töö kirjutamisel mõningaid raskusi. Enamik autoreid ei anna igakülgset ja põhjalikku vastust antud diplomitöö teemale. Terve rida autoreid on käsitlenud kooli arengu küsimusi pikema perioodi kohta ja on puudutanud sellepärast I viisaastaku perioodi küsimusi lühidalt ja pealiskaudselt, nagu M.M. Дейкено " 40 лет народного образования в СССР", " Народное образование в СССР" / под.редакцией И.А.Каирова/ jt.

Töö kirjutamisel oli üheks raskuseks ka see, et paljud autorid annavad erinevaid arvulisi andmeid.

Näiteks G.G. Karpovil on õppijate arv (tuhandetes) alg. 7-aastastes ja keskkoolides 1932/33. õppeaastal järgmine: 1)

Vene NFSV-s	-	13 342,4;
Ukraina NSV-s	-	4 481,4 ;
Gruusia NSV-s	-	503,3 jne.

Kuid töös " Народное образование в СССР"

I/ Г.Г.Карпов, О советской культуре и культурной революции в СССР, Москва 1954, lk. 152.

on samal õppeaastal õppijate arv (tuhandetes) järgmine:

Vene NFSV-s	-	13 220;
Ukraina NSV-s	-	4 456;
Gruusia NSV-s	-	511 jne.

Käsitluse sügavuse ja konkreetse materjali rohkuse poolest olid kasutatud töödest paremad Ф.Ф.Королев "Советская школа в период социалистической индустриализации", М.Е.Шильникова "Учебно-воспитательная работа школы в 1930-1934 годах" ja Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский "Очерки по истории советской школы РСФСР за 30 лет".

Töö kirjutamisel on tutvunud ka ajakirjade "Советская педагогика", "Вопросы истории" jt. materjalidega, kuid enamik artikleid on pealiskaudsed ja midagi konkreetsemat nad kasutatud kirjandusele ei lisa.

Tööle oleks andnud kahtlemata väärtusliku panuse I viisaastakul ilmunud perioodika kasutamine, kuid nimetatud kirjandus ei olnud töö kirjutamisel kättesaadav.

Kuna nimetatud töö on autorile esimeseks suuremaks tööks, siis tekkis töö käigus tõsisemaid raskusi materjali süstematiseerimisega jm. küsimustega. Autor suutis need küsimused lahendada ainult oma juhendaja professor H. Moosbergi abiga.

Avaldan suurt tänu professor H. Moosbergile, kes oma pingerikka töö kõrval leidis aega autorit sõbralikult ja kannatlikult juhendada ning abistada.

I p e a t ü k k .

KULTUURIREVOLUTSIOONI ARENGUST NSV LIIDUS aastail 1917-1928.

Nõukogude kooli areng on olnud oluliseks lüliks NSV Liidus toimunud kultuurirevolutsioonist. Sellest tuleneb vajadus selgitada lähemalt kultuurirevolutsiooni olemust ja ülesandeid.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon avas uue lehekülje Venemaa rahvaste ja kogu inimkonna ajaloo. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit tähendas üleminekut uuele, kõrgemale ühiskondlikule korrale, tähendas ühiskondliku elu kõrgemate vormide arengut mitte ainult majanduse ja poliitika valdkonnas, vaid ka kultuuri valdkonnas. Kultuurirevolutsioon on NSV Liidu sotsialistliku ülesehitustöö lahutamatuks koostisosaks.

Kultuurirevolutsiooni käsitletakse eraldi tinglikult, et selgemini näha neid sotsialistliku ülesehitustöö protsesse, mis toimusid kultuuri alal.

Kultuurirevolutsioon on proletariaadi diktatuuri perioodil seaduspärane nähtus, ilma milleta pole võimalik sotsialismi ülesehitamine.

Ei tule aga arvata, et kui kultuurirevolutsioon sotsialistlikus ühiskonnas kujutab ajaloolist paratamatust, siiski areneb stiihiliselt, ilma juhtimiseta, ilma rahvamasside aktiivse osavõtuta. Sotsialistliku kultuuri ehitamine nagu sotsialismi ehitamine tervikuna, on miljonite töölistmasside teadlik, loominguline tegevus kommunistliku partei juhtimisel.

V.I. Lenin on pööranud väga palju tähelepanu kultuuri-
küsimustele ja on andnud konkreetseid juhiseid kultuurirevolutsiooni teostamiseks.

Peale sotsialistlikku revolutsiooni algas kohe kultuuri-
revolutsiooni ülesannete elluviimine. See töö nõudis mitte
ainult aastaid, vaid aastakümneid. V.I. Lenin ütles: "Kultuurilist ülesannet ei saa lahendada nii ruttu kui poliitilisi ja sõjalisi ülesandeid. On vaja aru saada, et edasilikumise tingimused ei ole praegu endised. Poliitiliselt võita võib kriisi teravnemise ajastul mõne nädalaga. Sõjas võib võita mõne kuuga, kultuuriliselt aga niisuguse ajaga võita ei saa, asja sisu enese tõttu läheb siin tarvis pikemat aega, ja on vaja kohaneda selle pikema ajaga, teostades oma tööd läbimõeldult, suurima püsivuse, visaduse ja süstemaatilisusega." 1)

1922.a. detsembris ja 1923.a. jaanuarist kuni märtsini dikteeris V.I. Lenin Gorkis oma viimased artiklid: "Lehekülgi päevikust", "Kooperatsioonist", "Meie revolutsioonist", "Parem vähem, kuid paremini" ja teised. Neis artiklites ja kirja des V.I. Lenin arendas edasi tema poolt juba varem kavandatud sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise plaani NSV Liidus ja näitas selle plaani elluviimise teed. Nendes viimastes töödes pööras V. I. Lenin väga palju tähelepanu ka kultuurirevolutsiooni küsimustele.

Sel perioodil, kui V.I.Lenin kirjutas oma tööd, toimus edukas rahvamajanduse taastamine, mis oli vajalikuks tingimuseks sotsialismi alusmüüri rajamisel. V.I. Lenini konkreetsed

1) V.I.Lenin, Uus majanduspoliitika ja poliitharidustöölise ülesanded, Teosed, 33. kd., lk. 56.

juhised sotsialismi ehitamiseks olid väärtuslikuks suunanäitajaks järgnevate aastakümnete hiiglaslikus töös.

V.I. Lenini idee kultuurirevolutsioonist kui ühiskonna sotsialistliku ümberkujundamise lahutamatu koostisosast leidis konkreetse kehastuse neis edusammudes kultuuri alal, mida nõukogude rahvas saavutas aastail 1926-1932.

Tööliste ja talupoegade kultuurilise taseme tõstmist pidas V.I. Lenin paratamatuks eeltingimuseks Venemaa sotsialistlikul ümberkujundamisel.

V.I. Lenin näitas, et sotsialismi ülesehitamisega kandub raskuspunkt poliitiliselt võitluselt kultuuritööle.

"... Varem me asetasime ja pidimegi asetama raskuspunkti poliitilisele võitlusele, revolutsioonile, võimu kättevõitmisele. Nüüd aga muutub raskuspunkt sedavõrd, et ta kandub rahulikule organisatsioonilisele "kultuuritööle". Olen valmis ütleva, et raskuspunkt kandub meil kultuuritööle, kui ei oleks rahvusvahelisi vahekordi, kohustust võidelda meie positsiooni eest rahvusvahelises ulatuses. Kui see aga kõrvale jätta ja piirduda oma maa majanduslike vahekordadega, siis seisab töö raskuspunkt praegu meil tööpoolest kultuuritöös." 1)

V. I. Lenin näitas ka, et küla sotsialistlik ümberkujundamine pole võimalik ilma talupoegkonna kultuuritaseme tõstmiseta.

"Meie teine ülesanne seisab kultuuritöös talurahva heaks. See kultuuritöö talurahva hulgas taotleb majandusliku eesmärgina just koopereerimist. Täieliku koopereerimise tingimusel seisame juba mõlema jalaga sotsialistlikul pinnal. See

1) V.I. Lenin, Koopereerimisest, Teosed, 33. kd., lk. 434.

täieliku koopereerimise tingimus eeldab aga talurahva (just talurahva kui tohutu massi) niisugust kultuursust, et see täielik koopereerimine on võimatu ilma terve kultuurirevolutsioonita." 1)

V.I. Lenin võitles väsimatult kirjaoskamatus e likvideerimise eest, sest ilma selleta ei oleks võinud loota sotsialistliku majanduse ülesehitamist.

"... ilma üldise kirjaoskuse, ilma küllaldase arukuse, ilma rahvale küllaldasel määral raamatute kasutamist õpetamata, ilma selleks vajaliku materiaalse vundamendita, ilma teatava tagatiseta, ütleme ikalduse, nälja jne. vastu - ilma selleta me oma eesmärgi ei saavuta." 2)

Selgesti ning täie otsekohesusega näitas V.I. Lenin maa kultuurilise mahajäämusega seotud raskusi, kuid kirjutas ühtlasi veendunult, et need raskused võivad saada ning peavad saama võidetud, sest "mitte kuskil pole rahvahulgad tõelisest kultuurist niivõrd huvitatud kui meil; mitte kuskil ei tõste ta selle kultuuri küsimusi üles nii sügavalt ja nii järjekindlalt kui meil; mitte kuskil, mitte ühelgi maal pole riigivõim tööliklassi käes, kes oma suures enamuses saab väga hästi aru oma, ma ei ütle kultuursuse, vaid ütlen kirjaoskuse puudusest; mitte kuskil pole ta valmis tooma ega too selleks, et oma olukorda ses suhtes parandada, niisuguseid ohvreid kui meil." 3)

Kultuurirevolutsiooni ülesandeks oli vaimselt inimest ümber kasvatada marksistliku maailmavaate ja proletariaadi

1) V.I. Lenin, Kooperatsioonist, Teosed, 33. kd., lk. 434.

2) V.I. Lenin, Kooperatsioonist, lk. 430.

3) V.I. Lenin, Lehekülgi päevikust, Teosed, 33. kd., lk. 423.

ideoloogia vaimus, tõsta rahva kultuuritaset, rikastada tema vaimset elu. Tuli kujundada oma rahvuslik intelligentsikaader, arendada eesrindlikku nõukogude teadust ja kunsti jne.¹⁾

Kultuurirevolutsiooni põhimiseks ülesandeks oli laiade rahvamasside kultuuritaseme pidev tõstmine, et anda rahva teenistusse teadus, tehnika, kunst ja muuta iga töötaja aktiivseks ning teadlikuks sotsialismiehitajaks. Sellest põhimisest ülesandest tulenesid kõik teised kultuurirevolutsiooni ülesanded.

Ilma rahvamasside kultuuritaseme tõstmiseta poleks saanud ehitada sotsialismi, sest sotsialistliku ühiskonna rajamine on miljonite töötajate teadlik, sihikindel tegevus.

Venemaa majanduslikust ja kultuurilisest mahajäämusest tingituna oli kultuurirevolutsiooni üheks esimeseks tähtsamaks ülesandeks kirjaoskamatus e likvideerimine.

Rahvamasside kultuuritaseme tõstmist tuli alustada just kirjaoskamatus e likvideerimisest. Niikaua kui elanikkonna keskel võimutses kirjaoskamatus, ei võinud oodata rahvalt teadlikku, loomingulist tegevust uue ühiskonna rajamisel.

Asudes ehitama uut, sotsialistlikku kultuuri oli vaja: likvideerida vana kodanlik kultuur; võtta täielikult üle demokraatliku ja sotsialistliku kultuuri elemendid, mis arenesid kapitalistlikus ühiskonnas.²⁾

Vana kultuuri likvideerimine nõuab selle igakülgset ja põhjalikku tundmist. On olemas inimkonna kultuurisaavutused,

1/ М.П.Ким, Коммунистическая партия - организатор культурной революции в СССР, Москва 1955, lk. 12.

2/ М.П.Ким, Коммунистическая партия...., lk. 12.

mis ei ole seotud kindla ajaloolise epohhiga, vaid on kogu inimkonna ajaloo arengu produkt. Kuid selle kõrval on olemas sellised kultuurisaavutused, mis on seotud kindla majandusliku baasiga, on ühe kindla ajaloolise epohhi produkt.¹⁾

Kapitalismi arengu tingimustes valitsev kodanlik kultuur sisaldab ka demokraatliku ja sotsialistliku kultuuri elemente. Demokraatlik ja sotsialistlik kultuur ei saa kodanlikus ühiskonnas vabalt areneda.

Sotsialistlik kultuur tekkis progressiivsete ideede ja teooriate baasil, mis olid kujunenud juba kapitalistlikus ühiskonnas. Teisest küljest tekkis sotsialistlik kultuur kogu inimkonna kultuuri kriitilisel läbitöötamisel.²⁾

Vana kultuuri kriitiline ümbertöötamine on vaid kultuuri-revolutsiooni üks külg. Kultuurirevolutsiooni teine külg on loov-ue sotsialistliku kultuuri ehitamine. Kultuurirevolutsiooni teine külg on väga oluline osa kultuurirevolutsiooni arengus.

Sotsialistliku kultuuri rajamine kapitalismi tingimustes oli hoopis raskem kui kodanliku kultuuri rajamine feodaalse ühiskonna rüpes. Kodanlus, olles majanduslikult võimas, arendas oma kultuuri ja kasutas seda võitluses feodalismi vastu.

Proletariaat kapitalistlikus ühiskonnas on majanduslikult eksploateeritud ja poliitiliselt õigusteta. Sellistes tingimustes ei võinud areneda proletariaadil oma kultuur, vaid ainult proletaarse kultuuri üksikud elemendid.

Alles peale sotsialistlikku revolutsiooni sai sotsialist-

1/ М.П.Ким, Коммунистическая партия...., lk.13.

2) Samas, lk. 15.

lik kultuur vaba arengu.

Venemaa töötavatel hulkadel tuli hakata kultuurirevolutsiooni läbi viima väga rasketes tingimustes. Tsaari-Venemaa majanduslik mahajäämus tingis ka kultuurilise mahajäämuse. Eriti tuleb märkida Venemaa laiade rahvamasside harimatust ja kultuurilist mahajäämust. Umbes 80 % kooliealisi lapsi ei saanud üldse haridust. Õppetöö tase oli üldhariduslikes koolides niivõrd madal, et õpilased ei omanud isegi püsivat lugemiskust. 1)

Kultuuriline mahajäämus oli eriti märgatav ääremaadel, sest tsarism oli mittevõene rahvaste õelaim vaenlane. Paljudes endise Vene impeeriumi territooriumil elanud rahvastel puudus oma kirjakeel, kuid ka neil rahvastel, kel see oli, oli võetud võimalus õppida emakeeles. Tsarism kultiveeris sihilikult ääremaadel harimatust, et hoida rahvamasse paremini orjuses.

Näiteks Venemaa üheks mahajäänimateks rahvasteks olid Põhja rahvad. Väga huvitavalt märgiti 1922.a. Rahvusasjade Rahvakomissariaadi dokumentides, et sealsed elanikud kardavad maailmas kõige enam kolme asja - pitsatiga paberit, soldateid ja koole. 2)

See on ka endastmõistetav, sest Põhja töötavad massid ei näinud kunagi midagi head ei pitsatiga paberilt ega ka koolilt, kus õpetajad - vaimulikud uimastasid lapsi.

Selline kirjaoskamatu, pime töötajate mass ei mõistnud igakord näha erinevusi vana tsaarirežiimi ja uue nõukogude

1) Rahvahariduse korraldus Nõukogude Liidus, "Nõukogude Kool" 1947, nr. 10, lk. 612.

2) М.П.Ким, Коммунистическая партия..., lk.43.

korra vahel. Ääremaade elanikkond oma kultuurilise mahajäämusega takistas nõukogude võimu kindlustamist rahvuslikes rajoonides. Oli vaja otsustavalt võidelda kirjaoskamatuses rahvuslikes rajoonides.

Peale sotsialistliku revolutsiooni kui töölisklass sai poliitiliselt valitsevaks klassiks, oli ta veel kaugel vaimse kultuuri valitsemisest. Poliitiliselt purustatud kodanlus oli kultuuriliselt tugev, sest tema käes oli haridus, teadus jne. Töölisklassil puudus ^{is} oma intelligentsi kaadrid. Palju tuli õppida töölisklassil oma vaenlastelt. Proletariaat pidi kasutama vana, kodanlikku kaadrit, sest ilma kodanlike spetsialistide kaasatömbamiseta ei oleks suudetud peale proletaarset revolutsiooni edasi liikuda. Vana kaadri ümberkasvatamise kõrval oli vaja kiiresti ette valmistada uut, proletaarset kaadrit.

Juba Nõukogude korra eksisteerimise esimestel aastatel lahendati edukalt kultuurirevolutsiooni ülesandeid. Eriti teravalt kerkis esile kultuurirevolutsiooni ülesannete kiire lahendamise aga seoses sotsialismi ülesehitamisega meie maal. Sotsialismi ehitamine polnud võimalik ilma kultuurirevolutsioonita.

A.V.Lunatsarski, esinedes 1925.a. I Ülevenemaalisel Õpetajate Kongressil, nimetas kultuurirevolutsiooni kolmandaks frondiks. Ta näitas, et kolmas front muutub eriti tähtsaks sotsialistliku ülesehitustöö perioodil. 1)

Kultuurirevolutsioon saavutas erilise hoo I viisaastakul

1) А.В.Луначарский, Задачи просвещения в системе советского строительства, "О народном образовании", Москва 1958,

ja seda just tänu laiade rahvamasside aktiivsele osavõtule. On selge, et selliseid suuri ülesandeid nagu kirjaoskamatuselise likvideerimine, üldise kohustusliku alghariduse kehtestamine jne. ei saanudki muidu lahendada kui ainult töötavate hulkade osavõtuga. Kultuurirevolutsiooni ülesannete lahendamine muutus üldrahvalikuks ürituseks.

Sotsialistliku kultuuri ehitamine toimus teravas klassivõitluses. Kukatatud klassid ei kasutanud ainult majanduslikke ja poliitilisi võitlusvahendeid, vaid ka ideoloogilisi, nagu teadus, kirjandus, kunst jne. Vana kodanlik ideoloogia ja kodanliku ideoloogia juured püsisid veel visalt inimeste teadvuses.

Nõukogude riigil tuli võidelda nii avalike vaenlastega kui ka maskeeritud vaenlastega, kuid ka selliste inimestega, kes ebateadlikult langesid kodanliku ideoloogia mõju alla.

Vana kultuuri likvideerimise käigus paljud kultuuritöötajad ei mõistnud või ei tahtnud mõista marksismi-leninismi seisukohti uue sotsialistliku kultuuri rajamisel.

Oli "puhta" proletaarse kultuuri propageerijaid, kes eitavad kõike eelnevat. Nad eitavad kapitalistliku ühiskonna tehnikat, teadust, haridust jne. saavutusi. Need nn. proletkultlased nagu Bogdanov, Pletnev jt. arvasid, et proletariaat peab peale revolutsiooni rajama uue kultuuri. Seda "uut" kultuuri tahtsid rajada nad laboratoorsel teel, eraldi sotsialistliku ülesehitustöö praktikast, visates minema kõik eelnevate ühiskondade teadmised. Kultuuriline ülesehitustöö pidi toimuma nendearvates abstraktsete kõnelustega proletaarsest kultuurist.¹⁾

1) А.Н.Маслин, О некоторых вопросах создания советской социа-

Proletkultlased löid Hariduse Rahvakomissariaadile vastu-kaaluks ka oma organisatsiooni - Proletkult, kus nagu oleks pidanud toimuma "proletaarse kultuuri" loomine.

Partei purustas need valevaated ja näitas, et proletaarne kultuur ei või tekkida nagu Minerva Jupiteri peast, ilma alu- seta, ilma ajaloolise baasita, ilma möödunud kultuuri sidemeteta.

V.I. Lenin taunis mitmes oma sõnavõttus proletkultlaste teostamatuid plaane. Venemaa Kommunistliku Noorsooühingu III Kongressil ütles V.I. Lenin:

"Proletaarne kultuur ei ole ei-tea-kust välja kukkunud, ei ole nende inimeste väljamõeldis, kes nimetavad end proletaarse kultuuri spetsialistideks. Kõik see on lausa lollus. Proletaarne kultuur peab olema nende teadmisharude seaduspärase arengu tulemuseks, mis inimkond on välja töötanud kapita- listliku ühiskonna, mõisnike ühiskonna, tšinovnikute ühiskonna surve all." 1)

Proletkultlaste esimese ülevenemaalise kongressi re- solutsiooni projekti kohta kirjutas V.I. Lenin töö "Proletaar- sest kultuurist". Ta näitas, et "marksism kui revolutsioonili- se proletariaadi ideoloogia võitis endale maailma-ajaloolise tähtsuse sellega, et marksism ei heitnud sugugi kõrvale ko- danliku ajastu kõige väärtuslikumaid saavutusi, vaid vastupidi, omandas ja töötas ümber kõik, mis oli väärtuslikku inimõtte ja kultuuri rohkem kui kahe tuhande aastases arenemises. Tõeli- selt proletaarse kultuuri arendamiseks saab pidada ainult seda tööd, mida edaspidi tehakse sel alusel ja sellesamas

1) V.I. Lenin, Noorsooühingute ülesanded, Teosed, 31. kd., lk. 256.

suunas..." 1)

Sotsialistliku kultuuri ülesehitamist takistas ka kodanlik natsionalism. Propageeriti "rahvuskultuuri" loosungit s.t. rahvusliku kultuuri nõudmist ilma sotsialistliku sisuta.

Sotsialistlikku kultuuri tuli ehitada tingimustes, kus Nõukogude riiki piiras kapitalistlik ümbrus. Pidevalt tuli võidelda rahvusvahelise imperialistliku reaktsioonilise ideoloogiaga, mis püüdis igati segada sotsialismi ülesehitamist.

Kultuurirevolutsiooni ülesannete aktiivseks elluvijaks oli nõukogude kool. Kool pidi kasvatama igakülgselt arenenud inimest materialistliku maailmavaatega, kommunistliku moraali- ja kindla tahtega. Kommunistlik partei näitas, millised suured ülesanded on koolil:

"Proletariaadi diktatuuri ajajärgul, s.o. nende tingimuste ettevalmistamise ajajärgul, mis teevad võimalikuks kommunismi täieliku teostamise, peab kool olema mitte üksnes kommunismi põhimõtete elluvijaks üldse, vaid ka proletariaadi ideelise, organisatsioonilise, kasvatava mõju viijaks töörahva hulka poolproletaarsetesse ja mitteproletaarsetesse kihtidesse, selleks et üles kasvatada põlvkond, kes on suuteline kommunismi lõplikult ellu viima." 2)

Vaatamata sellele, et varsti peale Nõukogude riigi organiseerimist algas raske kodusõja- ja interventsiooniperiood, Nõukogude valitsus ja kommunistlik partei töötasid energiliselt rahvahariduse arendamise alal.

Nõukogude võim avas esmakordselt inimkonna ajaloos rah-

1) V.I.Lenin, Proletaarsest kultuurist, Teosed, 31. kd., lk.284.

2) V.I.Lenin, VK(b)P programmi projekt, Teosed, 29. kd., lk.91.

vahulkadele tee teadmiste juurde. Töölised ja talupojad said võimaluse hakata omandama kultuuri, arendama oma võimeid.

Isegi kodusõja tingimustes astus Nõukogude riik samme uue, rahva huve teeniva kooli loomiseks. Ta esitas ülesande "muuta kool kodanluse klassivõimu tööriistast ühiskonna klassideks jagunemise täieliku kaotamise tööriistaks, ühiskonna kommunistliku ümberkujundamise tööriistaks." 1)

Koolide pidevat kasvu ei suutnud takistada mingisugused raskused. 1920.a. avati ligi 13 000 uut kooli. Kui 1914./15. ö.-a. oli Venemaal 7 896 000 õpilast, siis õppeaastal 1920/21 oli neid 9 212 000. 2) Ka uue majanduspoliitika aastatel (1922-1925) toimus koolivõrgu ja õpilaste kontingendi järjekindel kasv. Taastamisperioodi lõpuks tõusis alg- ja keskkoolide arv NSV Liidus üle 93 500 ning neis õppis rohkem kui 9 miljonit õpilast. 3)

1918. aastal algas intensiivne töö uue kooli aluste väljatöötamise alal. Terve rida Hariduse Rahvakomissariaadi dokumente kinnitasid uue kooli põhimõtted, määrasid kooli ülesanded, süsteemi ja organisatsiooni.

1921. aastast alates hakkas üldhariduslik kool koosnema kolmest lülist (4+3+2). Pärast seitsmendat õppeaastat läksid ühed õpilased 8. ja 9. klassi ja edasi kõrgematesse õppeasutustesse, teised aga kolme- või nelja-aastase õppeajaga tehnikumidesse. 4)

1) NLKP kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused, I osa, lk. 419.

2) NSV Liidu ajalugu, Sotsialismi ajajärk (1917-1957), Tallinn, 1959., lk. 203.

3) Samas, lk. 283.

4) Народное образование....., lk. 40.

1924. a. muudeti üheksa-aastase õppeajaga kooli vanem kontsenter kutsekooliks, et kooli lõpetajatele ühes üldhariduslike teadmistega anda ka mõnesuguseid erialalisi teadmisi.

V.I.Lenin näitas, et üldharidusliku kooli suund spetsialiseerumisele on ajutine, mis on põhjustatud "maa vaesusest ja laostumisest".¹⁾

Üheksa-aastase õppeajaga koolide arvu kiire kasvu tõttu ei saanud kaugeltki kõik lõpetanud samal aastal astuda kõrgematesse koolidesse. Üheksa-aastase õppeajaga kooli lõpetamisel tuli seepärast 1-2 aastat töötada enne kui nad astuvad kõrgemasse õppeasutusse. Et töötada, selleks oli vaja mõningaid praktilisi teadmisi. Üheksa-aastase õppeajaga koolide kaheksandates ja üheksandates gruppides hakati pühendama osa tunde eriainetele.

A.V. Lunatšarski oma kõnes XIII Nõukogude kongressil iseloomustas II astme koolide olukorda.

Ta ütleb, et üldhariduslikest koolidest kõrgematesse koolidesse minek on nii kitsas nagu nõelasilm. Noortel tuleb astuda ellu üldharidusega. Aga mis on üldharidus? See on nagu poolfabrikaat. Peale kooli lõpetamist on vaja võtta seesama noormees või neiu ja anda talle üldhariduse foonil spetsiaalne haridus, mis on vajalik eluks.²⁾

Üheksa-aastase õppeajaga koolide kutsealaseks muudetud 8. ja 9. grupid nn. "erikursused" ei täitnud aga oma ülesandeid. Nad andsid ühelt poolt puuduliku praktilise kutsealase ettevalmistuse ja teiselt poolt vähendasid üldhariduslike teadmiste ulatust, mida peab andma keskkool.

1) V.I. Lenin, Hariduse Rahvakomissariaadi tööst, Teosed, 32. kd., lk. 103.

2) Ф.Ф.Королев, Советская школа в период социалистической индустриализации, Москва 1959, lk. 24.

1923/24. õppeaastal asutati Kommunistliku Noorsooühingu algatusel algkoolide baasil kolme-aastase õppeajaga maanoorte koolid, mis olid üldharidusliku iseloomuga.

Maanoorte koolide suurepärase omadus seisis selles, et koolid ei piirdunud ainult hariduse andmisega noortele. Õppus seoti tootmistööga: koolide juurde loodi põllumajanduslikud katselapid, õppetöö seoti tihedalt noorte osavõtuga põllumajandusest.

Aastast aastasse kasvas maanoorte koolide osatähtsus rahvahariduse süsteemis. A.V. Lunatšarski ütles: "Kuid selle kooli kasvatus on õilis ja tema töö alused hästi läbi mõeldud, et kool muutus kohe... kõigi maailmas olevate koolide hulgas üheks eesrindlikumaks." ¹⁾

Alates Nõukogude riigi esimestest sammudest, teostati aktiivselt võitlust kirjaoskamatus vastu. 26. detsembril 1919. a. avaldati Rahvakomissaride Nõukogu dekreet "Kirjaoskamatus likvideerimisest Vene NFSV elanikkonna hulgas" Dekreedis öeldi, et kogu vabariigi elanikkond alates 8 aasta vanusest kuhi 50-aasta vanuseni, kes ei oska lugeda ega kirjutada, peab õppima oma soovi järgi kas emakeeles või vene keeles.

Loodi Ülevenemaaline Erakorraline Kirjaoskamatus Likvideerimise Komisjon. Linnades ja külates loodi kirjaoskuse õppimise koole. Nõukogude võimu esimese kolme aasta jooksul õpetati kirjaoskust ligikaudu 7 miljonile inimesele. ²⁾

1923.a. loodi vabatahtlik massiorganisatsioon "Maha kirjaoskamatus" (ODN), mille esimeheks valiti M.I. Kalinin.

Maal oli kirjaoskamatu elanikkonna protsent tunduvalt

1) Leninlik Kommunistlik Noorsooühing, Tallinn, 1959, lk. 275.

2) NSV Liidu ajalugu, Sotsialismi ajajärk (1917-1957), Tallinn, 1959, lk. 205.

kõrgem kui linnas ning raskusi kultuurilises ülesehitustöös esines hoopis rohkem. Kuid ka seal, tänu linna abile ja küla-intelligentsi aktiivsele osavõtule, arenes kirjaoskamatuselike likvideerimine edukalt. 1925. ja 1926. a. õppis NSV Liidus lugema ja kirjutama ligi 3 miljonit täisealist, kusjuures 90 % kuulus neist maaelanikkonda.¹⁾

Kuid see oli alles töö alguseks. Täielik kirjaoskamatuselike likvideerimine viidi ellu alles industrialiseerimise ning kollektiviseerimise aastail.

Peale sotsialistlikku revolutsiooni oli vaja ümber kasvatada vana õpetajate kaader. Enamus õpetajatest olid võrsunud töörahva kihtidest, kuid kasvatatud kodanluse ideoloogia vaimus. Peab märkima, et õpetajaid oli kergem tömmata nõukogude korra poole kui tehnilist intelligentsi. Juba interventsiooni ja kodusõja päevil läks õpetajate põhihulk revolutsiooni poolele. Just maaõpetajaskond sammus kindlalt koos parteiga ja nõukogude võimuga. Linnõpetajaskonna tipud aga ühinesid kontrerevolutsiooniga. V. I. Lenin märkis II Ülevenemaalisel Õpetajate-internatsionalistide kongressil:

"Ei saa olla kahtlust selles, et õpetajate personali hiiglaenamus, kes on lähedane tööliisklassile ja talurahva töötavale osale, et ta oma hiiglaenamuses on nüüd veendunud, kui sügavale ulatuvad sotsialistliku revolutsiooni juured, kui möödapääsmatult levib ta tervele maailmale, ja ma arvan, et õpetajaskonna hiiglaenamus hakkab nüüd kahtlemata siiralt töörahva ja ekspluateeritavate võimu poole üle tulema..."²⁾

1) NSV Liidu ajalugu, lk. 281.

2) V.I.Lenin, Kõne II Ülevenemaalisel Õpetajate-internatsionalistide kongressil 18. jaanuaril 1919, Teosed, 28.kd., lk. 378.

Revolutsiooniliselt meelestatud õpetajate töö toimus te-
ravas võitluses kontrrevolutsiooniliselt meelestatud elementi-
dega.

Vastukaaluks Ülevenemaalisele Õpetajate Liidule, mis oma
juhtiva ladviku mõjul asus sotsialistliku revolutsiooni suhtes
vaenulikul seisukohal, organiseerisid eesrindlikud õpetajad
Õpetajate-Internatsionalistide Liidu, mis sai ikka enam ja enam
liikmeid. 1)

Ilmutades suurt hoolt õpetajaskonna ümberkasvatamisel,
partei ja Nõukogude valitsus tegi kõik võimaliku õpetajate
materiaalse olukorra parandamiseks. 1. novembril 1918.a. tõs-
teti tunduvalt õpetajate töötasu, määrati soodustusi korterite
alal ja õpetajate kõrgendatud ^{ho}toiduga varustamisel. 2)

Teiselt poolt oli vaja ette valmistada uut õpetajatekaad-
rit tööliste ja töötava talurahva hulgast. Peale Suurt Sotsia-
listlikku Oktoobrirevolutsiooni oli vaja ümber korraldada peda-
googiliste õppeasutuste süsteem.

Endised pedagoogilised seminarid reorganiseeriti 3-aastas-
teks pedagoogilisteks kursusteks. 1921. a. pedagoogilised kur-
sused muudeti pedagoogilisteks tehnikumideks. 1921.a. hakati
vahet tegema algkoolide õpetajate, 5.-7. klasside õpetajate ja
keskkoolide õpetajate pedagoogilisel ettevalmistamisel. Kahe-
aastased pedagoogilised instituudid hakkasid ette valmistama
5.-7. klasside õpetajaid.

Peale sotsialistlikku revolutsiooni hakati suurt tähele-
panu pöörama ka kõrgemale pedagoogilisele haridusele. 1922.

1) E.N. Medönski, Pedagoogika ajalugu, II osa, Tallinn 1950,
lk. 254.

2) Samas, lk. 299.

aastast kuni 1930. aastani etendasid tähtsat osa keskkoolide õpetajate ettevalmistamisel pedagoogilised fakulteeid ülikoolide juures. Hiljem kujunesid neist fakulteetidest iseseisvad pedagoogilised instituudid.

Lõpuks kujunes 1930. aastaks välja järgmine õpetajate ettevalmistamise süsteem:¹⁾

1) pedagoogilised tehnikumid - valmistasid ette I astme koolide õpetajaid;

2) pedagoogilised instituudid ja pedagoogilised fakulteeid - valmistasid ette II astme koolide õpetajaid, maanoorte koolide ja vabriku-tehaste koolide õpetajaid;

3) kõrgemad pedagoogilised kursused - valmistasid ette õpetajaid tehnikumide spetsiaalsete distsipliinide jaoks.

Vaatamata suurele tööle õpetajate kaadri ümberkasvatamisel ja ettevalmistamisel, olid õpetajate kaadrid veel kaugel nendest nõudmistest, mida esitas talle kool. 1926.a. oli näiteks 35,3 % õpetajaist revolutsioonieelse hariduse ja staažiga, 45,5 % õpetajatest revolutsioonieelse haridusega ja revolutsioonijärgse staažiga ning ainult 19,2 % õpetajaid sotsialistliku revolutsiooni järgse hariduse ja staažiga. Nii oli 80 % õpetajatest saanud hariduse enne revolutsiooni. II astme koolides 60 % õpetajatest ei omanud kõrgemat haridust.²⁾

Nii seisis veel ees määratu töö õpetajate kaadri ettevalmistamisel ja nende kvalifikatsiooni tõstmisel.

Koolivõrgu tihendamise kõrval toimusid revolutsiooni esi-

1) Ф.Ф.Королев, Советская школа в период социалистической индустриализации, Москва 1959, lk. II5-II6.

2) Ф.Ф.Королев, Советская школа...., lk. IO4.

mestest kuudest peale ümberkorraldused, mille ülesandeks oli teha nõukogude kool laiade üldhariduslike teadmiste omandamise ning kasvava sugupõlve kommunistliku kasvatamise koldeks.

Kool aga elas üle uue sündimise raskusi. Uute töömeetodite otsingutel heideti kõrvale ka vana kooli väärtuslikud töökogemused. Unustati, et vanalt koolilt tuleb ka õppida. V. I. Lenin ütles: "Räägitakse, et vana kool oli õppimise, drillimise, tuupimise kool. See on õige, kuid tuleb osata vahet teha selle vahel, mis on vanas koolis halba ja mis oli seal meile kasulikku, ja tuleb osata sealt välja valida see, mis on kommunismile tarvilik." ¹⁾

Ägeda klassivõitluse tingimustes ei suutnud mõned nõukogude haridussüsteemi lülid vastu pidada klassivaenuliku ideoloogia survele ja sattusid tagurlike kodanlike teooriate mõju alla. See pidurdas tunduvalt kooli arengut. Peamisteks kahjulikeks vääртеooriateks oli õppetunni kui peamise õppetöö vormi eitamine ja sellega seoses ka tunniplaani eitamine, s.t. õppeainete vaheldumist õppepäeva jooksul, kindlate programmide väljatöötamise eitamine jne.

1921. a. loodi Hariduse Rahvakomissariaadi juurde Riiklik Teaduslik Nõukogu (GUS) - juhtiv metoodiline keskus. Selle kompetentsi kuulusid õppeplaanide ning programmide läbitöötamine ja kinnitamine ning teised tähtsamad õppe-kasvatustöö organiseerimise, sisu ja metoodika küsimused.

Töötades välja uusi programme, muutis Riikliku Teadusliku Nõukogu teaduslik-pedagoogiline sektsioon programmide struktuuri ja õppematerjali paigutamise asemel õppeainete järgi

1) V.I.Lenin, Noorsooühingute ülesanded, lk. 255.

hakkas õppematerjali algkooli jaoks ebaõigesti rühmitama teemade nn. komplekside järgi. 1922.a. avaldatud "Riikliku Teadusliku Nõukogu skeem" paigutas programmi materjali I astme kooli kompleksprogrammide ülesehitamiseks kolme veergu: loodus, töö ja ühiskond. (Vaata diagrammi nr. 1) ¹⁾

Igasse veergu paigutati õppeaine ja materjali süstemaatilise käsitlemise rikkumisega katkendlikke andmeid loodusloost, füüsikast ja keemiast esimeses veerus (loodus), teatmeid mitmesugustelt tootmisaladelt teises veerus (töö) ja katkendlikke teatmeid ühiskonnateadusest ja ajaloo kolmandas veerus (ühiskond). Kompleksprogrammid rikkusid õppetöö süstemaatilisust ja järjekindlust ega kindlustanud püsivate teadmiste omandamist. Sel ajal kui aritmeetikale polnud kohta nendes programmides, kordusid mõned kompleksteemad aastast aastasse algkooli kõikides klassides, mis viis õppematerjali liigsele kordamisele. Eriti kannatasid kompleksprogrammide juures lugemise, kirjutamise ja arvutamise oskused.

Programmide autorid väitsid nagu oleks need programmid rajatud dialektilis-materialistlikele alustele. Tegelikuses oli aga sügav vastuolu programmide ja tegeliku töö vahel.

Kompleksprogrammid olid kodanlike ja väikekodanlike pedagoogiliste teooriate ebakriitilise laenu produkt.

A.S. Makarenko rääkis pedagoogilises teoorias esinevatest vigadest järgmist. Ta näitas, et on kolme tüüpi vigu: deduktiivse väitmise tüüp, eetilise fetišismi tüüp ja isoleeritud vahendi tüüp. Näiteks võetakse mingi vahend ja väidetakse, et tal on just niisugune tagajärg. Ta toobki näitena komplekside

1) З.И.Равкин, Советская школа в период восстановления

meetodi. Soovitatakse kompleksmeetodit õppetöös; sellest vahendist tuletatakse spekulatiivselt loogilisel teel väide, et see õpetamisviis andvat häid tulemusi. Järeldus, et kompleksmeetod annab häid tulemusi, tehti enne tegelikkuses järeelproovimist. Kujunes niisugune ring: vahend on hea - peab olema hea tulemus; aga kui on hea tulemus, siis, tähendab, on vahend hea.¹⁾

A.S. Makarenko astus hädapedagoogidega julgesti võitlusse. Pedagoogilisi formaliste nimetas ta "pedagoogilise Olümpose" esindajateks.²⁾

1923.a. anti välja kompleksprogrammid I astme kooli kahe esimese õppeaasta, 1924. aastal aga kolmanda ja neljanda õppeaasta jaoks.

1923. ja 1924. a. programmides puudus aineprintsip. Programmide koostajad olid unustanud V.I. Lenini nõudmise, et vanalt koolilt tuleb osata üle võtta ka head. Antud konkreetses olukorras oleks pidanud vanalt koolilt üle võtma kindla süsteemi programmide ülesehitamisel.

Terve rida rahvahariduse osakondi ja õpetajaid arvestas kompleksprogramme. Näiteks Petrogradi rahvahariduse osakond kritiseeris neid programme juba programmide väljatöötamise perioodil. Ka Ivanovo-Voznessenski rahvahariduse osakond võttis vastu kompleksprogrammid terava kriitikaga.³⁾

Ajakirjas "Prosveštšenie v Sibiri" ilmus tol ajal huvitav kirjutus küsimuse kohta, kuidas siduda kompleksteemad las-

1) A.S. Makarenko, Kasvatuse meetodid, „Valitud pedagoogilised teosed“, Tallinn 1948, lk. 102.

2) Samas, lk. 23.

3) Н.А. Константинов, Е.Н. Медынский, Очерки по истории советской школе РСФСР за 30 лет, Москва 1948, lk. 128.

tele oskuste õpetamisega. Artiklis esitatakse küsimus, kuidas saab teemat "Lehen" ühendada ebakindlate täishäälikute õige-
kirjutamisega või milline seos võib olla teema "Meie krai" ja
- емь , - ишь -lõpuliste pöördsonade pööramisega. Õpetaja
töö võtab kahekordse iseloomu: osa ajast tuleb tegeleda komp-
leksteemaga, osa tunnist aga tuleb kasutada oskuste ja reegli-
te õpetamiseks.¹⁾

1925. aastaks oli saanud juba küllalt selgeks kompleks-
programmide kõlbmatus praktilises õppetöö käigus.

1924. a. ilmus ajalehes "Krasnõi Školnik" nr. 11 selline
kirjutus:

"Meil on koolis õpilane Bojarski, Aleksei. Kui hakatakse
joonistama diagramme või kaarte, küsib ta õpetajalt: "Miks me
peame joonistama neid diagramme ja kaarte?" Õpetaja vastab te-
male: "Milleks Sa käid koolis?" Tema ütleb: "Ma tulin kooli
selleks, et õppida lugema, kirjutama ja ülesandeid lahendama!"²⁾

1926.a. ilmnes veel tugevamalt praktikas programmide üm-
bertöötamise vajadus.

1926.a. üks Hariduse Rahvakomissariaadi töötaja märkis
oma ettekandes, et kui lähed kooli ja võtad päeviku, siis näed,
et I semestril kool töötas kompleksteemade järgi, kuid II se-
mestril toimus juba üleminek ainesüsteemile. Ta nimetab seda
koledaks formaalseks harjumuseks.³⁾

Kuid see ei olnud lihtne harjumuse jõud.

Põhjused kompleksüsteemist loobumiseks peitusid palju
sügavamal. Õpetamine nõudis uusi meetodeid. Õpilased tahtsid

1) Н.А.Константинов, Е.И.Медвинский, Очерки..., lk. 128-129.

2) З.И.Равкин, Советская школа..., lk. 101.

3) Samas, lk. 101.

tegeleda kirjutamise, lugemise ja arvutamisega.

Isegi lastevanemad hakkasid kirjutama ajalehtedes ja ajakirjades, kus esitasid nõudmisi, et lapsi õpetatakse enne kõike koolides lugema, kirjutama ja arvutama ning alles siis tegeldagu kompleksidega.

1927. a. töötati välja uued programmid, kus astuti mõningaid samme tagasi kompleksprogrammidest. I astme koolides muudeti komplekside sisu selliselt, et oli võimalus anda ka kirjutamis-, lugemis- ja arvutamisoskust.

Sellega õppetöö tase mõnevõrra tõusis.

Hoolimata kompleks-alastest moonutustest ei saa nägemata jätta nõukogude kooli üldist arengut vaadeldaval ajajärgul ja koolitöö uut sisu. Kool tegi palju õpilaste lähendamiseks elule. Kasvas tunduvalt õpilaste poliitiline silmaring, arenes õpilaste oskus iseseisvalt töötada.

Kuid partei ei rahuldanud saavutatud eduga, vaid püstitas rahvale üha uusi ja otsustavaid ülesandeid kodumaa edasise õitsengu kindlustamiseks.

Sellisteks uuteks ajaloolisteks ülesanneteks olid maa industrialiseerimine ja põllumajanduse kollektiviseerimine. Seoses sellega kerkis teravalt esile ka rahvahariduse tõstmise ja laiendamise küsimus.

1927.a. detsembris toimus ÜK(b)P XV kongress, kus pöörati palju tähelepanu kultuurirevolutsiooni ja rahvahariduse küsimustele. ÜK(b)P XV kongress näitas, et kultuurilise ülesehitustöö plaan moodustab lahutamatu osa sotsialistliku ülesehitustöö plaanist NSV Liidus ja kultuuriline ülesehitustöö plaan tuleb siduda sotsialistliku industrialiseerimise ülesannetega.¹⁾

1) NLKP kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused, II osa, lk. 453.

Kongress näitas, et seoses industrialiseerimisega on põhilisteks ülesanneteks rahvahariduse alal: üldise kohustusliku alghariduse teostamine, kirjaoskamatusse likvideerimine, kvalifitseeritud kaadri ettevalmistamine jne. 1)

Ka ÜK(b)P XVI kongress 1930.a. juunis pööras samuti suurt tähelepanu rahvahariduse küsimustele. ÜK(b)P XVI kongress näitas, et "meie maa põhjalik sotsialistlik ümberkujundamine nõuab töölishulkade kultuurilise ja poliitilise taseme üldist tõstmist. Üheks kultuurirevolutsiooni määravaks eelduseks on kirjaoskamatusse likvideerimine, üldise kohustusliku alghariduse sisseseadmine ja samuti koolireform ja polütehnilise hariduse andmine." 2)

ÜK(b)P XV ja XVI kongress seadsid rahvahariduse ette konkreetsed ülesanded I viisaastaku perioodiks. Üha kasvav NSV Liidu majanduslik võimsus pani aluse kultuurirevolutsiooni ülesannete kiiremaks lahendamiseks. Teiselt poolt aga kultuuri revolutsiooni ülesannete lahendamine (kirjaoskamatusse likvideerimine, üldise kohustusliku alghariduse sisseviimine, kooli polütehniliseerimine, sotsialistliku kaadri ettevalmistamine jne) kiirendasid sotsialismi ülesehitamist NSV Liidus.

Esimese viisaastaku aastatel (1928-1932) lahendati tähtis osa kultuurirevolutsiooni ülesannetest.

1) NLKP kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused, II osa, lk. 453.

2) NLKP kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused, III osa, lk. 72.

II peatükk.

Nõukogude kool I viisaastakul.

1. Võitlus kirjaoskamatus eest.

Esimesel viisaastakul oli üheks esmajärgulisema tähtsusega ülesandeks kirjaoskamatus eadine likvideerimine.

Sotsialistlikku majandust polnud võimalik ehitada ilma kirjaoskamatus eest. Sellest tingituna kujunes võitlus kirjaoskamatus eest I viisaastakul poliitiliselt väga teravaks ja aktuaalseks küsimuseks.

Eriti palju tuli teha tööd maarajoonides. Esimese viisaastaku algul oli üle poole maaelanikkonnast veel kirjaoskamatu. 1927/28.a. oli maaelanikkonna kirjaoskajate protsent 48,3¹⁾

Partei üleskutsel arenes viisaastaku esimestel aastatel uue jõuga massiline liikumine kirjaoskamatus eest likvideerimiseks. Loosungi all "Kirjaoskaja, õpeta kirjaoskamatu!" tõmmata kaasa sajad tuhanded inimesed. Eriti aktiivsed olid kommunistlikud noored.

ÜLKNÜ VIII kongress 1928.a. võttis vastu otsuse:

- 1) Likvideerida kirjaoskamatus kommunistlike noorte keskel.
- 2) Mobiliseerida 100 tuhat kommunistlikku noort kirjaoskamatus eest likvideerimise tööle.
- 3) Iga kommunistlik noor peab välja õpetama ühe kirjaoskamatu.
- 4) Viia läbi kommunistliku noorsooühingu "kultuuriretk"

1) М.П.Ким, Коммунистическая партия....., lk. 38.

ÜK(b)P XV kongressi otsuste täitmiseks.¹⁾

Kommunistlikud noored saavutasid lühikese ajaga suurt edu. Krimmis, Kaukaasias, Lääne-Siberis - kõikjal läksid kommunistlikud noored kultuuriarmeelaste ridadesse. Tööd tuli teha teravas klassivõitluse tingimustes. Klassivaenlased mõistsid hästi, et küla kultuuriline tõus tähendab nende mõju vähenemist maaelanikkonna üle. Kulakud süütasid kirjaoskamatusse likvideerimise koole, kiusasid kultuuriarmeelasi ja eesrindlikke õpetajaid, kes võitlesid kirjaoskamatusse likvideerimise eest.

Nii tapeti metsikult kirjaoskamatusse likvideerimise tööl Nevinnomõski rajooni kulakute poolt haridusosakonna aktivist, kommunistlik noor Niina Sanko.²⁾

1929.a. kevadel tehti kokkuvõtteid elanikkonna kirjaoskamatusse likvideerimisest. 17. mail 1929.a. ÜK(b)P Keskkomitee võttis vastu erimääruse. Määrus näitas, et vaatamata suurele tööle võitluses kirjaoskuse eest, jääb siiski see töö maha rahvamajanduse sotsialistliku ümberkujundamise ülesannetest.³⁾

ÜK(b)P Keskkomitee juhtnõotide alusel hakati kasutama töö kvaliteedi tõstmiseks selliseid meetodeid nagu ühiskondlik kontroll kirjaoskamatusse likvideerimise koolides, kirjaoskamatusse konverentsid, kirjaoskajate šeflus kirjaoskamatusse üle jne. Kohalike nõukogude juurde loodi kirjaoskamatusse likvideerimise grupid.

Maal püüti esmajärjekorras likvideerida kirjaoskamatusse sovhooside ja kolhooside liikmete hulgas, kehvikute ja hooaja-

1) А.М.Иванова, Что сделала советская власть по ликвидации неграмотности среди взрослых, Москва 1949, lk 34-35.

2) Samas, lk. 35-36.

3) Директивы ВКП/б/ и постановления советского правительства о народном образовании, вып. II, М. -Л. 1947, lk. 127.

tööliste hulgas.

ÜK(b)P Keskkomitee näitas rahvaharidusorganistele, et nad senisest enam tõmbaksid kaasa kirjaoskamatusse likvideerimise tööle mitmesuguseid ühiskondlikke organisatsioone, üliõpilasi, punaarmeeelasi jne.

Ametiühingute organisatsioonidelt ja kooperatiividelt nõuti, et nad oma kultuurifondidest eraldaksid summad kirjaoskamatusse likvideerimiseks.¹⁾

1930.a. algul moodustati oblastites ja kraides, maakondade ja rajoonide täitevkomiteede, linnade ja külanõukogude juures komisjonid kirjaoskamatusse likvideerimiseks. Selliste komisjonide loomine oli väga tähtis, sest nüüd sai töö rohkem organiseeritud ja kindlalt iseloomu.

1929.a. toimus Ülevenemaaline Kirjaoskamatusse Likvideerimise Kongress. Kongressil kirjutati üksikute liiduvabariikide ja piirkondade poolt alla kirjaoskamatusse likvideerimise sotsialistliku võistluse lepingutele.

Nii alustasid omavahel võistlust Põhja-Kaukaasia ja Siber, Vene NFSV ja Ukraina NSV.²⁾

Kirjaoskamatusse likvideerimise tööle aitasid aktiivselt kaasa keskajalehed, nagu "Pravda", "Izvestija" ja "Komsomolskaja Pravda". Anti välja ka spetsiaalset ajalehte "Kultpohot", mille toimetamisest võtsid osa M.I.Kalinin, N.K. Krupskaja ja M. Gorki.

Kirjaoskamatusse likvideerimise alal töötas eeskujulikult

-
- 1) Директивы ВКП/б/ и постановления советского правительства о народном образовании, вып. II, М.-Л. 1947, lk. 127.
2) А.М.Иванова, Что сделала...., lk. 39-40.

terve rida rajoone ja õppeasutusi. Nimetada võib Moskvaa Bau=mani rajooni, Kesk-Volgamaad, Saraatovit, Smolenskit, Põhja-Kaukaasiat.¹⁾

1930.a. õpetati välja 5 771 000 kirjaoskamatut, 1931.a. aga 6 190 000 kirjaoskamatut.²⁾

ÜK(b)P XVI kongress ja tema otsused on murranguliseks momendiks kirjaoskamatuse likvideerimise töös. XVI kongressi otsuste alusel paranes töö tunduvalt.

Et võitlus kirjaoskuse eest kulgeks edukamalt, kohustusid tarbijate kooperatiivid eraldama kirjaoskamatuse likvideerimiseks oma kultuurifondidest mitte vähem kui 35 %, ülejäänud kooperatiivid - 20 %. Ametiühingute organisatsioonid otsustasid likvideerida täielikult kirjaoskamatuse ametiühingu liikmete hulgas. Selleks eraldati summad arvestusega, et iga kirjaoskamatut väljaoõpetamiseks kulub 6 rubla, igale vähese kirjaoskusega liikmele - 12 rubla.

Rahvahariduse organid võtsid kohustuse õpetada välja 4 miljonit kirjaoskamatut ja vähese kirjaoskusega inimest.³⁾

1930/31.a. töötati välja kooskõlastatud plaan nende organite vahel, kes töötasid kirjaoskamatuse likvideerimisel (haridusorganid, komsomoli- ja ametiühingute organisatsioonid, vaba-tahtlikud organisatsioonid, teaduslike töötajate sektsioonid, üliõpilasringid jne.).

Võeti vastu kohustused: ⁴⁾

1) Võtta aktiivselt osa kirjaoskamatuse likvideerimise

1) А.М.Иванова,Что сделала....., lk. 39-40.

2) Leninlik Kommunistlik Noorsooühing, lk. 274.

3) А.М.Иванова,Что сделала..... lk.42.

4) Samas, lk. 43.

staapide organiseerimisest ja tööst.

2) Teha laialdast kampaaniat masside keskel vastuvõetud otsuste täitmiseks.

3) Organiseerida süstemaatilist kontrolli oma alamate organite töö üle kirjaoskamatusel likvideerimisel (vabrikukomiteed, kooperatiivsed organisatsioonid, põllumajanduslikud ettevõtted jt.).

4) Organiseerida ühiskondlik-poliitilist kasvatust õppijate ja kultuurarmeelaste keskel.

5) Mobiliseerida ühiskondlik-vabatahtlikul alusel 2 miljonit kultuurarmeelast järgnevate kontrollarvudega:

ametiühingud	-	600 tuhat
komsomol	-	250 tuhat
organisatsioon "Maha kirjaoskamatus" (ODN)	-	550 tuhat
rahvahariduse osakonnad	-	500 tuhat
Üleliiduline Töös- tuskoooperatsioonide Liit	-	30 tuhat
üliõpilased	-	70 tuhat

Juba 1931. aastaks oli paljudes rajoonides kirjaoskamatus likvideeritud.

1. mail 1931.a. Alam-Volga kraist teatati, et Alam-Volgamaa on muutunud täieliku kirjaoskusega maaks. 1932.a. viidi lõpule kirjaoskamatusel likvideerimise töö Põhja-Kaukaasias, Kesk-Mustmullarajoonis (1932.a. kirjaoskajaid 97 %).¹⁾

Peale 1931. ja 1932.a. ÜK(b)P Keskkomitee määrusi koolitöö kohta, paranes kirjaoskamatusel likvideerimise koolide töö, anti välja uued õppeplaanid ja programmid.

1) М.П.Ким, Коммунистическая партия...., lk. 42.

Õppeaasta linnas kirjaoskamatusse likvideerimise koolides oli 10 kuud - 11 õppepäeva kuus, 3 tundi päevas. ($10 \times 11 \times 3 = 330$).

Maal kestis õppetöö 7 kuud, 12 õppepäeva kuus, 4 tundi päevas ($7 \times 12 \times 4 = 330$). Õppetöö vaheaegu ei olnud. Kirjaoskamatusse likvideerimise koolides oli kaks õppeainet - vene keel ja aritmeetika, vähese kirjaoskuse likvideerimise koolides oli kolm õppeainet: vene keel, aritmeetika ja geograafia.¹⁾

Õppeplaan kirjaoskamatusse likvideerimise koolides oli järgmine: 2)

Õppeained	Tundide arv I poolaastal	Tundide arv II poolaastal	Kokku
Vene keel	109	91	200
Aritmeetika	56	74	130
Kokku	165	165	330

Õppeplaanist nähtub, et peamine rõhk oli pandud oma emakeele õppimisele.

Vähese kirjaoskuse likvideerimise koolide õppeplaan oli järgmine: 3)

Õppeained	Tundide arv I poolaastal	Tundide arv II poolaastal	Kokku
Vene keel	90	55	145
Aritmeetika	75	50	125
Geograafia	-	60	60
Kokku	165	165	330

1) А.М.Иванова, Что сделала....., lk. 51.

2) Samas, lk. 51.

3) Samas, lk. 52.

Kirjaoskamatusse likvideerimise kooli lõpetajalt nõuti, et ta oskaks lugeda lühikest juttu või katkendit ajalehest. Peale lugemist tuli anda edasi pala lühike sisu, pidi mõistma tekstis esinevaid üldtuntud termineid ja pidi vastama peast õpetaja küsimustele läbiloetu kohta. Lõpetaja pidi oskama kirjutada iseseisvalt lauseid ja teadma elementaarseid ortograafia reegleid. Aritmeetikas nõuti mitmekohaliste arvude liitmise ja lahutamise oskust, pidi tundma protsente, murdarve, pikkuse, kaalu-, mahu-, ajaühikuid jne. ¹⁾

Kui vaadelda kirjaoskamatusse likvideerimise koolide õpilaste vanuselist koosseisu, siis oli see järgmine: ²⁾

	Kirjaoskamatusse likvideerimise koolid			Vähese kirjaoskuse likvideerimise koolid		
	1927/ 28	1928/ 29	1929/ 30	1927/ 28	1928/ 29	1929/ 30
1) kuni 16-aastani	37,3	33,1	16,2	23,1	18,5	15,7
2) 16-35 aastani	60,0	63,3	76,3	72,6	75,5	76,2
3) 35 aastat ja vanemad	2,7	3,6	7,5	4,3	6,0	8,1

Valdav enamus õppijaid oli 16-35 aasta piirides.

Kõige kõrgem oli töölisklassi kirjaoskus, eriti tema juhtivatel kutsealadel. Leningradi metallitöötlemise ja masinaehitustööstuses kirjaoskamatusse töölise arv 1929.a. moodustas 2,8 %, samades tööstusharudes Moskva oblastis 3,6 %. ³⁾

Vene NFSV-s ja enamarenenud liiduvabariikides lõpetati kirjaoskamatusse likvideerimine I viisaastaku lõpuks.

1) А.М.Иванова, Что сделала...., lk. 216.

2) М.М.Дейкено, 40 лет народного образования в СССР, Москва 1957, lk. 216.

3) NSV Liidu ajalugu, lk. 372.

Mahajäänimates rajoonides, nagu Kaug-Põhjas ja Kesk-Aasias likvideeriti kirjaoskamatus II viisaastaku algul. Rahvuslikes rajoonides kujunes võitlus kirjaoskamatuse vastu veel teravamaks ja raskemaks küsimuseks, sest kirjaoskamatute protsent oli seal eriti kõrge.

Näiteks 1928.a. oli kogu Evengi elanikkond (5 000 inimest) kirjaoskamatu. 1929.a. organiseeriti esimene kirjaoskamatuse likvideerimise kool, kus õppis 9 evenki. 1937.a. õppis 1122 evenki kirjaoskamatuse likvideerimise ja vähese kirjaoskuse likvideerimise koolides.¹⁾

Hiiglaslik töö tehti võitluses kirjaoskuse eest Kesk-Aasia liiduvabariikides. Nii 1932.a. oli Usbeki NSV-s kirjaoskajaid 72 %, Tadžiki NSV-s 52 %, Turkmeeni NSV-s 61 % (Vaata diagrammi nr. 2).²⁾

Rahvuslikes rajoonides oli levinud eriti naiste kirjaoskamatus. Et naistel oleks võimalus osa võtta kirjaoskamatuse likvideerimise koolide tööst, püüti kindlustada neile vaba aega, organiseerides laste järelvalvet jne. Koolid ei andnud naistele mitte ainult kirjaoskust, vaid tegid naise ka aktiivseks poliitilisest ja kultuurilisest elust osavõtjaks.

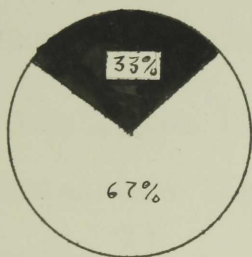
Naiste arv kirjaoskamatuse likvideerimise koolides 1930/31. õppeaastal oli järgmine:³⁾

-
- 1) А.М.Иванова, Что сделала....., lk. 61.
 - 2) А.С.Бубнов, Речь на III сессии ЦИК СССР VI созыва, "Статьи и речи о народном образовании", Москва 1959, lk 272.
 - 3) А.М.Иванова, Что сделала....., lk. 62.

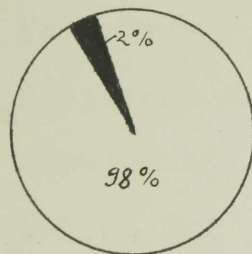
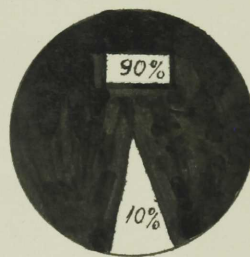
ELANIKKONNA KIRJAOSKUS

1913.a.

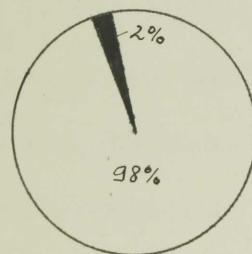
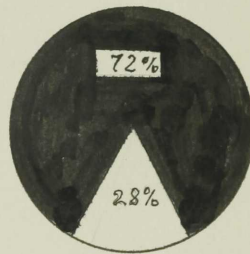
1932.a.

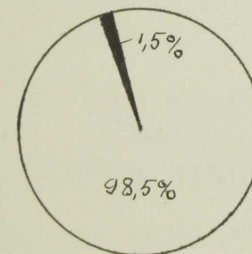
VNSFV

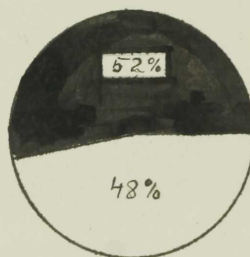
USBEKI

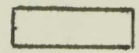
TURKMEENI

TADŽIKI

Kirjaoskajaid

Kirjaoskamatuid

Naiste arv protsentides	Kokku	Linnas	Maal
Kirjaoskamatusse likvideerimise koolid	52,9	51,4	53,2
vähese kirjaoskuse likvideerimise koolid	52,7	53,1	52,9
Individuaalse õppimise grupid	65,9	73,2	63,8

Üksikutes liiduvabariikides oli naisõppijate protsent kirjaoskamatusse likvideerimise koolides 1930/31. õppeaastal järgmiselt: 1)

NSV Liit	- 51,9 %
Vene NFSV	- 60,5 %
Valgevene NSV	- 74,5 %
Ukraina NSV	- 70,8 %
Usbeki NSV	- 25,6 %
Turkmeeni NSV	- 25,0 %

1930.-1932.aastal õppis mitmesugustes kirjaoskamatusse likvideerimise koolides rohkem kui 30 miljonit inimest.²⁾

Kui 1930.a. oli NSV Liidus kirjaoskajaid 67 %, siis 1932.a. tõusis see 90 %-le.³⁾ See oli kultuurirevolutsiooni suureks saavutuseks, milleta poleks saavutatud sotsialismi lõplikku võitu.

2. Koolide materiaalne baas.

Üldise kohustusliku alghariduse kehtestamine ja koolivõrgu kiire kasv I viisaastakul tõstsid teravalt esile koolide

1) A.M.Иванова, Что сделала...., lk. 63.

2) NSV Liidu ajalugu, lk. 372.

3) NLKP kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused, III osa, lk. 184.

materiaalse baasi küsimuse.

Lühikese ajaga oli vaja ehitada tuhandeid uusi koolihooneid. Ehitustöö suurt ulatust demonstreerivad järgmised arvud:¹⁾

1929/30. õppeaastal oli NSV Liidus	133 197	koolihoonet
1930/31. " " " "	152 813	"
1931/32. " " " "	168 129	"
1932/33. " " " "	166 277	"

Koolihoonete arvu vähenemine 1932/33 õppeaastal oli tingitud sellest, et uute, eeskujulike koolihoonete ehitamisega paljud vanad, kõlbmatud koolihooned likvideeriti.

Koolihoonete ehitamisel oli riigile aktiivseteks abilis- teks kolhoosid, sovhoosid, ametiühingu-, komsomoli jt. organisatsioonid. Paljud kolhoosid abistasid koolihoonete ehitamist lööktöö korras. Tööstusettevõtted abistasid ehitustöid transpordiga. Et ehitustööd kulgeks edukamalt, selleks moodustati igas külanõukogus ja kolhoosis spetsiaalsed komisjonid. Rajoonide täitevkomiteede juurde organiseeriti koolihoonete ehitamise staabid.²⁾ Uute koolihoonete ehitamise kõrval konfiskeeriti kulakute hooneid ja kohandati nad koolihooneteks.

1931. aastal Nižni-Novgorodi kraisis (Gorki oblast) ehitati 292 uut koolihoonet, koolidele anti üle 1094 kulakute maja ja renditi 1464 hoonet.³⁾

Leningradi oblastis ehitati 1931. aastal 67 uut koolihoonet ja kohandati õppetöök 659 hoonet. Lääne oblastis ehitati samal aastal 82 uut koolihoonet ja kohandati õppetöök 920 hoonet.⁴⁾

1) Н.А.Константинов,Е.Н.Медвinskyй,Очерки....,lk. 230.

2) М.П.Ким,Коммунистическая партия...., lk. 69-70.

3) А.К.Желтов,Народное образование в Горьковской области за 30 лет, Горький 1948, lk. 45.

4) М.П.Ким,Коммунистическая партия....,lk. 70.

Terves reas rajoonides ja linnades ehitati koolihooned tehnika viimase sõna järgi. Näitena võib nimetada Leningradi 120. ja 173. kooli.¹⁾ Nimetada võib Mordva ANSV Itšalkovi algkooli hoonet, kus oli 5 klassikomplekti, söökla, saal, õpetajate tuba ja töötuba. Siis Baškiiri ANSV-s Tšiminski 7-aastast kooli ja paljusid teisi.²⁾

Aastast aastasse eraldas Nõukogude riik üha suuremaid summasid rahvaharidusele.

Vene NFSV-s ainult koolihoonete ehitamisele assigneeriti 1928/29. õppeaastal 37,4 miljonit rubla, 1929/30. õppeaastal 56,3 miljonit rubla ja 1931. õppeaastal 75,7 miljonit rubla.³⁾

Seoses rahvahariduse tormilise arenguga I viisaastakul kulutati haridusele 1928/29. õppeaastast kuni 1932. aastani 10,6 miljardit rubla, s.t. kolm korda rohkem kui eelneva viie aasta jooksul. Näiteks 1931. aastal eraldati haridusele 3,0 miljardit rubla, 1932.a. juba 4,0 miljardit rubla.⁴⁾

Kümne aasta jooksul (1928. aastast alates) kasvasid kulutused kultuuri arendamiseks NSV Liidu eelarvetes 17 korda, Samal ajal Aserbaidžani NSV-s - 21,2 korda, Turkmeeni NSV-s - 24,4 korda, Usbeki NSV-s - 21,2 korda, Kasahhi NSV-s - 26,4 korda, Kirgiisi NSV-s - 34,8 korda ja Tadžiki NSV-s 103,6 korda.⁵⁾

1) А.С.Бубнов, Всеобуч и политехнизация массовой школы "Статьи...", lk. 142.

2) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки..., lk. 296.

3) А.С.Бубнов, Всеобуч и..., "Статьи...", lk. 142.

4) Народное образование, lk. 759.

5) М.М. Дейкено, 40 лет..., lk. 38.

1931. a. hakkas NSV Liidu Kesktäitevkomitee ja Rahvakomissaride Nõukogu saama arvukalt kirju kohalikele nõukogudele, kolhoosidele jt. ettepanekuga viia sisse ajutine riigimaks haridus- ja kultuuritöö ülesannete paremaks ning kiiremaks täitmiseks. 9. jaanuaril 1931.a. anti välja NSV Liidu Kesktäitevkomitee ja Rahvakomissaride Nõukogu otsus "Ajutisest maksust maa rajoonides majanduse ja kultuuri arendamiseks." See ajutine sisseviidud maks tugevdas külade ja rajoonide elarveid ning etendas tähtsat osa I viisaastakul majanduse ja kultuuri arenemisel külas.¹⁾

Seoses sellega, et aastast aastasse kasvasid väljaminekud rahvaharidusele, kasvasid ka kulutused haridusele ühe elaniku suhtes.

See kasv kümne aasta jooksul (1928. aastast kuni 1938. aastani) oli järgmine:²⁾

Aastad	1928/29.ä-a.	1938.a.
Liiduvabariik		
Vene NFSV	7 rubla	77 rubla
Usbeki NSV	6 rubla	100 rubla
Kasahhi NSV	3 rubla	90 rubla
Turkmeeni NSV	8 rubla	146 rubla
Tadžiki NSV	2 rubla	133 rubla

Nii kasvasid väljaminekud haridusele ühe elaniku kohta Vene NFSV-s 11 korda, Tadžiki NSV-s aga rohkem kui 66 korda.

Uued koolihooned oli vaja sisustada mööbliga ja varustada õppevahenditega. Ka vanad koolid vajasid remonti, mööblit

1) М.П.Ким, Коммунистическая партия....., lk. 72.

2) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....., lk. 294.

ja õppevahendeid. Koolivõrgu kiire kasvu tõttu oli see küllalt raske ülesanne.

A.S. Bubnov märkis 1930.a., et õppevahendid ja mööbel on mõnes koolis nii halvas olukorras, et võib öelda, et isegi halvemas kui tsaari-Venemaal. Kuid ta näitas, et see ei tule niivõrd võimaluste puudumisest kui just plaanipäratust tööst ja oskamatuses ära kasutada kõiki kohalikke võimalusi.¹⁾

1929.a. viidi läbi üleliiduline komsomoli laupäevak, et koguda vahendeid koolide materiaalse baasi kindlustamiseks. Kogutud vahendid anti koolide töötubadele, töökodadele ning kabinetidele. Esmajärjekorras abistati seitsme-aastaseid vabrikutehase kooli.²⁾

Näiteks oli Leningradis 130 õppeasutusel 374 töökoda. Töökodasid oli väga mitmesuguseid, nagu õmblus-, puidutöötlemise-, metallitöötlemise-, trikotaaži-, mänguasjade valmistamise jt. töökojad.³⁾

Kuid selline materiaalne baas oli vaid katsekoolidel. Üldiselt oli aga koolides veel vähe töökodasid, kabinette, laboratooriume ja õppevahendeid.

NSV Liidu suurearvuline õpilaspere oli vaja varustada õpikute, vihikute jm. koolitarvetega. Vaatamata esilekerkinud raskustele, tuldi nende ülesannetega enamvähem toime.

1928/29. õppeaasta alguses lasti välja 13 miljonit õpikut. 1927. a. sügisel ulatus see arv ainult 7,5 miljonile. Ühe õpilase kohta tuli keskmiselt tähtsamaid õpikuid järgmiselt:⁴⁾

1) А.С.Бубнов,Что нужно для всеобщ, "Статьи...", lk. 69.

2) Ф.Ф.Королев,Советская школа....., lk.229.

3) Самас, lk. 231.

4) Н.А.Константинов,Е.Н.Медынский,Очерки....., lk. 142.

Koolid	Aasta		
	1927	1928	1929
Algkoolis	1,7	2,1	2,3
keskkoolis	6,2	9,9	10,2

Et kindlustada üldise koolikohustuse täitmist, oli vaja anda õpilastele riigi poolt materiaalselt abi.

Vene NFSV Rahvakomissaride määruse põhjal 31. jaanuarist 1930.a. tuli kolhoosnike, sulaste ja kehvikute lapsed varustada õpikute ja teiste õppevahenditega.¹⁾

27. septembril 1930.a. ilmus Vene NFSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus olukorrast õpilaste varustamisel einega, riietuse ja jalanõudega.

Vene NFSV hariduse rahvakomissar märkis, et õpilased on vaja kindlustada sooja eine, riietuse ja jalanõudega. Kuna riigil ei ole võimalik seda täielikult teha, siis tuleb ära kasutada ka kõiki teisi võimalusi. Näiteks saavad sellistes küsimustes koole abistada kolhoosid, külanõukogud, üldise kohustusliku alghariduse komisjonid jt. asutused.²⁾ Esmajärjekorras tuleb anda riigil materiaalselt abi kolhoosnike, kehvikute, sulaste ja madalapalgaga tööliste lastele. Märgiti, et vähemalt 60 % lastest peab saama einet, nendest 15 % tasuta ja 15 % vähese tasu eest.³⁾

4. novembril 1931.a. ilmus Vene NFSV Rahvakomissaride Nõukogu määrus fondide moodustamisest õpilastele materiaalse abi andmiseks. Need fondid moodustati kohalikest ja riiklikest

1) Директивы ВКП/б/..., вып. I, lk. 149.

2) А.С. Бубнов, Что нужно..., "Статьи...", lk. 66.

3) Директивы ВКП/б/..., вып. I, lk. 150.

eelarvetest, majanduslike ja ühiskondlike organisatsioonide rahalistest ja materiaaletest sissetulekutest, aga ka muudest vahenditest.

Esimesel viisaastakul materiaalne abi (selle hulgas ka stipendiumid) õpilastele ulatus 931,8 miljonile rublale. 1929/30. õppeaastal ainult Vene NFSV maarajoonide koolides (ilma autonoomsete vabariikideta) sai tasuta einet 354 744 õpilast, riiete ja jalanõudega varustati 104 944 õpilast, õpikute ja õppevahenditega varustati 1 148 229 õpilast. 1930/31. õppeaastal materiaalne abi õpilaste riietuse näol Vene NFSV maa rajoonide koolides ulatus 28 933 tuhandele rublale.¹⁾

Arendades I viisaastakul edukalt maa sotsialistlikku industrialiseerimist ja põllumajanduse kollektiviseerimist, olid Nõukogude riigil suured rahalised väljaminekud. Selle tõttu olid riigi rahalised võimalused äärmiselt piiratud. Vaatamata sellele suutis Nõukogude riik rahvahulkade aktiivse abiga luua rahvaharidusele tohutu materiaalse baasi I viisaastakul.

3. Üldise kohustusliku alghariduse teostamine I viisaastakul.

Üldist kirjaoskust oli võimalik saavutada ainult kirjaoskamatute juurdevoolu lõpetamise teel laste ja alaealiste hulgast. Selleks oli vaja hõlmata kogu kasvav põlvkond kohustusliku üldharidusega algkooli ulatuses. Üldise alghariduse teostamine polnud mitte üksnes otsustav kultuuriline ülesanne, vaid ka tähtis majanduslik ja poliitiline ülesanne. Rea aastate jooksul oli partei ja valitsus ette valmistanud üleminekut

1) М.П.Ким, Коммунистическая партия...., lk. 71.

üldisele kohustuslikule algharidusele. Nii andis Vene NFSV Hariduse Rahvakomissariaat ajavahemikul 1923-1925 terve rea otsuseid. Määrati kindlaks normaalne koolipiirkonna suurus. Kahekomplektiline kool pidi haarama oma piiridesse mitte vähem kui 80 8-11-aasta vanust last. Erandiks olid eriti hõredalt asustatud rajoonid, kus see arv võis ka väiksem olla.¹⁾

Ajavahemikul 1924-1928 pidid kohalikud haridusorganid tegema kindlaks kooliealiste laste arvu ja koostama orienteeruvad plaanid koolivõrgu moodustamise kohta. Liiduvabariikides tuli koostada orienteeruvad perspektiivplaanid 10 aasta kohta (1924/25.a. - 1933/34. aastani) jne.²⁾

Viisaastaku esimestel aastatel algas aga üldise kohustusliku alghariduse tegelik elluviimine.

Täies ulatuses esitati see ülesanne kui partei võitlusülesanne lähemaks ajaks ÜK(b)P XVI kongressil. J.V.Stalin märkis kongressi aruandekönes järgmist:

"Peaasi on praegu üleminek üldkohustuslikule algharidusele. Ma ütlen "peaasi" sellepärast, et niisugune üleminek tähendaks otsustavat sammu kultuurirevolutsiooni alal. Kohustuslikule algharidusele üleminekuks on aga juba ammu aeg, sest kõigis NSV Liidu piirkondades on meil nüüd selle organiseerimiseks kõik vajalik olemas."³⁾

Täites ÜK(b)P XVI kongressi direktiive, andis ÜK(b)P

1) М.П.Малышев, О всеобщем обучении в СССР, "Вопросы организации всеобщего обучения", Москва 1953, lk. 10-II.

2) Samas, lk. 12-13.

3) J.V.Stalin, Keskkomitee poliitiline aruanne ÜK(b)P XVI kongressile, Teosed, 12. kd., lk. 290-291.

Keskkomitee 25. juulil 1930.a. määruse "Üldisest koolikohustusest". 1930. a. augustis võttis NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu vastu määruse sama kohta.

Määrus nägi ette:

1) Viia 1930/31. õppeaastast alates sisse üldine kohustuslik algharidus neljaklassilise algkoolikursuse ulatuses.

2) Tööstuslinnades, vabrikute ja tehaste rajoonides ning töölisasulais kehtestada alates 1930/31. õppeaastast kohustus, et kõik lapsed, kes on lõpetanud esimese astme kooli, peavad läbi tegema kogu seitsmeaastase kooli kursuse.

3) Üldine kohustuslik õpetamine kehtestada ka nendele 11 kuni 15 aasta vanuste alaealiste kohta, kes polnud algkoolikursust läbi teinud. ¹⁾

Viimaste jaoks organiseeriti eraldi kaheaastased või aastased kool-kursused või grupid koolide juurde.

Riigiorganeid kohustati suurendama oma assigneeringuid üldise koolikohustuse elluviimiseks. Rajoonide parteikomiteede, linnade, maakondade ja külanõukogude juurde loodi üldise kohustusliku alghariduse komiteed. Sellised komiteed moodustati ka liiduvabariikides.

Esile tuleks tõsta Moskva oblasti parteiorganisatsioonide tööd üldise kohustusliku alghariduse elluviimisel. Moskva oblasti parteikomitee juhtis otsustavalt tööd kogu oblastis. 1930.a. eraldas Moskva oblasti täitevkomitee uute koolihoonete ehitamiseks 10 miljonit rubla. ²⁾

Samuti tuleb esile tõsta Leningradi oblasti parteikomiteed eesotsas I. M. Kiroviga. Oblasti maarajoonidesse saadeti

1) Директивы ВКП /б/..., вып. I, lk. 97-100.

2) М.П.Ким, Коммунистическая партия..., lk. 63.

appi 100 aktivisti, lasti välja üleskutseid ja brošüüre oblasti töötajatele. Ajalehtedes käsitleti pidevalt üldise kohustusliku alghariduse küsimusi.

29. augustil 1930. aastal Leningradi Nõukogu pleenum kuulab ära oblasti rahvahariduse osakondade ettekanded üldise kohustusliku alghariduse ellurakendamise käigu kohta. Ettekanetes märgiti, et on valmistatud ette rohkem kui 4 tuhat õpetajat, kommunistlik noorsooühing ja ametiühingu organisatsioonid on eraldanud pedagoogilisele tööle 700 inimest.¹⁾

Aktiivne võitlus käis üldise kohustusliku alghariduse elluviimise eest ka Nižni-Novgorodi krais Ždanovi juhtimisel. 1930.a. augustis saatis krai parteikomitee maale grupi töötajaid, kes pidid abistama ja kontrollima tööd maal. Komsomoliorganisatsioonid mobiliseerisid üldise kohustusliku alghariduse elluviimise tööle 600 kommunistlikku noort. 1930.a. moodustati veel eriline komitee, mis pidi abistama üldise alghariduse elluviimist. See komitee saatis maale üldise alghariduse elluviimiseks 720 töötajat. Üldse tegeles krais üldise kohustusliku alghariduse küsimuste lahendamisega 100 tuhat inimest.²⁾

1927/28. õppeaastal oli Nižni-Novgorodi krais 2266 algkooli 163 748 õppijaga, 1932/33. õppeaastal oli juba 2704 algkooli 262 392 õppijaga.³⁾

Esile võib tõsta ka Põhja-Kaukaasiat. Siin kasutati üldise alghariduse elluviimise töös sotsialistliku võistluse meetodit. Põhja-Kaukaasia võistles Kesk-Mustmullarajooniga, Alam-

1) М.П.Ким, Коммунистическая партия..., lk. 63.

2) Самас, lk. 63-64.

3) А.К. Желтов, Народное образование в Горьковской..., lk. 45.

Volgamaaga ja Lääne-Siberiga.

kraikomitee

1930.a. detsembris toimus ÜK(b)P Põhja-Kaukaasia Vjärke=
kordne pleenum, kus kuulati ära kraikomitee sekretäri A.A.
Andrejevi ettekanne krai sotsialistlikust rekonstrueerimisest
ja kultuuritöö ülesannetest. Ettekandes oli tähtis koht üldise
kohustusliku alghariduse küsimustel. Ettekandja märkis, et
1927/28. õppeaastal õppis algkoolides 595 tuhat õpilast, 1930/
31. õppeaastal tõusis õpilaste arv aga 1030 tuhandele.¹⁾

Üldise kohustusliku alghariduse elluviimine võttis hiig=
lasliku ulatuse, kuid oli seotud ka tõsiste raskustega.

Osa talupoegi ei vabanenud veel vanadest iganditest, pi=
medusest ja harimatusest ning ei tahtnud oma lapsi saata kooli.
M.Gorki räägib, et ta sai Andrjuša-nimeliselt poisilt kirja.
Poiss kaebab, et isa keelab lugeda raamatuid, joob ja peksab.
Andrjuša jooksis kodust, kuid leiti üles, toodi tagasi koju ja
peksti julmalt. Oma kirjas küsib Andrjuša, mida teha. Ta ise
tahab õppida ja töötada. Andrjuša kirjutab, et kui teda haka=
takse peksma, siis ta süütab maja ja põgeneb.²⁾

Sellised juhtumid ei olnud külas tol perioodil sugugi
haruldased.

Eriti raske oli üldise kohustusliku alghariduse kehtesta=
mine rahvuslikes rajoonides, kus vanad traditsioonid olid väga
tugevad. Vanemad ei tahtnud lubada lapsi kooli, eriti tütarlap=
si. Oli vaja teha palju selgitustööd ja kasvatustööd elanikkon=
na laiade hulkade keskel.

1) М.П.Ким, Коммунистическая партия...., lk. 65.

2) М.Горький, Собр.соч., т. 25, lk. 420-421.

Ka klassivaenlased püüdsid takistada igati üldise kohustusliku alghariduse elluviimist. Nad nägid, et küla mahajäänud elanikkond ja noorsugu hakkas libisema nende mõju alt välja.

21. veebruaril 1931.a. ilmus ÜK(b)P Keskkomitee määrus "Üldise kohustusliku alghariduse käigust". Määruses anti hinnang kohustusliku alghariduse käigule ja anti edaspidise tegevuse programm. Keskkomitee märkis, et praktiliselt ÜK(b)P XVI kongressi otsused on lahendatud ja on saavutatud suurt edu ÜK(b)P Keskkomitee 25. augusti 1930.a. määruse täitmisel. Kui 1930.a. oli algkoolides 11,5 miljonit õpilast, siis 1931.a. oli juba 14 miljonit õpilast.

ÜK(b)P Keskkomitee näitas ka terve rea puudusi üldise kohustusliku alghariduse elluviimisel. Ebarahuldavalt täidavad koolikohustust 11 kuni 15 aasta vanused lapsed. Pedagoogilise kaadri ettevalmistamise tempo oli ikka liiga aeglane. Keskkomitee märkis, et kõik need vead on tingitud sellest, et terve rida partei, nõukogude ja ametiühingute organisatsioone ei hinda üldise kohustusliku alghariduse küsimust kui tähtsat poliitilist küsimust antud momendil.¹⁾

Suuri edusamme tegi üldise kohustusliku alghariduse elluviimine liiduvabariikides ja rahvuslikes rajoonides.

1914.a. õppis Usbekistanis algkoolides 12,7 tuhat õpilast, 1932/33. õppeaastal 475 tuhat õpilast.²⁾

I viisaastakul kasvas NSV Liidus algkoolide õpilaste arv 64,2 %, Usbeki NSV-s aga 340,1 %, Turkmeeni NSV-s - 344,6 %,

1) Директивы ВКП /6/....., вып. I, lk. 105.

2) М.П.Ким, Коммунистическая партия....., lk.79.

Kasahhi NSV-s - 355,7 %, Tadžiki NSV-s - 424,4 %.¹⁾

Kuivõrd mahajäänud oli Kesk-Aasias rahvaharidus, annab kujuka pildi järgmine näide.

Tadžiki NSV Riiklikus Arhiivis hoitakse väga huvitavat dokumenti. Tadžiki ANSV moodustamise päevast 1924.a. on säilinud Tadžiki ANSV Hariduse Rahvakomissariaadi käskkirj. Käskkirjas öeldi, et komissariaadi alluvusse võetakse haridusosakondade töötajad, õpetajad ja koolide teenistujad - kokku 31 inimest, 3 algkooli 152 õpilasega ja 4 internaati.²⁾

Evengi rahvusringkonnas oli 1930.a. ainult kolm kooli 1935.aastaks oli aga juba 25 kooli.³⁾

Vene NFSV autonoomsetes oblastites ja autonoomsetes vabariikides algkoolide kasv 1931.-1934. aastani oli järgmine:⁴⁾

1931.a.		:	1934.a.	
Koolid	Õpilaste arv tuhandetes	:	Koolid	Õpilaste arv tuhandetes
22724	2049,7	:	25857	2468,0

Algkoolide arvulist kasvu I viisaastaku aastatel näitavad järgmised andmed:⁵⁾

Õppeaasta	Koolide arv	Õpilaste arv tuhandetes
1928/29	114 401	10 milj. 349 tuhat
1932/33	136 209	17 milj. 674 tuhat

1) В.Жирнов, Развитие советской социалистической культуры, Москва 1952, lk. 40.

2) М.П.Ким, Коммунистическая партия....., lk. 79.

3) Samas, lk. 79

4) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....lk. 296.

5) М.П.Ким, Коммунистическая партия....., lk. 79.

Tsaari-Venemaal 1914/15. õppeaastal käis 8-11 aasta vanu-
seid lapsi koolis 51 %. 1927/28. õppeaastal käis 8-11 aasta va-
nuseid lapsi koolis 56 %, 1931/32. õppeaastal tõusis see aga
95 %-le. ¹⁾

Koolides enamiku moodustasid tööliste ja talupoegade lap-
sed:²⁾

Kool	Aasta	Töölis= te lap= si	Talupoe= gade lapsi	Teenis= tujate lapsi	Üle= jää= nud	Kokku
Algkool	1927/28	10,4	72,6	7,3	9,7	100
	1930/31	11,7	79,9	5,4	3,0	100

Esimese viisaastaku lõpuks lahendati põhiliselt üldise
kohustusliku alghariduse kehtestamine NSV Liidus.

1877.a. tsaari-Venemaa Haridusministeeriumi arvestuste
järgi oleks pidanud kuluma üldise kohustusliku alghariduse keh-
testamiseks 125 aastat. Nõukogude valitsus täitis aga selle
ülesande 5 aastaga.

4. Seitsmeaastaste koolide ja keskkoolide arenemine ja kasv.

Nõukogude kooli ülesanded ei saanud piirduda ainult üldi-
se kohustusliku alghariduse elluviimisega.

Nõukogude valitsuse programmiks oli Nõukogude riigi tekki-
mise päevadest peale üldise keskhariduse organiseerimine. Et
kasvatada uue ühiskonna ehitajat, oli vaja talle anda laialda-
ne üldhariduslike teadmiste ring, teha tast igakülgselt haritud
inimene.

Üldise keskhariduse organiseerimine nõudis vastavaid sot-

1) Народное образование..., lk. 740.

2) М.А.Константинов, Е.К. Мединский, Очерки..., lk. 229.

siaal-majanduslikke ja poliitilisi tingimusi. Need tingimused ei olnud I viisaastakul veel täiesti välja kujunenud, sellepärast ei võinud sel perioodil veel püstitada üldise kohustusliku keskkhariduse nõudmist.

Küll alustati aga ettevalmistustöid üldise keskkhariduse elluviimiseks. Töö algas üleminekuga üldisele seitsmeaastasele haridusele.

ÜK(b)P Keskkomitee 25. juulil 1930.a. püstitas ülesande minna tööstusrajoonides, töölisasulates ja linnades seitsmeaastasele kooliharidusele.¹⁾

Partei juhtnööride alusel hakkas kiiresti kasvama I viisaastakul seitsmeaastaste koolide arv:²⁾

Õppeaasta	Koolid	Õpilaste arv 5.-7. klassides
1929/30	7 834	1 614 571
1930/31	12 419	1 956 328

Tänu põllumajanduse kollektiviseerimisele ja elanikkonna majandusliku heaolu kasvule külas, sai võimalikuks seitsmeaastaste koolide ja keskkoolide kiire kasv ka külas.

5.-7. klasside õpilaste arvulist kasvu maal näitavad järgmised andmed:³⁾

Õppeaasta	Õpilaste arv
1929/30	533 429
1930/31	813 101

1) Директивы ВКП /б/....., вып. I, к. 98.

2) Е.Н.Медынский, Просвещение в СССР, Москва 1955, лк. 72.

3) Samas, лк. 72.

Nõukogude üldhariduslikul koolil on tulnud lahendada Nõukogude riigi teatavatel arenguetappidel erinevaid ülesandeid.

1920-ndate aastate keskel seoses kommunistliku partei kursiga sotsialistlikule industrialiseerimisele, tekkis väga terav vajadus spetsialistide kaadri järele. Selle tõttu näeme üldharidusliku kooli II astme vanemates gruppides spetsialiseerumist. Suund spetsialiseerumisele algas just 1924. aastal ja kestis 1929. aastani, haarates seega ka I viisaastaku esimesed aastad.

Seoses üldharidusliku kooli II astme 8. ja 9. gruppide spetsialiseerimisega, oli 1928/29. õppeaasta andmetel Vene NFSV-s praktiliste kutsealade ettevalmistamine järgmine:¹⁾

Kallak	Koolide arv		Õppijate arv 8. ja 9. grup- pides
	Absoluut- arvud	%	
Industriaalne	128	13,3	10 637
Põllumajanduslik	60	3,8	3 005
Transport	11	1,0	765
Kultuur-hariduslik	446	44,6	35 714
Administratiiv-majan- duslik	93	8,1	6 464
Kooperatiivne	331	28,2	22 576
Kommunaal-alane	8	0,7	545
Ülejäänud (meditsiiniline jt.)	3	0,3	109
Kokku	1080	100	79 815

Praktiliselt pakkus töö üldhariduslikes koolides kirevat pilti. Suuremates linnades ja tööstuskeskustes, kus olid vilu-

nud õpetajad ja spetsialistid, kulges töö enam-vähem rahuldavalt.

Näiteks Leningradis 1928. a. töötasid edukalt 23., 35. ja 181. kool tööstus-majandusliku kallakuga, 204. ja 221. kool tööstusliku kallakuga, 5., 27., 86. ja 222. kool mäetööstusliku kallakuga. Terve rida koole, nagu 54., 111. ja 113. kool, keeldusid spetsialiseerumast, teistes läks aga töö ebarahuldavalt. 1928.a. Leningradi 122 koolist oli 59 kooli spetsiaalse kallakuga.¹⁾

Seoses kõrgemate koolide arvu kasvuga hakati üldhariduslike koolide kallakut spetsialiseerimisele vähendama ning hiljem hoopis kaotati.

I viisaastakul kasvas kiiresti maanoorte koolide arv. Kui 1926.a. oli 726 maanoorte kooli, siis 1930.a. oli juba 1927 ja 1932.a. 4385 kooli.²⁾

1930. a. hakati maanoorte koole nimetama kolhoosinoorte koolideks. Need koolid eksisteerisid 1934. aastani.

1925. aastal asutati linnades ja tööstuskeskustes seitsmeaastased vabrikutehase koolid, mis oma iseloomult oli samuti üldhariduslikud.

1926.a. oli 25 vabrikutehase kooli, 1927.a. - 92, kuid 1929/30. õppeaastal juba 370.³⁾

Seitsmeaastased vabrikutehase koolid olid seotud tööstusettevõtetega ja nad pidid lahendama õpetuse polütehnikiseerimise küsimusi.

1) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки.....lk. 102-103.

2) Ленинлик Kommunistlik Noorsooühing, lk. 276.

3) Ф.Ф.Королев, Советская школа, lk. 15-16.

Nõukogude Liidus I viisaastaku algul puudus veel ikka ühtne koolisüsteem. Üksikutes liiduvabariikides (nagu Vene NFSV-s, Valgevene NSV-s, Ukraina NSV-s) valitsesid erinevad koolisüsteemid. Oli vaja kehtestada ühtne rahvahariduse süsteem NSV Liidus.

1932. aastal oli nõukogude koolisüsteem järgmine: peale eelkooli-ealist kasvatust (3.-7. aastani lasteaed), oli 0-grupp (1 aasta). Edasi oli 4-aastane algkool (rahvuslikes rajoonides 5 aastat). II astme kooli I kontsenter oli 3 aastat ja koos algkooliga moodustas 7-aastase kooli. 7-aastase kooli baasil moodustus II astme II kontsenter (3 aastat). Koos 7-aastase kooliga moodustas see 10-aastase kooli või 3-aastase tehnikumi. 10-aastase kooli lõpetaja võis minna kõrgemasse kooli.

9-aastane kool muudeti 10-aastaseks NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu määruse põhjal 1929.a. Sellega tugevdati õpilaste üldhariduslikke teadmisi ja parandati nende ettevalmistamist kõrgematesse koolidesse astumiseks.

Nõukogude kooli selgeilmeline struktuur määrati aga kindlaks ÜK(b)P Keskkomitee ja NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu otsusega 15. maist 1934.a. Nõukogude koolisüsteemi arengust annab ülevaate diagramm nr. 3.¹⁾

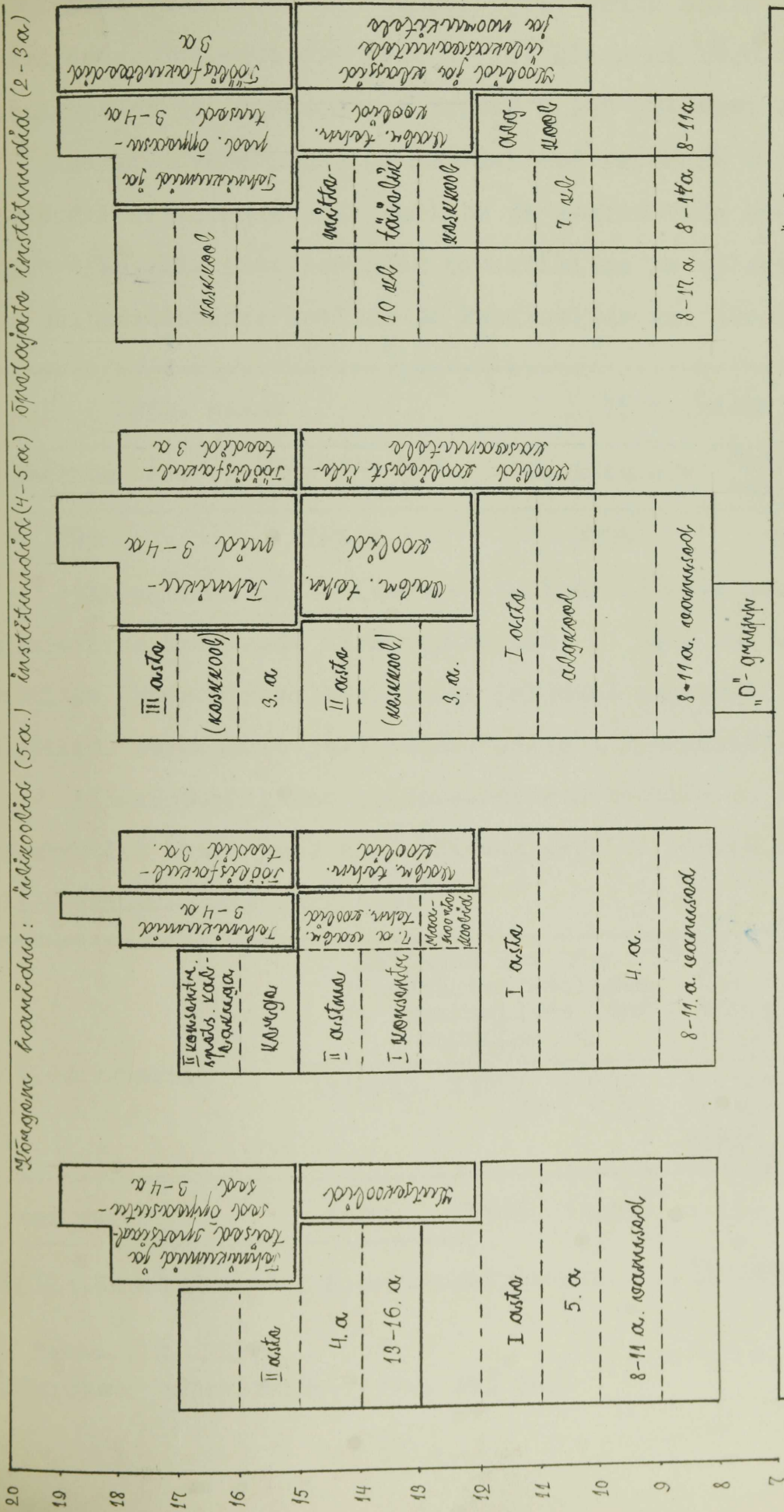
Esimesel viisaastakul võib märkida seitsmeaastaste koolide ja keskkoolide kiiret kasvu nii linnas kui maal.

1) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....,

diagramm nr. 1.

MUUDATUSED NSVL RAHVAHARIDUSE SÜSTEEMIS 1918 - 1934

Üldine trend: laste arv (5a.) institutsioonid (4-5a.) õpetajate institutsioonid (2-3a.)

Õppeaasta algusest 1918. a. kuni 1934. a. kuni: laste arv (5a.) institutsioonid (4-5a.) õpetajate institutsioonid (2-3a.)

Õppeaasta algusest 1918. a. kuni 1934. a. kuni: laste arv (5a.) institutsioonid (4-5a.) õpetajate institutsioonid (2-3a.)

Õppeaasta algusest 1918. a. kuni 1934. a. kuni: laste arv (5a.) institutsioonid (4-5a.) õpetajate institutsioonid (2-3a.)

Õppeaasta algusest 1918. a. kuni 1934. a. kuni: laste arv (5a.) institutsioonid (4-5a.) õpetajate institutsioonid (2-3a.)

Õppeaasta algusest 1918. a. kuni 1934. a. kuni: laste arv (5a.) institutsioonid (4-5a.) õpetajate institutsioonid (2-3a.)

Õppeaasta algusest 1918. a. kuni 1934. a. kuni: laste arv (5a.) institutsioonid (4-5a.) õpetajate institutsioonid (2-3a.)

Nagu juba varem nimetatud, tuleb eriti esile tõsta aga maarajoone. Õpilaste arv maal 5.-10. klassini 1928./29. õppeaastast 1932/33. õppeaastani kasvas 2 208 534-lt 4 475 587-le¹⁾

Ka liiduvabariigid ja rahvuslikud rajoonid elasid tol perioodil seitsmeaastaste koolide ja keskkoolide arvu kiire kasvu tähe all. Autonoomsetes vabariikides ja oblastites kasvas seitsmeaastaste koolide ja keskkoolide arv järgmiselt.²⁾

1931. aasta		1934. aasta	
Koolide arv	Õpilaste arv tuhandetes	Koolide arv	Õpilaste arv tuhandetes
1095	175,4	3251	3863

Rahvuslikes rajoonides oli seitsmeaastaste koolide ja keskkoolide kasv seda märkimisväärsem, et kuni Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsioonini paljudel rahvastel (kirgiisid, tadžikid, turkmeenid jt.) puudus täiesti keskkoolide võrk.

Liiduvabariikides seitsmeaastaste koolide ja keskkoolide arvulist kasvu koos algkoolidega (eraldi andmed puuduvad) oli I viisaastakul järgmine:³⁾

Liiduvabariik	Õpilaste arv alg-, 17 7-aastastes koolides ja keskkoolides (tuhandetes)			Mitu korda kasvas õpilaste arv võrreldes 1914/1915. õ.-a.	
	1914/15	1927/28	1932/33	I viis-aastaku algul 1927/28	I viis-aastaku lõpul 1932/33
Vene NFSV	5483	7468	13220	1,4	2,4

1/ Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки...., lk. 227.

2) Самас, lk. 297.

3) Народное образование....., lk. 740.

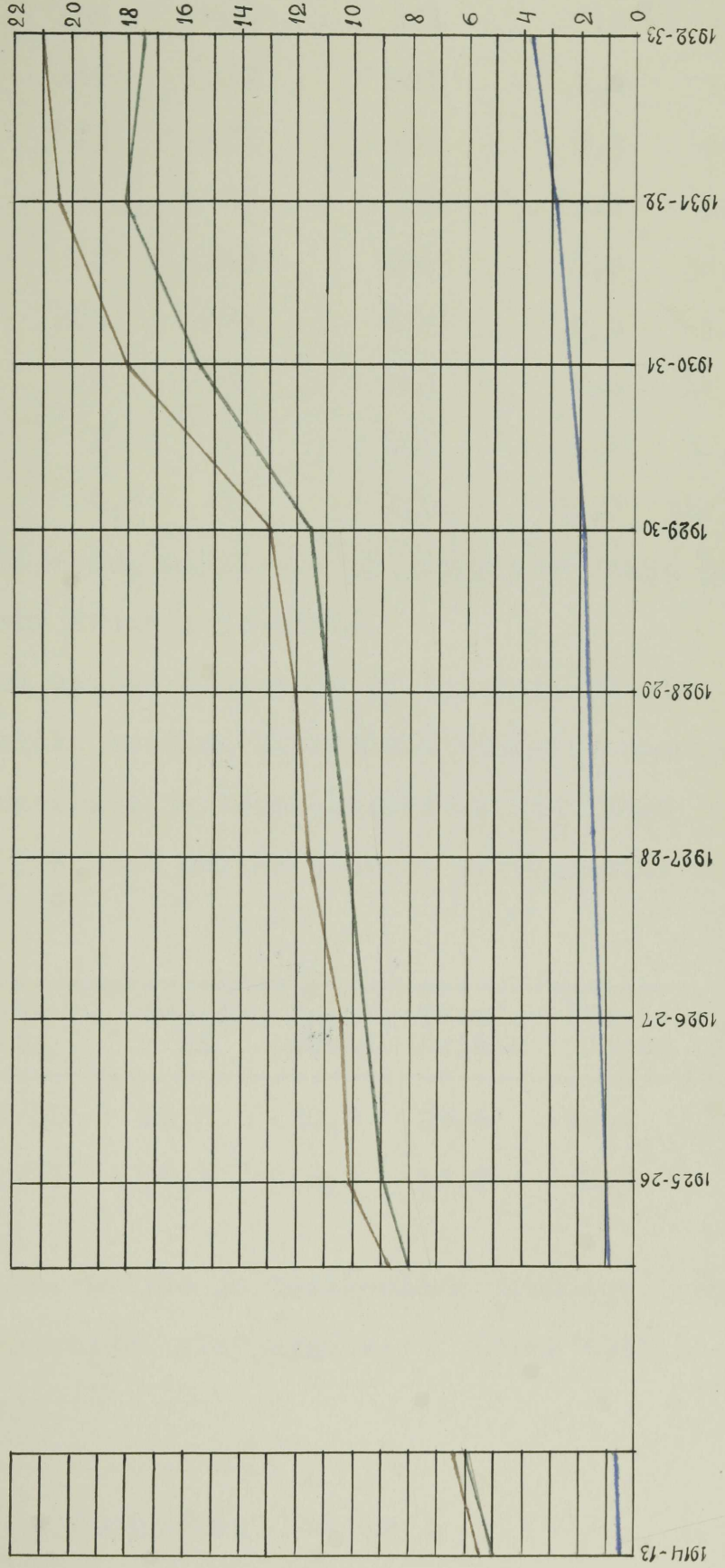
Diagramm nr. 4.

ÕPILASTE ARVU KASV ÜLDHARIDUSLIKES KOOLIDES KUNI 1933. a.

õpilaste arvu väikse muutus

algkoolides (1-4 kl.)

täielik ja mittetäielik keskkoolides (5-10 kl.)

Ukraina NSV	1728	2448	4456	1,4	2,6
Valgevene NSV	266	485	856	1,8	3,2
Gruusia NSV	157	287	511	1,8	3,2
Aserbaidžani NSV	73	171	439	2,3	6,0
Armeenia NSV	35	83	179	2,4	5,1
Usbeki NSV	17	140	644	8,2	38,0
Kasahhi NSV	105	274	577	2,6	5,5
Turkmeeni NSV	7	32	103	4,6	14,7
Kirgiisi NSV	7	42	146	6,0	21,0
Tadžiki NSV	0,4	14	125	35,0	312,5

Need arvud näitavad, milliseid hiiglaslikke samme tegi haridus endistes mahajäänud rajoonides.

I viisaastakul muutus tunduvalt ka õpilaste sotsiaalne koosseis üldhariduslike koolide II astmel. Valdavas enamuses olid tööliste, talupoegade ja teenistujate lapsed. Just talupoegade laste suur protsent näitab tõelist kultuurilist murrangut külas: 1)

Koolid	Õppe= aasta	Tööli= si	Talu= poegi	Teenis= tujaid	Üle= jäänud	Kokku
Seitsmeaasta= sed koolid ja keskkoolid	1927/28	20,8	30,2	29,6	19,4	100
	1930/31	29,8	46,7	17,0	6,5	100

Seitsmeaastaste koolide ja keskkoolide arvuline kasv (tuhandetes) I viisaastakul oli järgmine: 2) (ilma töölis- ja maanoorte koolideta)

1) Н.А.Константинов, Е.Н.Медвинский, Очерки....., lk. 229.

2) М.М. Дейкено, 40 лет....., lk. 85.

Õppeaasta	Koolide arv üldse	7-aastased koolid	keskkoolid
1927/28.	118 558	6 554	1 775
1931/32.	168 129	21 833	5
1933/34.	166 468	28 646	2 436

Üldhariduslike koolide arvulisest kasvust annab ülevaate diagramm nr. 4.¹⁾

I viisaastakul ei suudetud siiski veel lõplikult lahendada üldise seitsmeaastase koolikohustuse kehtestamist.

1931/32. õppeaastal suudeti linna 12.-14. aasta vanuseid lapsi haarata koolidesse 90,7 %, maal ainult 47,0 %.²⁾

Nendest arvudest nähtub, et I viisaastaku lõpuks suudeti linnades ja tööstusrajoonides seitsmeaastane koolikohustus enamvähem ellu viia.

Üldise kohustusliku seitsmeaastase hariduse teostamine maal toimus aga põhiliselt II viisaastakul.

5. Õpetajate kaadrid.

Seoses koolivõrgu kiire kasvuga ja koolide õppekasvatustöö kvaliteedi tõstmise ülesannetega pööras kommunistlik partei I viisaastakul erilist tähelepanu pedagoogilise kaadri ettevalmistamisele.

Pedagoogiliste õppeasutuste töö parandamiseks andis partei Keskkomitee välja rea määrusi.

1) Е.Н.Медынский, Просвещение в СССР....., lk. 23.

2) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки.....,

8. oktoobril 1927.a. ilmus ÜK(b)P Keskkomitee määrus.

"Õpetajate ettevalmistamisest pedagoogilistes õppeasutustes",
8. märtsil 1923.a. "Õpetajate ettevalmistamisest kõrgemates
pedagoogilistes õppeasutustes ja pedagoogilistes tehnikumides"
ja 12. aprillil 1929.a. "Kõrgemate pedagoogiliste õppeasutuste
komplekteerimisest". Määrustes märgiti ära õppeasutuste töös
esinenud puudused ja näidati, et on vaja just parandada õpetaja-
te ettevalmistamise kvaliteeti ja suurendada õpilaste vastu-
võttu. 1)

1931. a. toimus pedagoogilise hariduse süsteemi lühiajaja-
line ümberkorraldamine eesmärgil varustada maa õpetajaid põl-
lumajanduslike teadmistega ning linna õpetajaid tööstuslik-
tehniliste teadmistega. Organiseeriti agro-pedagoogilised insti-
tuudid ja industriaal-pedagoogilised instituudid 2,5-3-aastase
õppeajaga. Need õppeasutused andsid õpetajaid just 7-aastaste-
le vabrikutehase koolidele ja maanoorte koolidele.

1932/33. õppeaastal taastati vana süsteem, ainult insti-
tuutides pikendati õppeaega 2-lt aastalt 4-le. Õppeaja lühen-
damine oli ajutine nähe seoses õpetajate kaadri vähesusega. 2)

Ka pedagoogilised tehnikumid olid kaheksa- ja kolmeaastase -
agro-pedagoogilised ja industriaal-pedagoogilised. Õppeaeg oli
neli aastat. 1932.a. anti välja uus pedagoogiliste tehnikumide
õppeplan, kus õppeaega lühendati kolmele aastale. Uue õppe-
plaaniga likvideeriti kallakud, tõsteti üldhariduslike ainete
osa ja likvideeriti paljuainelisus. Kui 1929.a. õppeplaanis
oli 35 ainet, siis 1932.a õppeplaanis oli 25 ainet. Õppeaja

1) Директивы ВКП /б/, вып. II, lk. 36-38, 62-64.

2) М.М. Дейкено, 40 лет.... , lk. 108.

lühennemisega ei vähenenud üldhariduslike ainete osatähtsus, vaid vastupidiselt isegi kasvas. Öppeplaani muutus palju kompaktsemaks, sest väikese tundide arvuga vähemtähtsad ained jäeti plaanist välja.¹⁾

Seoses üldise kohustusliku alghariduse sisseviimisega oli nõudmine õpetajate järgi eriti terav. Aastast aastasse kasvas pedagoogiliste tehnikumide arv.²⁾

1927.a. oli 195 pedagoogilist tehnikumi

1928.a. " 205 " "

1929.a. " 219 " "

1930.a. " 363 " "

Sellele vaatamata ei suutnud pedagoogilised tehnikumid rahuldada kasvavaid vajadusi algkooliõpetajate kaadrijärgi. Pedagoogilistest õppeasutustest hakati tegema ennetähtajalisi väljalaskmisi. Peale pedagoogiliste tehnikumide hakkasid algkoolide õpetajaid ette valmistama üldhariduslike koolide II astme pedagoogilise kallakuga vanemad grupid.

1929.-1932. aastani suunati algkoolidesse 50 tuhat kommunistlikku noort. Need õpetajad-kommunistlikud noored elavdasid ja aktiveerisid tööd koolides, olid kohalikeks aktivistideks ja kultuurarmeelasteks.³⁾

1930. a. septembrist anti NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu otsus nende inimeste tagasipöördumisest koolidesse, kes omasid pedagoogilist haridust, kuid töötasid teistel tööaladel.⁴⁾

1) Н.А.Константинов, Е.М.Медынский, Очерки....., lk. 282.

2) Ф.Ф.Королев, Советская школа....., lk. 110.

3) Н.А.Константинов, Е.М.Медынский, Очерки..., lk. 278

4) Samas, lk. 279.

Kuna nõudmine õpetajate järgi oli suur, avati veel lühiajalisi kursusi. 1930/31. õppeaastal Vene NFSV-s oli vaja 44 104 uut õpetajat. See nõudmine täideti ja isegi ületati järgmiselt: 1)

pedagoogiline praktika	- 5223 inimest
pedagoogilised tehnikumid	- 13186 inimest
II astme koolide pedagoogiline kallak	- 17123 inimest
pedagoogilised kursused	- 20 000 inimest

1931/32. õppeaastal Vene NFSV-s nõudmine algkoolide õpetajate järgi oli 70 079 inimest. Pedagoogilised kursused pidid andma 32 284 õpetajat, II astme koolide pedagoogiline kallak 20 685 õpetajat jne. 2)

Siit nähtub, et kõige rohkem valmistati õpetajaid ette pedagoogilistel kursustel. Pedagoogilistel kursustel polnud aga õpetajate ettevalmistus küllaldane.

Õpetajate arvuline kasv NSV Liidus oli järgmine: 3)

1930/31. õppeaastal	- 481 286 õpetajat
1931/32. " "	- 572 860 " "
1932/33. " "	- 614 922 " "

Pedagoogilise kaadri kiirest kasvust I viisaastakul annab ülevaate diagramm nr. 5. 4)

I viisaastakul pöörati suurt tähelepanu ka õpetajate kvalifikatsiooni tõstmisele. See oli eriti vajalik sellepärast, et paljud õpetajad olid saanud väga nõrga pedagoogilise ettevalmistuse nagu pedagoogilistel kursustel, II astme pedagoogi-

1) А.С.Бубнов, Всеобуч....., "Статьи.....", lk. 136.

2) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки..., lk. 280.

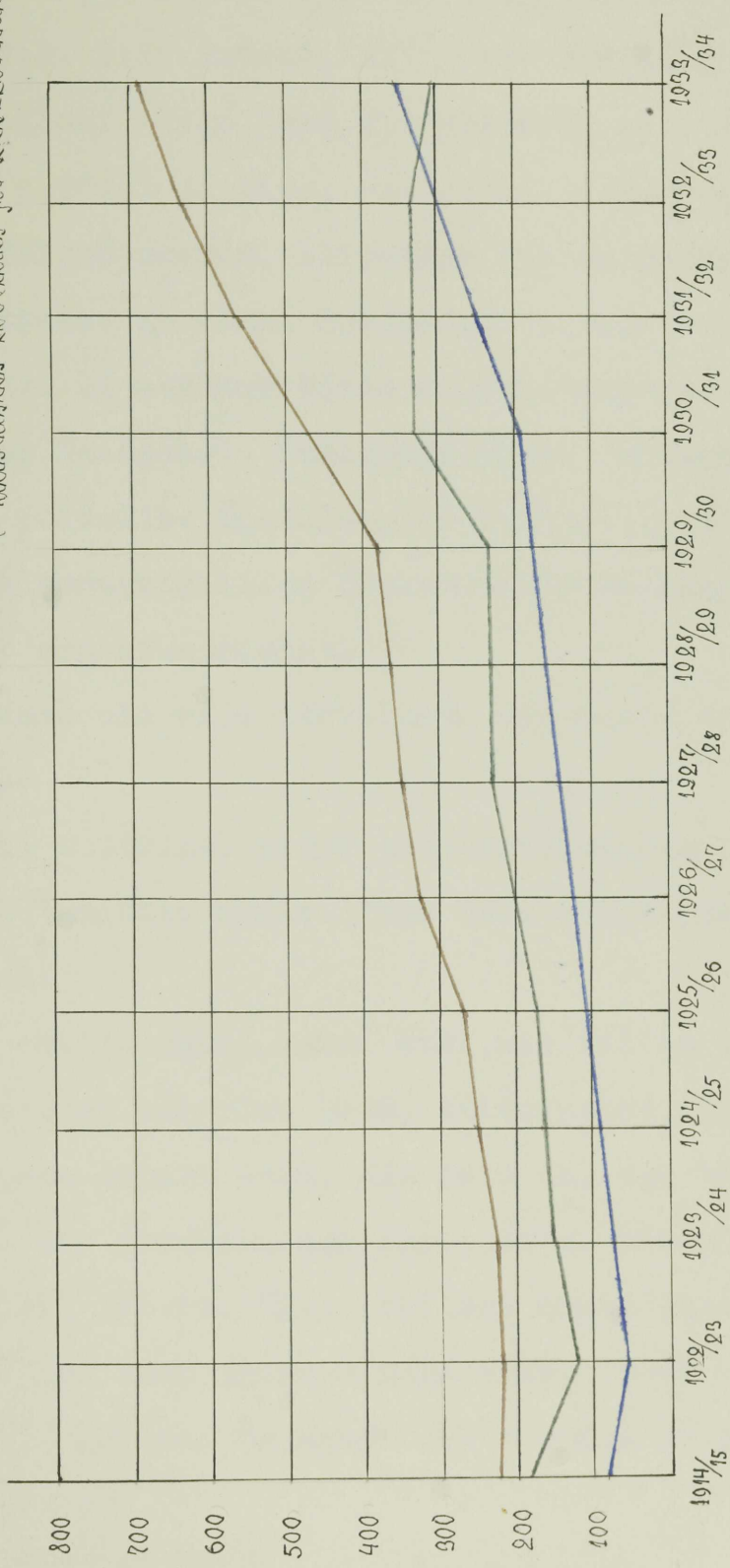
3) Samas, lk. 278.

4) Samas, diagramm nr. 7 .

ÕPETAJATE ARVU KASV 1922 - 1933-34. a.

— õpetajate üldsa
— algkoolilaste
— 7-astmestaste koolilaste ja kasvatamiskoolilaste

tuhandetes

lise kallakuga koolides jm. Ka pedagoogiliste õppeasutuste lõpetajad ei suutnud täita sageli neid ülesandeid, mida esitas kool tol perioodil. S.T. Šatski, NSV Liidu Hariduse Rahvakomissariaadi Kolleegiumi liige, oma aja paremaid metoodikuid, märkis 1927.a. neid puudusi ja vigu, mis esines pedagoogiliste õppeasutuste töös. Paljud noored, siirdudes õppima pedagoogilistesse õppeasutustesse, ei olnud huvitatud õpetaja kutsest ja hiljem tööle asudes ei suutnud täita noore sugupõlve kasvatamise vastutusrikast ülesannet. Pedagoogilistes õppeasutustes metoodiline töö oli puudulik. Õpetaja pidi õpetama lapsi töötama, kuid õpetaja ise pedagoogilises õppeasutuses ei omanud võimalust õppida töö organiseerimist.¹⁾

Kõik need puudused oli vaja kõrvaldada õpetajate kvalifikatsiooni tõstmisega.

Kvalifikatsiooni tõstmine, pidev enesetäiendamine on õpetaja elukutse lahutamatuks osaks. Väga huvitavalt põhjendab seda M.I. Kalinin:

"Õpetaja annab oma energia, vere, kõik, mis tal on väärtuslikku, oma õpilastele, rahvale. Kuid, seltsimehed, kui te täna, homme ja ülehomme annate kõik, mis teil on, ega täienda seejuures üha uuesti oma teadmisi ega kogu jõudu, energiat, siis ei jää teil midagi järele. Ühest küljest annab õpetaja ära, aga teisest küljest imeb endasse nagu käsn, võtab rahvalt, elult, teaduselt kõige parema, ja annab selle kõige parema uuesti edasi lastele." ²⁾

1) С.Т.Шацкий, Очередные вопросы педагогического образования,
"Избранные педагогические сочинения", Москва 1958,

lk. 389.

2) M.I. Kalinin, Kõne külakoolide õpetajate-ordenikandjate au-
tasustamisõhtul, "Kommunistlikust kasvatuses", Tallinn 1947,
lk. 53.

1926.a. 80 % õpetajatest ei omanud spetsiaalset pedagoogilist haridust.¹⁾

Need puudused oli vaja kiiresti kõrvaldada, sest õpetaja töö kvaliteedist sõltus väga palju, kui kiiresti suudab lahendada kool temale pandud ülesandeid.

1928.a. moodustati Pedagoogilise Kaadri Kvalifikatsiooni töstmise Keskinstituut. See organiseeris keskustes ja kohtadel statsionaarseid ja kaugõppe kursusi. Viidi läbi konverentse ja seminare. 1929.-1930. aastani kvalifikatsiooni töstmise kursuste tööst võttis osa 12,5 % õpetajatest ja kaugõppe teel õppis 15 % õpetajatest.²⁾

1931. a. õppis Vene NFSV-s kaugõppe teel 33 184 algkoolide õpetajat.³⁾

Üldse sai pedagoogilist haridust kaugõppe teel 1931.a. Vene NFSV-s 367 tuhat õpetajat.⁴⁾

I viisaastakul esitati nõudmine I astme koolide õpetajatele, kel polnud pedagoogilise tehnikumi haridust, selle omandamist kaugõppe teel. Samuti II astme koolide õpetajatelt, kel polnud pedagoogilise instituudi haridust, selle omandamist kaugõppe teel.

Kvalifikatsiooni töstmise kõrval tehti ära suur töö ka õpetajate poliitilisel kasvatamisel, marksistlik-leninliku maailmavaate kasvatamisel, Sotsialistliku ülesehitustööga seoses teravnes klassivõitlus. Nõukogude õpetaja pidi teadma sel-

1) Ф.Ф.Королев, Советская школа....., lk. 105.

2) М.П.Ким, Коммунистическая партия....., lk. 75.

3) Samas, lk. 74.

4) А.С.Бубнов, Всеобуч....., "Статьи....," lk. 117.

les võitluses täpselt proletariaadi klassipoliitikat.

Kohalikud parteiorganisatsioonid tegid ära suure töö õpetajate ideelis-poliitilisel kasvatamisel. Samasugust tööd tegid ka komsomoli ja ametiühingute organisatsioonid. Esikohale selles töös võib tõsta Moskva oblastit, kus 1929.-1932. aastani kommunistide ja kommunistlike noorte initsiatiivil laiendati õpetajate poliitilist silmaringi. ¹⁾

Õpetajaskond, olles nõukogude intelligentsi eesrindlik väesalk, ei saanud piirduda ainult tööga koolis, vaid ta pidi aitama kaasa sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise kõigi küsimuste lahendamisele. Õpetajad tulid selle ülesandega I viis-aastakul edukalt toime.

1925.a. I üleliidulisel Õpetajate Kongressil võeti vastu deklaratsioon, kus kongressi delegaadid tuhandete parteitute rahvakooliõpetajate nimel, kogu maailma eesrindlike töötajate nimel, võtsid kohustuse täita täielikult ja vastuvaidlematult partei otsuseid. Deklaratsioonis öeldi: "Me teame, et Nõukogude valitsus kommunistliku partei juhtimisel on täielikult töölisklassi valitsus. Me näeme seda suurt tööd, mida kommunistlik partei viib läbi rasketes tingimustes majanduse ja kultuuri arendamisel meie maal... ja me oleme kindlad, et ei ole kaugel aeg, mil meie maa muutub kõige kultuursemaks maaks... Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu õpetajaskond ... deklareerib kõigi töötajate ees, et nüüdsest peale ei lahuta ta omi ülesandeid kommunistliku partei ülesandeist, tema suurest võitlusest uue maailma eest." ²⁾

1) М.П.Ким, Коммунистическая партия...., lk. 76.

2) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....., lk. 115-116.

Nõukogude õpetajaskond täitiski oma lubadused esinedes sotsialistliku industrialiseerimisel ja põllumajanduse kollektiviseerimisel partei poliitika kindla toena ja tema organisatsioonilise, poliitilise ning kasvatusliku mõju kandjana linna- ja maatööraha hulka. Nõukogude õpetajaskond võitles aktiivselt koos tööliklassi ja töötava talurahvaga partei juhtimisel kultuurirevolutsiooni ja sotsialismi võidu eest meie maal.

Õpetajat võis kohata kõikjal - võitluses kolhooside organiseerimises, valimiste läbiviimisel, kirjaoskamatusel likvideerimisel jm.

Näiteks 1928.a. nõukogude valimiste ajal töötas Vladimiri kubermangu 22 vallas valimiskomisjonides 427 õpetajat.¹⁾

Õpetajate ühiskondlikku tööd aitavad iseloomustada järgmised andmed: 1930.a. kevadest kuni 1. novembrini saadeti maale ühiskondlikule tööle 10 456 õpetajat ja kolhooside organiseerimistööst võttis osa 1828 õpetajat. 1931.a. kevadest kuni 15. novembrini saadeti maale ühiskondlikule tööle 28 088 õpetajat ja kolhooside organiseerimistööst võttis osa 2073 õpetajat.²⁾

Õpetajate ennastsalgavusest ühiskondliku töö rindel iseloomustab ühe õpetaja kiri Kubanist. Ta kirjutab sellest, kuidas õpetajad aitasid kaasa kollektiviseerimisele külas. Õpetajad siirdusid selgitustöö tegemiseks staniitsadesse ja töötasid iga päev hilisõhtuni. Selgitustöö kandis vilja, sest iga päev hakkas saabuma kolhoosi kantseleisse sadasid avaldusi.³⁾

1) Н.А.Константинов, Е.М.Медынский, Очерки....., lk. 117.18

2) Samas, lk. 285.

3) Samas, lk. 286.

Sageli mindi õpetajate ühiskondliku tööga liiale. Unustati, et õpetaja peamine töö on koolis. Oli juhtumeid, kus õpetajad mobiliseeriti ühiskondlikule tööle õppetöö ajal või koormati ebaolulise tööga nagu külanõukogudes tehniline kantseleitöö jm.

ÜK(b)P Keskkomitee juhtis sellele tähelepanu 5. sept. 1931.a. määruses "Alg- ja keskkoolist". Määruses öeldi, et "kategoriliselt keelata õpetaja kasutamist mitmesuguste tehniliste ülesannete täitmiseks külanõukogu, rajooni täitevkomitee jne. töös." 1)

Õpetajaskond muutus partei paremaks abiliseks sotsialismi ülesehitamisel. A.V. Lunatšarski iseloomustas õpetajat järgmiselt:

"Õpetaja on nagu grandioosne filter, mille läbi kerkib uus elu." 2)

Klassivaenlased nägid õpetajaskonnas oma peamisi vaenlasi, kes öönestasid nende positsiooni külas.

1928.a. alguse andmetel kümne eelneva kuu jooksul registreeriti 152 kulakute vägivaldaakti haritlaste-ühiskonnategelaste kallal. Neist 59 juhtu kujutasid endast tapmisi, peksmisi, haavamisi, 55 juhtu - tagakiusamisi, majanduslikke boikotte, ähvardamisi, kuritegelikke süütamisi. 3)

1929. a. maist detsembrini toimus 215 kulakute terroristlikku kallaletungi õpetajatele, 1930.a. jaanuarist aprillini tapeti kulakute poolt 22 õpetajat ja korraldati 55 kallale-

1) Abiks haridusalal töötajale, Tallinn 1953, lk. 15.

3) А.С.Бубнов, Очередные задачи в области народного просвещения,

"Статьи....", lk. 22-23.

2) А.В.Луначарский, Задачи просвещения в системе советского строительства, "О народном....", lk.291.

tungi õpetajatele.¹⁾

Vaatamata raskustele töötasid õpetajad kartmatult sotsialismi ülesehitustöö rindel.

I viisaastakul paranes tunduvalt ka õpetajate materiaalne seisund.

V.I. Lenin, hinnates õpetaja üldist olukorda ja määra-tes tema osa ja koha Nõukogude riigis, lähtus selle vaieldama-tu fakti tunnustamisest, et uus nõukogude ühiskondlik kord on ainus kord, mis võimaldab tõsta õpetaja tegelikult ja tõepoo-lest kõrgusele, mis väärib tema kõrget ühiskondlikku kutsumust.

I viisaastakul viidi järjekindlalt ellu V.I. Lenini põhimõtet:

"Rahvakooliõpetaja tuleb meil tõsta niisugusele kõrgu-sele, millisel ta kunagi pole seisnud, ei seisa ega saagi seista kodanlikus ühiskonnas. See on tõde, mis ei vaja tõesta-mist. Seda olukorda peame taotlema süstemaatilise, järjekind-la ja visa tööga nii rahvakooliõpetaja vaimsel arendamisel kui ka tema igakülgsel ettevalmistamisel tema tõesti kõrge kutse jaoks ja mis peasi, veel ja veel kord peasi - tema ainelise olukorra parandamisel." ²⁾

Tunduvalt kasvas õpetajate palk. Õpetajate palga kasv I astme koolides oli järgmine:³⁾

1926/27 õppeaasta	37 rubla
1927/28 "	44 rubla
1928/29 "	48 rubla
1929/30 "	55 rubla
1930/31 "	68 rubla

1) Н.А.Константинов, Е.М.Медвинский, Очерки....., lk. 117.

2) V.I.Lenin, Lehekülgi päevikust, Teosed, 33. kd., lk. 424.

3) А.С.Бубнов, Всеобщ., "Статьи....", lk. 138.

II astme koolides 1931.a. õpetajate palk oli tõusnud 130 rublale kuus.

Vene NFSV Rahvakomissaride Nõukogu otsusega 20. jaanuarist 1932.a. viidi sisse diferentseeritud töötasu alg- ja keskkoolide õpetajatele sõltuvalt haridusest, töö kvaliteedist, oma kvalifikatsiooni tõstmisest ja rajooni majanduslikust tähtsusest, kus kool asub.

Maaõpetajad kindlustati tasuta korteri, valgustuse ja küttega. Linnades tehti soodustusi õpetajatele elamispinna saamisel.

Õpetajatele ehitati sanatooriume Kaukaasiasse ja Krimmi lõunarannikule. Õpetajad said tuusikuid sanatooriumidesse ja üleliidulistesse kuurortidesse.

Sotsialistliku ülesehitustöö suurte ülesannete täitmine ei võimaldanud Nõukogude riigil siiski täielikult lahendada õpetajate materiaalse olukorra küsimust I viisaastakul.

I viisaastakul võib tõsta esile kümneid ja sadu õpetajaid, kes saavutasid suure meisterlikkuse õppe-kasvatustöös. Oma tööga olid nad eeskujuks kogu Nõukogude Liidu õpetajaskonnale.

Näiteks Ljubov Georgijevna Bogdassarova, Moskva 43. kooli direktor, kes alustas õpetaja tööd juba 1903.a. Ta omas suurt pedagoogilist takti ja oskust õpilastele lähenemises. Oma tööd iseloomustas ta järgmiselt:

"Kõige kallim, kõige huvitavam minu elus on kool. Ma alustasin õpetamist 1903. aastal - see oli ammu. Aga kui mul tuleks uuesti valida, valiksin kooli... Iai tee on meie inimeste ees ja õnn on õpetajal vaadata seda, et tema õpilased

ehitavad helget elu, looja, ehitaja elu." 1)

Grigori Vladimirovitš Drugov alustas tööd algkooliõpetajana Kalinini oblastis Ploski külas 1924. aastal. 1930.a. sõitis ta Moskvasse, et jätkata õpinguid. Temast sai Moskva Pedagoogilise Instituudi üliõpilane. Õpingute kõrval jätkas ta tööd vene keele ja matemaatika õpetajana ühes Moskva koolis. Grigori Vladimirovitš Drugovist sai bioloogiaõpetaja, kes kasvatas lastes sügavat armastust loodusloo vastu. Andes oma esimese tunni 5. klassis, jutustas ta nii elavalt ja huvitavalt Mitsurinist, et veel kaua rääkisid õpilased Mitsurini istikutest, aedadest jm. Drugov nägi kõigis õpilastes, nii suurtes kui ka väikestes, eelkõige inimest keerulise sisemaailmaga. Mõista alati inimest ei ole kerge, kuid siiski tänuväärne oskus. 2)

Maria Vassiljevna Gogoljeva lõpetas 6-kuulised pedagoogilised kursused, alustas tööd õpetajana 1921.a.. Ta alustas tööd oma kodukülas, kuid asus hiljem tööle Moskvasse Stalinski rajooni ühte algkooli. Ta saavutas oma töös häid tagajärgi. 3)

Anna Vassiljevna Položnitseva lõpetas naiste kõrgematel kursustel ajaloo-filosoofia fakulteedi. Juba siis paistis ta silma oma aktiivsusega ja energiaga. Ta luges palju, külastas loenguid ja tegi ise ettekandeid pedagoogika ja ajaloolis-poliitilistel teemadel.

1) Л.Воронцова, Директор школы, "Школьный учитель", Очерки, / Москва/ 1951, lk. 15.

2) Евг. Анучина, Зеленая книга, "Школьный учитель", lk. 54-57.

3) Елена Нагаева, Радостный труд, "Школьный учитель", lk. 146.

1920. a. siirdus ta tagasi oma kodukohta Krestištša külla. Ta organiseeris klubi, kus hakkasid koos käima külanõured. Položnitseva määrati valla haridusosakonna juures oleva sotsialistliku kasvatuse osakonna juhatajaks. Tema hoole alt käis läbi 400 last, keda toodi nälgivalt Volgamaalt. Neid lapsi oli vaja toita, riietada, anda talupoegade peredesse ja koolidesse.

Hiljem siirdus õpetaja Položnitseva Moskvasse, et omandada kõrgemat haridust. Pärast õpinguid jätkas ta tööd Moskvas Sokolovski rajooni 36. koolis. 1931.a. sai õpetaja Položnitseva õppealajuhatajaks. Ta saavutas oma koolis suurt edu õppekasvatustöö organiseerimisel ja komsomolitöös.¹⁾

Õpetaja Galina Nikolajevna Pažitneva oskas ühendada oskuslikult õpetamise kommunistliku maailmavaate kasvatamisega. Ta rääkis, et on suurim au olla uue inimese maailmavaate kasvatamisest osavõtja. Ta näitas, et inimest tuleb õpetada suhtuma maailma aktiivselt, et ta oskaks vaadata loodust materiaalsena ja kaunina, et ta oskaks näha seost asjade ja olude vahel, et ta oskaks jälgida katkestamatut liikumist, muutumist ja arenemist, mis toimub pidevalt maailmas. Ainult selline inimene võib olla meie maa peremeheks.²⁾

Tõelise nõukogude rahvakooli õpetaja eeskujuks oli Julia Mihhailovna Saveljeva. Ta alustas tööd õpetajana juba 1887.a. 17-aastase tütarlapsena Moskva lähedal Kazanski külas. Peale sotsialistlikku revolutsiooni astus ta kindlalt uue korrara poolele. Teda võis näha esinemas koosolekutel, külaelanike-

1) Сергей Розанов, Заведующая учебной частью, "Школьный учитель", lk. 237-239.

2) Кирилл Андреев, Творчество, "Школьный учитель",

le ajalehti ja raamatuid lugemas jne. 1927. a. kui algas külas kolhoosi organiseerimine, abistas õpetaja Saveljeva koos õpilastega kolhoosi, võeti osa riigilaenu kogumisest, abistati organiseerida seemnefondi jne. Töö oli raske. Sageli tuli minna välja külma ja tormiga. Kulakud tegid oma vastuagitatsiooni. Kuid raskused ei kohutanud Julia Mihhailovna Saveljevavat. Teda oli toonud rahvakooliõpetaja raskele tööpöällule idee läheneda rahvale ja aidata teda välja pimedast orjaseisundist. Ta oli tsaariajal neid tütarlapsi intelligenti hulgast, kes jättis pealinnaelu ja andis oma teadmised ja jõu pimedatel reaktsioonaaastatel õnnetute teenistusse külas. 1928.a. tähistas õpetaja Saveljeva oma 40-aastast tööjuubelit.¹⁾

Kirjanik, kes külastas Kazanski kooli, iseloomustas õpetaja Saveljevavat kui suurt inimest, kui suurt kunstnikku, kes ei ole ainult vilunud pedagoog, vaid ka andekas meister-aednik nõukogude laste kasvatamisel.²⁾

Moskva oblasti Feodorovski küla õpetaja Veera Ivanova Ossipova paistis silma andeka ühiskonnategelasena. Pedagoogilises töös saavutas ta häid tagajärgi ja omas suurt pedagoogilist oskust tööks.³⁾

Huvitavad olid geograafiaõpetaja Mihhail Afangelovitš Starokodovski tunnid. Armastades sügavalt loodust, võttis ta suvevaheaegadel osa paljude ekspeditsioonide tööst. Ta sidus

1) Н.Т.Шкляр, Народная учительница, Москва 1950,

lk. 70-71.

2) Самас, lk. 113.

3) И.Воронцова, Заслуженная учительница, "Сельский учитель",

Сборник очерков, Москва/ 1954 ,

lk. 118-146.

geograafia õpetamise oskuslikult ajaloo, kaasaja poliitiliste sündmustega jt. ainetega.¹⁾

Leningradi oblasti Rabitski kooli õpetaja Georgi Aleksandrovitš Borissov alustas tööd juba 1912. aastal.²⁾

Ta korraldas õpilastega huvitavaid ekskursioone. Õpetaja Borissov õpetas lastele ümbritseva looduse vaatlemise oskust ja õpetas armastama oma koduküla loodust.³⁾

Ta valmistas õpilastega palju huvitavaid õppevahendeid ja koostati albume.⁴⁾

Õpetaja Ljubov Viktorovna Vassiljeva töötas bioloogia õpetajana Moskva oblasti Kutozovski 7-aastases koolis. Ta saavutas suurt edu õpetuse polütehniliseerimisel, tehes õpilastega huvitavaid katseid koolile kuuluval maatükil.⁵⁾

Õpetaja Vassiljeva saavutas häid tagajärgi õpilaste kommunistlikul kasvatamisel. Ta oskas alati oskuslikult ühendada õppimise laste kasvatamisega. Õpetaja Vassiljeva ütles väga huvitavalt: "Millistes õppeprogrammides on sellised osad - tahte kasvatamine, riikliku mõtte kasvatamine, kommunistliku maailmavaate kasvatamine? Kes peab seda kasvatama? Matemaatik, ajaloolane, botaanik - kõik me oleme teaduse ja elu õpetajad. See on meie ülesanne, see on meie õigus, see on meie püha kohus." ⁶⁾

1) С.Нагорский, По родной стране, "Сельский учитель" lk. 198.

2) М.Панич, Путь народного учителя, Москва 1948, lk. 7.

3) Samas, lk. 54-55.

4) Samas, lk. 62-63.

5) Ф.А.Суслопарова, Сельская учительница, Москва 1958, lk. 13.

6) Samas, lk. 123.

Tšerbakovski kooli õpetaja N.M. Golovini tööd iseloomustasid elavad tunnid, suurepäraseid saavutused kasvatustöös, metoodiline abi kaasõpetajatele ja suur autoriteet külaelanikkonna hulgas.¹⁾

Marfa Vladimina Porovino, Melekessi kooli õpetaja Mordva ANSV-st, töötas rahvakooliõpetajana 25 aastat (alates 1911. aastast). Ta tapeti klassivaenlaste poolt. Ta omas suurt pedagoogilist meisterlikkust. Tema kasvandikest said hiljem insenerid, lendurid, arstid, aga kõige rohkem tema õpilasi siirdus pedagoogilisele tööle, sest õpetaja Porovino isiklikeeskujul hakkasid paljud armastama pedagoogi tööd.²⁾

Õpetaja Habibulov Kargalinski koolist saavutas 1931.a. 100 %-lise õppeedukuse. Ta töötas kirjaoskamatusel likvideerimisel ja oli kollektiviseerimisperioodil aktiivseks töötajaks külas.

Kargalinski kool korraldas noortele kursusi ja valmistas ette küla noori tehnikumidesse astumiseks.³⁾

Pole kahtlust, et I viisaastakul meie rahva kasvatamisel olid suured teened õpetajaskonnal.

Õpetaja, juhindudes partei poliitikast, andis päevast päeva ja tunnist tundi oma panuse uue epohhi inimese loomiseks.

1) Н.А.Константинов,Е.Н.Медынский,Очерки.....,

lk. 287.

2) Samas, lk. 287.

3) Samas, lk. 287-288.

6. Öppe-kasvatustöö.

Nõukogude koolis öppe-kasvatustöö on lahutamatult seotud Nõukogude riigi majanduslike ja poliitiliste ülesannetega.

Kool ei ole midagi apoliitilist, vaid valitseva klassi ideoloogia, tema klassivaimu levitamise vahend. Kodanlus on püüdnud küll seda alati eitada ja on väitnud, et kool on apoliitiline. V. I. Lenin ütleb: "Hariduse "apoliitiliseks" ehk "mittepoliitilisuseks" nimetamine on kodanluse silmakirjalikkus, ja pole mitte midagi muud kui masside petmine... Kõigis kodanlikes riikides on poliitilise aparaadi seos haridustööga erakordselt tugev, kuigi kodanlik ühiskond seda otseselt ei või tunnistada." ¹⁾

Töölisklass, tulles võimule, ei eitanud kooli poliitilisust, vaid näitas kohe, et kool on "proletariaadi ideelise, organisatsioonilise, kasvatava mõju viijaks töörahva hulkade poolproletaarsetesse ja mitteproletaarsetesse kihtidesse..."²⁾

Nõukogude kooli ülesandeks oli kasvatada igakülgselt arenenud inimest, kel on suured üldhariduslikud teadmised, marksistlik-leninlik karastatus ja oskus rakendada oma teadmisi uue ühiskonna ehitamiseks.

M. I. Kalinin ütleb: "Mis tähendab kasvatada? See tähendab mõju avaldada õpilase psüühilisele ja moraalsele palgele, mõjutada teda kindlas suunas... s.o. kujundada temast inime." ³⁾

1) V.I. Lenin, Kõne kubermangude ja maakondade rahvaharidusosakondade poliitharidustöölise ülevenemaalisel nõupidamisel 3. nov. 1920., Teosed, 31. kd., lk. 332.

2) V.I. Lenin, ÜK(b)P programmi projekt, Teosed, 29. kd., lk. 111.

3) M.I. Kalinin, Kõne külakoolide õpetajate-ordenikandjate austamisöhtul, "Kommunistlikust kasvatusest", lk. 51.

Kasvatuse kõige tähtsamaks abinõuks on õpetus, teatavate teadmiste andmine.

Nii on kasvatamine ja õpetamine üksteisega lahutamatult seotud ning kujutavad ühtse protsessi kahte külge. I viisaastak nagu sellele eelnevgi periood oli nõukogude koolis õppekasvatustöö uute vormide otsimisperiood.

Nagu juba varem nimetatud, tehti tõsiseid vigu programmide väljatöötamisel. Kompleksprogrammid tõid õppetöösse suuri lünki, sest nad likvideerisid süstemaatiliste teadmiste omandamise ja alandasid üldhariduslike teadmiste tähtsust koolis.

Ehkki kompleksprogrammide ebapraktilisus tuli ilmsiks juba 1925.a.-1926.a., pooldas Hariduse Rahvakomissariaat I viisaastaku algul programmide ülesehitamisel kompleksprintsipi ja sellepärast ei töötatud programme põhjalikult ümber.

1929/30. õppeaasta algul vaadati õppeprogrammid uuesti läbi. I astme koolidele anti programmid välja kahes variandis: 1) linna koolidele ja 2) maa koolidele. ¹⁾

1929.a. programmid tegid suure sammu tagasi võrreldes 1927.a. programmidega, sest nad astusid sammu lähemale kompleksprojektprogrammile. Projektide süsteem eitas klassitundi ja pooldas meetodit, kus kooli õppetöö teemaks teatud ajavahe- mikus on mõni projektüritus, näiteks "Aitame käitisel täita tööstus-finantsplaani" jne. Projektid rikkusid ajalooliste sündmuste seaduspärast seost. 1929.a. programmide koostajad unustasid, et sotsialismi ei saa ehitada ilma teoreetiliste teadmisteta, ilma üldhariduslike teadmisteta.

1) Н.А.Константинов,Е.Н.Медынский,Очерки.....,

Kuna programmides puudus kindel süsteem, siis korrati paljusid teemasid aastast aastasse.

Programmides oli esikohal ühiskondlik-kasulik töö, mis algas lapse kooli siirdumise esimestest päevadest peale projektide vaimus.

Näiteks esimesel õppeaastal 2. kompleksne teema oli "Haigestumise jälgimine oma perekonnas". Esimesel õppeaastal võib nimetada veel sellist teemat "Kuidas ma saan kergendada oma ema tööd?", "Laste osavõtt jõulude-vastasest propagan-dast" jt. 1)

Neljandal õppeaastal maa koolide 1929.a. programmides olid teemad juba otseselt nimetatud projektteemadeks. Näiteks esimene projektteema oli "Millest sõltub viljasaak ja kuidas seda tõsta?"²⁾

Sageli olid teemad sellised, et nad ei andnud õpilastele teoreetilisi teadmisi. 5. grupi loodusõpetuse programmides olid sellised teemad nagu "Võitlus töölisklassi tervise eest", "Organiseerime linnalähedase majandi" jne.³⁾

Programmid sisaldasid tõsisid lünki üldhariduslike tead miste seisukohalt. Kirjandusprogrammides oli täiesti välja jäetud klassikute tööd. Väljajätmist põhjendati sellega, et klassikute käsitlemisel tuleb pöörduda minevikku ning sellel polevat mingit kasvatuslikku väärtust.

Ajalugu puudus koolist iseseisva õppeainena. Ajalugu õpetati nn. "ühiskonnaõpetuse" nime all. Ajaloost anti katkend

1) Н.А.Константинов, Е.М.Медынский, Очерки....., 135.

2) Samas, lk. 135.

3) М.Е.Шильникова, Учебно-воспитательная работа школы в

1930 - 34 годах, Москва 1959, lk.13.

likke teadmisi. Näiteks neljandal õppeaastal oli teemast "Töölisklassi võitlus tsaari-Venemaal ja Oktoobrirevolutsioon" välja lülitatud kõik küsimused, mis olid seotud 1905.a. revolutsiooniga. On selge, et ei saa anda õpilastele täit arusaamist Oktoobrirevolutsioonist, kui ei tunta 1905.a. revolutsiooni sündmusi.¹⁾

Programmides puudus täiesti NSV Liidu rahvaste ajalugu.²⁾

Ka füüsika, keemia, matemaatika jt. programmid sisaldasid tõsiseid lünki üldhariduslike teadmiste seisukohalt.

1929.a. augustis võeti vastu ka uus õppeplaan II astme koolidele, mille põhjal alustati ka õppetööd 1929.a. sügisel.³⁾

A i n e	5	6	7	8	9	10	Kokku
Ühiskonnaõpetus	4	4	4	3	4	4	23
Vene keel ja kirjandus	5	4	4	3	3	3	22
Matemaatika	6	4	4	3	3	3	23
Loodusõpetus	4	3	4	2	2	2	17
Keemia	-	2	2	2	2	2	10
Füüsika	-	3	4	4	3	3	17
Astronoomia	-	-	-	-	2	-	2
Geograafia	2	2	2	-	-	-	6
Majandusgeograafia	-	-	-	2	-	-	2
Võõrkeel	3	2	2	2	2	2	13
Kujutav kunst	2	2	2	-	-	-	6
Töö	3	3	3	-	-	-	9
Muusika	1	1	1	-	-	-	3
Spetsiaalsed ained	-	-	-	13	13	15	41
Kokku	32	32	34	36	36	36	206

1) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....., lk. 134-135.

2) М.Е.Шильникова, Учебно-воспитательная....., lk. 15.

3) Ф.Ф. Королев, Советская школа....., lk. 89.

Õppeplaanis oli tähtis koht vene keelele, kirjandusel ja matemaatil. Ka loodusõpetusele, keemiale ja füüsikale oli antud enamvähem küllaldaselt arvul tunde. Õppeplaani puudus aga ajalugu iseseisva õppeainena. Liiga palju tunde oli antud 8.-10. gruppides spetsiaalsetele ainetele, mille tõttu kannatasid üldhariduslikud ained.

Kuna 1929.a. programmid ja õppeplaanid sisaldasid suuri puudusi, ei saanud õpetajaskond olla rahul. Õpetajad praktilise töö käigus kritiseerisid teravalt kompleksmeetodit ja kompleksprojekte.

I viisaastakul esinesid mõned pedagoogid "kooli väljasuremise" antileninliku teooriaga. Nad väitsid nagu kahaneks sotsialistlikus ühiskonnas järk-järgult kooli osa ja lõpuks kool "sureb välja". Uue sugupõlve kasvatus toimub aga vahetult elus. Üheks selliseks "kooli väljasuremise" teooria pooldajaks oli Šulgin. Šulgin väitis, et kool sureb välja ja tekib midagi uut, midagi ennenägematut. Ikka enam ja enam hakkavad õpilased töötama väljaspool kooli - põldudel, töökodades, vabrikutes. 1)

Koolitöö Metoodika Instituut andis välja kogumiku kogumiku järel, kus propageeris energiliselt antileninlikku "kooli väljasuremise" teooriat ja võttis ette ka praktilisi samme oma teooria elluviimiseks.

R_a hvakooliõpetajal Julia Mihhailovna Saveljeval tuli isiklikult kokku pörkuda "kooli väljasuremise" teooria pooldajatega. T_a meenutab, et tulid inimesed, kes rääkisid, et meie nõukogude lastele ei ole vaja koole ega süstemaatilist õpetust. Lastel ei olevat vaja õppida, lugeda raamatuid ega

1) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки.....,

kirjutada diktante, aga olevat vaja tösta tootlikkust vabrikutes, tehastes ja kolhoosides. Õpetaja Saveljeva ütles, et ta küll kogu oma elu kestel võitles kooli ja elu sidemete tugevdamise eest, kuid mitte kunagi ei mõelnud sellele, et sellise suure, vastutusriikka ülesande täitmisele nagu on koolil võiks usaldada vabrikule, tehasele või kolhoosile.¹⁾

Vaatamata eelpool nimetatud puudustele, ei tule arvata nagu poleks nõukogude koolis toimunud mingisuguseid edusamme. Võitlus õpetamise formaalsuse vastu äratas õpetajates uusi loomingulisi mõtteid. Lapsi õpetati vaatlema ümbritsevat elu ja loodust. Õpetajad püüdsid arendada lastes aktiivsust ja algatusvõimet.

1930.a. anti välja uued programmid I astme linna ja maa koolidele.

Programmides oli ikka veel kinni peetud kompleksmeetodist. Programmide sissejuhatavas kirjas oli öeldud, et õppetöö praktikas tuleb vaadata projektide meetodit kui teooria sidumist praktikaga. Iga projekt peab olema üheks lüliks sotsialistliku maailmavaate kasvatamisel jne.²⁾

Koos uute programmidega anti välja 1930.a. ka uued õppeplaaniid. Kuidas II astme koolide õppeplaanides vähendati üldhariduslike ainete osa on näha diagrammist nr. 6.³⁾

1931.a. anti jällegi välja uued programmid. Neis oli kompleksprojektidel veel suurem mõju kui 1930.aastal. 1931.a. programmides otseselt öeldi, et ühel esimesel kohal aktiivsest töömeetoditest peab olema projektmeetod.⁴⁾

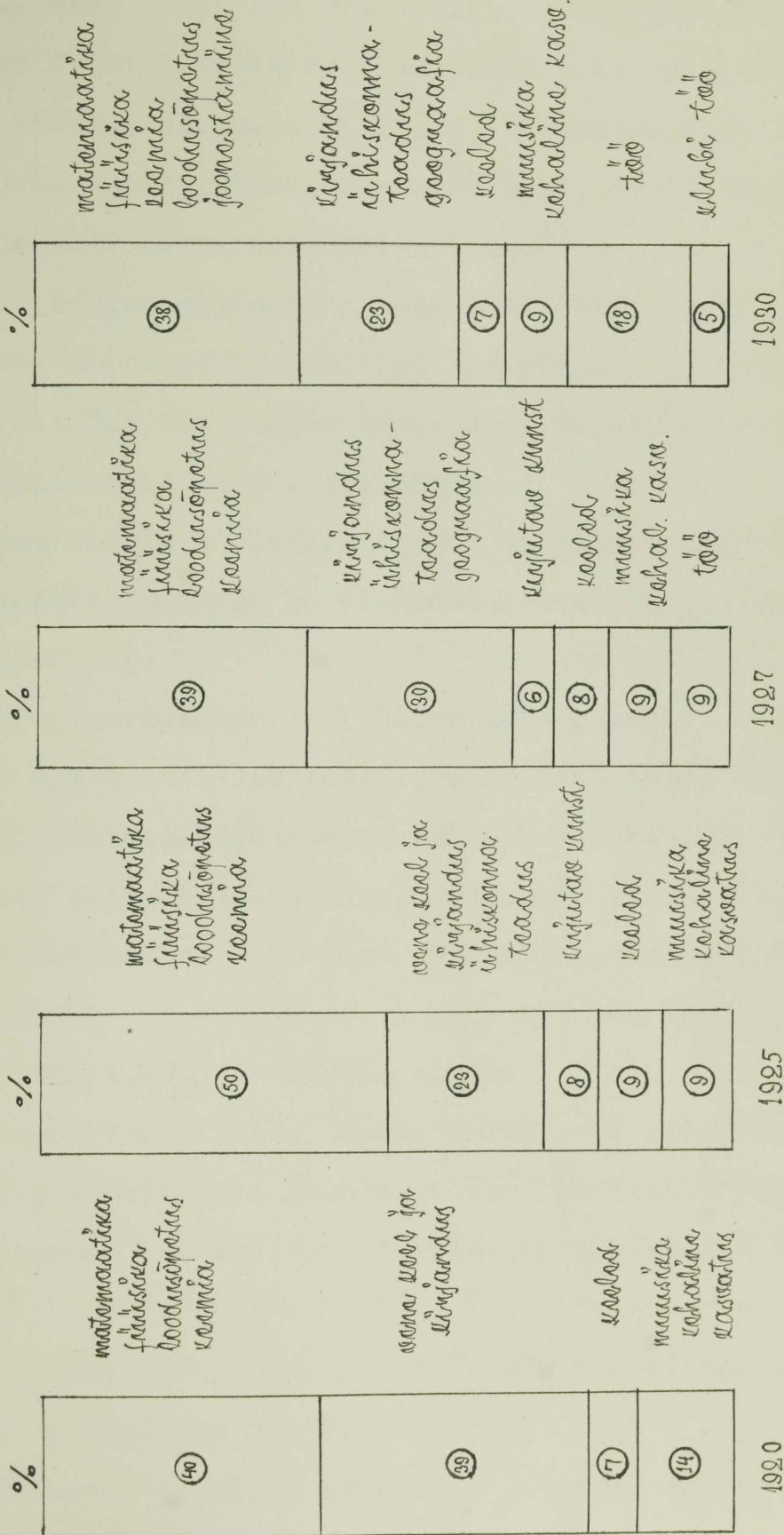
1) Н.Г. Шкляр, Народная учительница, lk. 128-129.

2) Н.А. Константинов, Е.Н. Медынский, Очерки....., lk. 239.

3) А.С. Бубнов, Всеобуч....., "Статьи....", lk. 151.

4) Н.А. Константинов, Е.Н. Медынский, Очерки....., lk. 241.

ÕPPEPLAANID VENE NFSV II ASTME KOOLIDES (5. 6. JA 7. KLASSIS)

Teemad ja alateemad olid 1931.a. programmides antud projektidena. Need jagunesid veel väiksemateks projektideks.

Näiteks teemas "Kevad-suvised tööd" olid sellised projektid nagu "Võtame osa kevadkülvist", "Organiseerime suvist tööd puuviljaaedades", "Kasvatame aedvilja", "Võitleme puhtuse ja ühiskondliku korra eest külas" jne.¹⁾

1931.a. programmid olid ka äärmiselt pinnapealsed. Kogu töö oli viidud ühiskondlik-kasuliku töö pinnale ja üldhariduslike ainete osa oli vähendatud äärmuseni. Ühiskondlik-kasulik töö polnud õpilastele sageli jõukohane.

Töötades selliste programmidega, ei saanud anda õpilastele küllaldaselt teadmisi ja ei kindlustatud õpilastele küllaldast kirjaoskust.

Kuna kompleksteemade läbitöötamiseks puudusid vajalikud õpikud, tuli õpetajatel ilmutada loomingulist tahet uue otsinguil. Et kompleksteemad põhinesid kohalikel materjalidel, siis tuli läbi viia palju ekskursioone, vaatlusi, töid põllumajanduses. Mõned kompleksteemad, nagu "Oktoobrirevolutsioon", "1. mai" jt. pakkusid laialdast võimalust õpilaste ühiskondlik-poliitiliste teadmiste laiendamisel.

Kuid nende positiivsete joonte kõrval oli kompleksteemadel sügavaid puudusi. Kuna kompleksteemad lülitasid välja oskuste ja vilumuste õpetamise, oli õpilaste kirjaoskus äärmiselt halb.

1930.a. ilmus I.S. Kanevi ja F.V. Bõkodorovi kirjutus "Maa koolide õpilaste teadmiste ja oskuste tase". Seal näidati, 1. grupi õpilased kirjutasid 24 sõnast koosneva teksti. Kogu

1) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....., lk. 241.

grupp tegi 2580 viga. Keskmiselt iga õpilane tegi 4 viga. 4. grupis ilma vigadeta kirjutavad 4,1 % õpilastest, keskmiselt kirjutavad 41,5 % õpilastest, halvasti aga 54,4 % õpilastest. Siit võib järelduse teha, et 32 % algkooli lõpetajaid olid puuduliku kirjaoskusega. 1)

Mõningad koolid ei loobunud õpilastele oskuste ja vilumuste õpetamisest ka kompleksprogrammide valitsemise ajal.

Moskva 14. katsekooli õpilaste toleaegetest vihikutest võib näha, et õpilased kirjutasid ortograafiliselt ja stiililt õigesti.

Moskva 14. kooli andekas pedagoog A.V. Jankovskaja rääkis 1946.a. oma mälestustest. Ta ütles, et õpetajad eraldasid pidevalt osa tunde grammatika õpetamiseks, arvutamiseks ja ülesannete lahendamiseks. 2)

Leningradi oblasti koolid kogu aeg eraldasid teatud arvu tunde harjutustele. Vaadeldes Leningradi oblasti Moskva-Slaavi kooli päevikut, on näha, et isegi 1930.a. oli koolis iga päev 2 tundi aritmeetikat (üks peastarvutamine), 2 tundi vene keelt (grammatika ja lugemine). 3)

Näitena võib tuua ka Vjatka Krassini-nimelise kooli tööd, kus pöörati suurt tähelepanu laste kirjutamisoskuse arendamisele. Sel eesmärgil viidi läbi palju kirjalikke töid ja harjutusi. Kirjutati kirjandeid, analüüsi lauseid jne. 4)

See oli töö, mis väljus kompleksteema raamidest. Kuid õpe

1) А.С.Бубнов, Школа на повороте, "Статьи"....., lk. 191.

2) Н.А.Константинов, Е.Н.Мединский, Очерки....., lk. 150-151.

3) Samas, lk. 151-152.

4) Samas, lk. 152-153.

tajate eesmärk oli üks - anda õpilastele kindlaid ja püsivaid teadmisi. Need koolid jäid aga üksikuteks.

Kooli õppe-kasvatustöö puudused hakkasid segama sotsialismi ülesehitamise käiku.

5. septembril 1931.a. ilmus ÜK(b)P Keskkomitee määrus "Alg- ja keskkoolist". Keskkomitee määrus oli pöördepunktiks nõukogude kooli arengus. Iseloomustades nõukogude kooli määratu suuri saavutusi, märkis partei Keskkomitee, et kool annab lastele võrratult laiema ühiskondlik-poliitilise silmaringi ja üldise arengu kui revolutsiooni-eelne kool. Kuid partei Keskkomitee näitas, et nõukogude kooli olukord ei vasta veel kaugeltki neile nõudmistele, mida talle esitab sotsialistliku ülesehitustöö käesolev etapp.

Kooli põhilise puudusena märgiti, et kooliõpetus ei anna vajalikul hulgal üldhariduslikke teadmisi ja valmistab puudulikult ette tehnikumide ja kõrgemate koolide jaoks täiesti kirjaoskajaid inimesi, kes oleksid hästi omandanud teadmiste põhialused (füüsika, keemia, matemaatika, emakeel, geograafia jt.)¹⁾

Partei Keskkomitee mõistis hukka antileninliku "kooli väljasuremise" teooria ja kergemeelse meetoditsemise, eriti kooli hävitava projektide meetodi.

ÜK(b)P Keskkomitee 5. septembrist 1931.a. määruse alusel algas otsustav võitlus õpetamise kvaliteedi tõstmise eest koolides. Partei Keskkomitee nõudis uute programmide väljatöötamist.

1932.a. 1. jaanuarist võeti koolides kasutusele uued

1) Abiks haridusalal töötajale, Tallinn, 1953, lk. 5.

programmid, millede koostamisel oli silmas peetud ÜK(b)P Keskkomitee määruses antud juhiseid. Uued programmid kindlustasid süstematiseeritud teadmiste piiritletud ringi (emakeel, matemaatika, füüsika jt.) Tõusid tunduvalt õpilaste teadmised. Kuid 1932.a. programmid ei olnud veel vabad vigadest.

Näiteks kirjandusprogrammides esines õpilastele mittejõukohaseid palasid nagu 5. grupile Puškini "Evgeni Onegin", 6. grupile "Kapteni tütar" jt. Samal ajal muinasjuttudele, rahvalauludele, bölliinadele ja vanasõnadele polnud programmides antud üldse kohta.¹⁾

Loodusõpetuse programmides tuli veel selgelt ilmsiks kompleksüsteemi jäljed. 1932.a. loodusõpetuse programmides olid sellised teemad:²⁾

I grupile - Tervise kaitse. Sügis. Talv. Kevad. Suvi. Töö põllumajanduses.

II grupile - Tervise kaitse. Juurviljaaed. Aed. Mets sügisel. Koduloomad. Metsloomad. Linnud. Soojus, vesi, õhk. Kevad ja kevadised põllumajanduslikud tööd. Töö põllumajanduses.

III grupile - Tervise kaitse. Kasulikud maapõuevarad - metallid, mineraalid, rauamaak. Taimede elu. Töö põllumajanduses.

IV grupile - Kivisüsi, nafta, elekter. Milline on inimese kehaehitus ja talitlus? Elu, inimeste ja loomade põlvnemine. Töö põllumajanduses.

Siit nähtub, et terve rida teemasid nagu "Tervise

1) Н.А.Константинов, Е.К.Медынский, Очерки....., lk. 247.

2) Samas, lk. 248.

kaitse" jt. kordusid aastast aastasse. Ei arvestatud ka õpilaste vanust - 11-aastastele õpilastele seletati maakera tekkinist ja loomade põlvnemist.

Ka geograafia programmid olid süsteemitud. 3. grupi programm sisaldas selliseid teemasid: Meie ümbrus, rajoon ja oblast. Maakera, ta kujutamine gloobusel ja poolkerade kaardil. Kuidas elab ja millega tegeleb töölisklass meie rajoonis ja oblastis? 1)

Siit näeme kindla süsteemi täielikku puudumist. Alustatakse vestlusi oma rajoonist ja oblastist, siis räägitakse maakera ehitusest ja lõpuks minnakse jälle tagasi esimese teema juurde.

Füüsika ja keemia programmid andsid küll süstemaatilisi teadmisi, teoreetilised teadmised olid seotud praktikaga (katsed, ekskursioonid), kuid polnud siiski vabad vigadest. Näiteks füüsika kursus hakkas kordama seda, mida algkoolis matemaatika kursuses oli läbi võetud - pikkus, maht jm.²⁾

Tööõpetuse programmid olid koostatud selliselt, et neid ei saanud praktikas kasutada. Programmides olid sellised tööd nagu elektrotehnika, metallide töötlemine, keemiatööstus, energeetika, transport jne.³⁾

Koolides puudusid vajalikud tööriistad ja kvalifitseeritud õpetajate kaader ning polnud võimalik kõiki õpilasi suunata vabrikutesse ja tehastesse.

1932.a. programmidele anti põhjalik kriitika, Programme analüüsisid haridusorganid, ametiühingute organisatsioonid,

1) И.А. Константинов, Е.Н. Медынский, Очерки....., lk. 249.

2) Samas, lk. 250.

3) Samas, lk. 250.

teaduslikud ja pedagoogilised uurimisinstituudid ja õpetajate konverentsid. Õpetajad selgitasid töö käigus, et üksikute aineprogrammide vahel ei ole kooskõla ja seost. Näiteks neljandal aastal ühiskonnaõpetuses käsitleti Nõukogude Liitu, geograafias aga samal ajal kapitalistlikke riike. Loodusõpetuses käsitleti metalle, tööõpetuses oli aga tekstiiltöö.¹⁾

Selliseid näiteid oli palju.

Kõik arutlused ja ettepanekud võttis kokku ÜK(b)P Keskkomitee 25. augusti 1932.a. määruses "Alg- ja keskkoolide õppeprogrammide ja režiimist".

Partei Keskkomitee tõi ära 1932.a. programmide peamiste puudustena: 2)

1) Programmide ülekoormatus õppematerjaliga.

2) Seose puudulikkus või isegi puudumine üksikute ainete programmide vahel, näiteks matemaatika ja joonestamise, samuti füüsika ja keemia programmide vahel jne.

3) Vulgariseerimise ja historismi puudumine programmides.

Partei Keskkomitee andis üksikasjalised juhendid uute programmide koostamiseks.

Nii öeldi määruses:

"Parandada emakeele ja ühiskonnateaduse õppeprogramme ja õpetust. Emakeele õppeprogramm peab kindlustama tõeliselt süstemaatilise ja täpselt piiritletud teadmiste ringi, samuti kindlate oskuste omandamist õiges lugemises, kirjutamises ja suulises kõnes, tuues õpilaste õppetöö praktikasse iseseisvaid kirjalikke töid, grammatilist analüüsi jne. niihästi klassis

1) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....., lk. 251.

2) Abiks haridusalal töötajale, lk. 10.

kui ka kodus." 1)

Samuti partei Keskkomitee tunnistas "tarvilikuks võtta ühiskonnateaduse, kirjanduse, keelte, maateaduse ja ajaloo õppeprogrammidesse tähtsamaid teadmisi NSV Liidu rahvaste rahvusliku kultuuri, nende kirjanduse, kunsti, ajaloolise arenemise alalt, samuti NSV Liidu piirkondade tundmise elemendid (looduslikud erinevused, tööstus, põllumajandus, sotsiaalekonoomiline arenemine jne.) 2)

Määruses näidati suure puudusena seda, et ajaloo õppeprogrammid pole veel ikka välja töötatud. 3)

Partei Keskkomitee määruse alusel töötati välja uued programmid ja kehtestati koolis 1933.a. 1. jaanuarist alates. Uued programmid tegid kindlalt lõpu kompleksüsteemile.

Programmides jäeti välja küsimused, mis ei vastanud õpilaste eale. Sellega vähendati programmide ülekoormatust ja võis rohkem rõhku panna aine kordamisele, kinnistamisele ja süvendamisele. Programmides hakati suuremat rõhku panema kommunistlikule kasvatusesele.

1932.a. programmid ei olnud ikka veel täiesti vabad vigadest. Puudusid ikka ajalooõppeprogrammid ja süstemaatiline ajalooõpetamine koolis. Selle all kannatas ka kirjanduse õpetamine. Õpetajal tuli kirjandustundides kulutada palju aega ajalooliste ülevaadete andmiseks.

Programmid olid ikka koormatud liigse materjaliga.

Partei Keskkomitee juhendite alusel vabaneti enamikest vigadest II viisaastakul.

1) Abiks haridusalal töötajale, lk. 11.

2) Samas, lk. 12.

3) Samas, lk. 10.

Hea ja kvaliteetne õpik on üheks eduka õppetöö tagatiseks. Kahjuks panid pahempoolsed oma käed ka selle ala külge. Õpikutele vaadati kui vanale rutiinile, millest tuleb loobuda. Näiteks tuntud metoodik, matemaatik O.A. Volberg, kirjutas, et on aeg panna õpikutele rist peale.¹⁾

Pahempoolsed püüdsid õpikute kujul kooli viia "tööraamatuid", "päevik-õpikuid" jne.

1924. a. algul moodustati NSV Liidu Hariduse Rahvakomissariaadi juurde komisjon, kes pidi juhendama õpikute koostamist ja väljaandmist. Komisjonis oli ülekaal pahempoolsetel, kes hakkasid aktiivselt levitama oma väärideid.

17. nov. 1928.a. NSV Liidu Hariduse Rahvakomissariaadi Kolleegium kehtestas I ja II astme koolidele õpikute standardnimestiku kolmeaastase tähtajaga 1929.-1932. aastani. I astme koolidele töötati ümber juba varem käibel olnud aabitsad nagu Afanasjevi "Loe, kirjuta, arvuta", Bogojävlenski jt. "Ojake", Fortunatovi ja Šlegeni "Kool ja küla", Sverdlovi "Vaetus", Friedlandi ja Šalöti "Tööle", Šapošnikovi "Elavad tähed".²⁾

Nendes õpikutes oli kinni peetud kompleksmeetodist. Sellega rikuti lugemisõpetamise reegleid. Puudus süsteem lugemismaterjali raskuse järjestuses.

Peale aabitsate oli standardnimekirjas lugemikud, mis olid koostatud ka kompleksmeetodi põhimõttel.

Lugemikest I astme maa koolidele võib nimetada: Volönskaja "Uus küla", Kalašnikov "Uus tee", Šatski "Kool ja küla",

1) Ф.Ф.Королев, Очерки по истории советской школы и педагогики 1917-1920, Москва 1958, lk. 264.

2) Н.А.Константинов, Е.Н.Медвинский, Очерки....., lk. 138.

Flerov "Selge hommik", Sverdlovi "Nõukogude lastele" jt.¹⁾

Grammatika õpetamiseks kasutati rohkem Friedlandi ja Saalöti "Esimene ja teine raamat õigekirjutuseks", Ušakovi jt. "Tööraamat õigekirjutuseks", Peškovski "Esimesed vene keele tunnid".

Matemaatikas oli levinud rohkem Gratsianski ja Kavuni "Aritmeetika ülesannete kogu", Volkovski "Matemaatika lastele", Zentšenko ja Jemenovi "Elu ja teadmised arvudes".²⁾

Kõigi nende õpikute puuduseks oli see, et nad andsid madalaid üldhariduslikke teadmisi. Õpikute rohkus ei võimaldanud ühtlustada tööd koolides. I astme koolil oli 10 emakeele õpikut, 11 ühiskonnaõpetuse õpikut, 8 matemaatika õpikut ja 13 loodusõpetuse õpikut.³⁾

II astme koolile oli standard-nimekirjas 56 õpikut, neist 43 olid uued, ülejäänud aga ümbertöötatud.⁴⁾ See näitas selgesti, millise aktiivsusega toimus uute õpikute koostamine.

Õpikute komisjoni ebaõige suund vajutas oma märgi ka II astme koolide õpikutele. Ebaõigelt jäeti sugulusained diferentseerimata. Mõningate autorite katsed anda diferentseeritud õpikuid, leidis komisjoni poolt kindlat vastupanu.

22. jaanuaril 1928.a. algebra õpiku koostajale A. I. Gorjunovile selgitati, et kooli jäävad vaid tööraamatud matemaatikas, kus sugulusained (algebra, geomeetria) on ühendatud. Üksikuid aineõpikuid koolidele enam välja ei lasta. Analoo

1) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....., lk. 139.

2) Samas, lk. 139.

3) Ф.Ф.Королев, Советская школа....., lk. 85.

4) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....., lk. 141.

vastuse sai ka trigonomeetria õpiku koostaja Kildjuševski.¹⁾

Loodusõpetuses oli üheks tähtsamaks autoriks aktiivne projektmeetodi kaitsja Ignatjev. Õpikuna kasutati Vsesvjätski ja Ignatjevi "Tööraamat loodusõpetuses". Raamatus oli segiläbi botaanika, zooloogia, inimese anatoomia ja füsioloogia.²⁾

1929.a. hakati välja andma I astme koolidele õpikuid-ajakirju. 1. ja 2. grupile hakati välja andma ajakirja "Družnõje rebjäta" ja 3. ning 4. grupile "Junõe udarniki". Ajakirjad sisaldasid madala kvaliteediga materjale ja olid koostatud projektsüsteemi järgi.³⁾

Õpikud olid ka oma väliselt vormistuselt väga halvad.

Partei Keskkomitee andes 1931.a. määrusega löögi pahem-poolsetele, näitas ära ka uue suuna õpikute koostamisel. Õpikuid hakati koostama aineprintsibi järgi. Paljud õpikud jäid siiski veel kaugemale tegeliku elu nõudmistest.

Partei Keskkomitee tegi korduvaid märkusi Hariduse Rahva-Rahvakomissariaadile stabiilsete õpikute väljatöötamiseks.

1932.a. anti Vene NFSV-s välja 14 aritmeetika ja 14 vene keele õpikut.⁴⁾

Sellele segadusele tegi otsustavalt lõpu ÜK(b)P Keskkomitee määrus 12. veebruarist 1933.a. Määruses tuletati meelde õpikute koostajate ebaõiget suunda, millest nad on kangekaelselt kinni pidanud. Näiteks 28. märtsil 1930.a. väitis Hariduse Rahvakomissariaadi Kolleegium, et käesoleval ajal on võimatu kinni pidada õpikute stabiliseerimise põhimõttest. 1930.

1) Н.А.Константинов,Е.Н.Медынский,Очерки....., lk. 141.

2) Samas, lk. 142.

3) Samas, lk. 142.

4) М.Е.Шильникова, Учебно-воспитательная, lk. 37.

a. mais toimus õpperaamatutealane ülevenemaaline konverents. Konverentsi resolutsioonis oli öeldud: "Õpik mingil juhul ei pea olema stabiilne..."¹⁾

1933.a. ÜK(b)P Keskkomitee määrus tõi kooli kindlalt tagasi stabiilse õpiku.

I viisaastakul tehti suuri edusamme õpikute väljaandmisel ka liiduvabariikides ja rahvuslikes rajoonides.

Õpikute koostamisel rahvuslikes rajoonides oli suuri raskusi. Õpikuid tuli välja anda kümnetes keeltes. Paljudel rahvastel puudus oma kirjakeel ja oli vaja see luua. Kirjakeele väljatöötamist pidurdas oma intelligentsi kaadri puudumine. Spetsialistid-keeleteadlased ei võinud tunda kõigi keelte iseärasusi, grammatikat ja ortograafiat. Siit võis tulla tõsisid vigu kirjakeele väljatöötamisel.

I viisaastakul sai 14 Kaug-Põhja rahvuslikku rühmitust endale kirjakeele nagu handid, mansid, neenetsid, nanaid, nihvid, evengid, luoratvelaanid, lamuudid jt.

1931.a. anti välja õpikuid 70 keeles, 1932.a. juba 94 keeles, 1934.a. - 104 keeles.²⁾ Sellega said kõik rahvad emakeelse hariduse omandamise võimalused.

Võitlus stabiilse õpiku eest I viisaastakul andis õpikule kindlalt tagasi oma koha koolis, mille tõttu tõusis ka õpetamise kvaliteet.

I viisaastakul ei olnud veel õppeaasta struktuur, õppepäeva pikkus, tunni struktuur jm. küsimused ühegi kõrgema kesk

1) Abiks haridusalal töötajale, lk. 16.

2) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки, lk. 300.

organi poolt reglementeeritud. Need küsimused olid jäetud kohalike haridusorganite ja üksikute koolide lahendada.

Tol perioodil tekkis palju uusi ideid õppetöö paremaks korraldamiseks. Üheks selliseks ideeks oli "suvekooli" ehk "pideva õppeaasta" idee. "Suvekooli" idee pooldajad soovitasid õppetööd läbi viia ka suvel, sest siis olevat parem organiseerida laste puhkust, saavat hästi läbi viia klassivälist tööd, organiseerida põllumajanduslikke töid õpilastega jne. Hariduse Rahvakomissariaadi Kolleegium avaldas 1928.a. "suvekooli" ideede poolehoidu.¹⁾

Organiseeriti ka näidis-katsekoolid, kuid katsesse laiendada "suvekool" koolidesse massiliselt suhtusid õpetajad eitavalt.

"Suvekool" oleks seganud õpilaste ja õpetajate puhkust, oleks rikkunud õppeaasta seadust ja kiskunud eemale maanoori põllutööst jne.²⁾

Tol perioodil propageeriti veel katkestamatut töönädalat. Iga õpetaja ning õpilaste grupp sai määratud vaba päeva, kuid õppetöö toimus pidevalt. Sellega kavatseti kiirendada klasside läbilaskevõimet 20 %.

Sellel meetodil oli palju negatiivseid jooni:³⁾

1) See likvideeris klassi kui kindla õpilaste kollektiivi.

2) Igapäevase klasside ülekoormatuse tõttu oli raske hoida ruume sanitaar-hügieenilises korras.

1) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....., lk. 143.

2) Samas, lk. 143.

3) Samas, lk. 144.

3) Õpilaste vabad päevad ei langenud ühte vanemate vabade päevadega.

4) Raske oli organiseerida ülekoollilisi üritusi.

5) Faktiliselt selline töö näitas, et õpetajad ei saanud ühtki vaba päeva. Hiljem fikseeriti igas kuus kindlad vabad päevad - iga kuu 6., 12., 18., 24. ja 30. päev. Kuuepäevasele töönädalale läksid linnakoolid, kuna maakoolides oli seitsmepäevaline töönädal.

1929/30. õppeaastal määrati ära ka õppetöö alustamise ja lõpetamise ajad: ¹⁾

õppeaasta algus - 16. aug. - 1. sept.;

sügisene vaheaeg - 7. - 15. nov.;

talvine vaheaeg - 21.-21. jaan.;

Lühike kevadvaheaeg - 12.-18. märtsini;

kevadvaheaeg - 10. aprillist - 10. maini;

õppeaasta lõpp - 15.-30. juunini.

Need ajad ei olnud küll kohustuslikud, kuid oli siiski tehtud samm edasi õppeaasta organiseerimisel.

I viisaastaku algul võimutses koolides laboratoorne töömeetod. Laboratoorne meetod ehk Dalton-plaan võeti ebakriitiliselt üle Ameerikast. Laboratoorne meetod ehk brigaadmeetod eitas õppetundi, alandas õpetaja osa jne. Kõige enne hakati seda meetodit sisse viima katsekoolides.

Õpilased töötasid lülide ehk brigaadidena, 3-5 inimest lülis. Iga lüli töötas ühel või teisel päeval kas laboratooriumis või kabinetis. Kui töö oli lõppenud, andis õpetaja

1) Н.А.Константинов, Е.Н.Медвский, Очерки....., lk.144.

allkirja õpilase õppekaardile ilma töö hindamiseta.

Õpilastele anti töö juhendid kirjalikult. Saades juhised tööks, pidi õpilane asuma iseseisvalt antud ülesandeid lahendada - lugema raamatuid, tegema katseid, jooniseid, diagramme, skeeme jne.

Laboratoorne töömeetod sisaldas tõsiseid puudusi: 1)

1) Puudus õppeaine esitamine õpetaja poolt.

2) Ei olnud võimalik arendada õpilaste suulist kõneoskust.

3) Koduseid ülesandeid õpilastele ei antud.

4) Kuna ülesanded anti tervele brigaadile, siis puudus õpilastel isiklik vastutus.

5) Õpilane võis kuu ülesanded läbi töötada 3-4 päevaga ja ülejäänud terve kuu ei tegelnud enam üldse selle ainega.

Õpetaja osa laboratoorse meetodi juures oli väike. Ta andis konsultatsioone, andis õpilastele tundmatute sõnade õige hääldamise ja võttis vastu arvestusi.

Laboratoorse töömeetodiga võis kuidagi rahule jääda näidis-katsekoolides, kus olid eeskujulikud õppe-kabinetid, laboratooriumid ja oli küllaldaselt õppevahendeid. Kuid põhiliselt tõi see meetod vaid kahju.

Õppides tundma Lääne oblasti koolide tööd, ütles Hariduse Rahvakomissariaadi töötaja Ginsburg, et kui viia laboratoorne meetod halba kooli, siis tuleb välja puhas skolastika.²⁾

1931. a. sügisel saadeti Alam-Volgamaa koolidesse Hariduse Rahvakomissariaadi töötaja Kondrjatjev. Tema rääkis oma kogemustest, et koolides laboratoorse meetodi järgi töötamine

1) Н.А.Константинов,Е.Н.Медынский,Очерки....., lk. 147.

2) А.С.Бубнов,Главные проблемы перестройки школы, "Статьи..." lk. 240.

on õppimine raamatust halbades tingimustes. Ülesandeid tehakse olukorras, kus ei ole ei laboratoorsust ega uurimust. Tavaliselt on selline pilt, et õpilased istuvad ruumi erinevates nurkades ja loevad poolkövasti õpikust.¹⁾

ÜK(b)P Keskkomitee oma määrusega 25. augustist 1932.a. tegi lõpu laboratoorse brigaadmeetodi moonutustele.²⁾

Uute õppe- kasvatustöö meetodite praktiseerijaks ja propageerijaiks said näidis-katsekoolid. Oli 5 tüüpi katsekoole:³⁾

1) Üldhariduslikud ilma kallakuta.

2) Põllumajandusliku kallakuga.

3) Industriaalse kallakuga.

4) Töö kommuunid.

5) Katsejaamad.

Nimetada võib selliseid katsekoole nagu Vjatka Krassininimeline kool, Malahhovski kool Moskva lähedal, Timirjazevinimeline kool Bogoroditskis, Radištševi-nimeline kool Moskvast, Leningradi 189. kool jt.⁴⁾

Kool-kommuunides toimus töö juhtimine õpilaste endi poolt. Kommuunide ülesandeks oli kasvatada õpilastes initsiatiivi jms.

Katsejaamade ülesandeks oli koolide metoodilise töö juhtimine. Üheks esimeseks katsejaamaks oli Kaluuga kubermangus Malojaroslavetsi katsejaam, mille organiseerijaks oli I.T. Šatski. Tema oli ka katsejaamade idee algatajaks.⁵⁾

Sotsialistlik industrialiseerimine ja põllumajanduse kollektiviseerimine I viisaastakul tõstis eriti teravalt ülesse

1) А.С.Бубнов, Главные проблемы....,"Статьи.", lk. 240.

2) Abiks haridusalal töötajale, lk. 12.

3) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....., lk. 174.

4) Samas, lk. 174.

5) Samas, lk. 179.

kooli polütehnikiseerimise küsimuse, kooli ja elu sidemete tugevdamise küsimuse.

Kahjuks tuli ka kooli polütehnikiseerimisel käia läbi pikk keerdtee tõsiste vigadega enne kui jõuti küsimuse õige lahendamiseni.

Peamiseks veaks oli üldhariduslike ainete osa vähendamine koolis.

N.K.Krupskaja ütleb: "Maa industrialiseerimise edusammud on teinud võimalikuks kooli polütehnikiseerimise. Kuid see asi on uudne, ta nõuab pedagoogidelt väga tõsist ettevalmistamist, mida neil sageli ei ole. Oskamatuse tulemusena siduda teooriat praktikaga libisetakse märkamatuult teooria ignoreerimise, tema tähtsuse vähendamise teele. Seda ei tohi olla, et töö varjaks ära teadmise." 1)

Et polütehnilist õpetust koolides paremini teostada, hakati koole kinnitama vabrikute, tehaste, sovhooside ja kolhooside juurde.

1929.a. septembris NSV Liidu Hariduse Rahvakomissariaadi Kolleegium töötas välja I ja II astme koolide polütehnikiseerimise ettevalmistamise plaani.

Plaan nägi ette esmajärjekorras kindlustada töökodadega ja maatükkidega 7-aastased vabriku-tehase koolid, koolid tööstusrajoonides, sovhoosides ja kolhoosides. Samuti pedagoogilise ja kooperatiivse kallakuga koolid ning rajoonide keskustes I astme koolid. Teises järjekorras luua polütehnikiseerimiseks materiaalne baas linna ja maa koolide 5.-7. gruppides ning lõpuks kõigis I astme koolides. 2)

1) N. K. Krupskaja, Partei tähtsaim otsus, "Valimik pedagoogilisi teoseid", Tallinn 1949, lk. 175.

2) Ф.Ф.Королев, Советская школа.....,

lk. 194.

1930.a. augustis toimus I ülevenemaaline polütehnikiseerimise kongress. Et paremini ellu viia kooli polütehnikiseerimist, nägi kongress ette järgmiste abinõude tarvitamisele võtmist:¹⁾

1) Kinnitada kõik koolid linnades ja tööstuskeskustes ettevõtete juurde, maa koolid aga kolhooside, sovhooside ja MTJ-de juurde.

2) Viia koolide õppeplaani spetsiaalsed ained.

3) I astme koolid kindlustada töötubadega, 5.-7. grupid töökodade ja laboratooriumitega.

4) Koolide vanematele gruppidele teostada tootmispraktikat.

5) Koolide ühiskondlik töö peab olema seotud vabrikute, tehaste, sovhooside ja kolhooside tööga.

6) Klassi- ja kooliväline töö peab aitama kaasa polütehnikiseerimisele (tehnikajaamad, näitused, naturalistide jaamad jne.).

7) Pedagoogilised õppeasutused peavad andma tulevastele õpetajatele polütehnilisi teadmisi.

Esinedes 1931.a. XV Ülevenemaalisel Nõukogude Kongressil, Vene NFSV hariduskomissar näitas, et umbkaudsetel andmetel on 10 kraisis ja oblastis kinnitatud ettevõtete juurde 1343 7-aastasest vabriku-tehase kooli, s.o. 84 % koolidest. 1430-st kolhoosinoorte koolidest on kinnitatud sovhooside ja kolhooside juurde 1108 ehk 74,3 %. 10. jaan. 1931.a. andmetel oli Lenini oblasti vabriku-tehaste ja kolhoosinoorte koolid kinnitatud ettevõtete juurde 100 %-liselt. Uraalis oli 90 % vabriku-tehase koolidest ja 79 % kolhoosinoorte koolidest kinnitatud ettevõtete juurde. Kesk-Volgamaal oli 96 % vabriku-tehase

1) Ф.Ф.Королев, Советская школа...,

koolidest ja 69 % kolhoosinoorte koolidest kinnitatud ettevõtete juurde.¹⁾

Muidugi ei tähendanud see veel kooli polütehnikiseerimist, vaid oli üks esimesi samme kooli polütehnikiseerimise teel.

Paljudel juhtudel õpilaste töö ettevõtetes ei täiendanud õppetööd, ei olnud õppekasvatustöö lahutamatuks osaks. Lapsi koormati tööga ja ei arvestatud õpilaste vanuselisi iseärasusi.

Oli siiski koole ja ettevõtteid, kus töö toimus õigetel alustel, vastastikusel koostöös.

Vene NFSV hariduse rahvakomissar töstis 1931.a. esile mõningaid koole, kus töö toimus selliselt nagu oli vaja.

Näiteks Moskva 9. kool oli kinnitatud tehase "Dünamo" juurde. Tehas võttis endale ülesandeks õpilaste tehniliste tööde juhtimise. 6. ja 7. gruppide õpilased läksid vahetult tootmispraktikale tsehhidesse, kus nad vilunud tööliste juhtimisel omandasid tööoskusi. Kool omakorda võttis ülesandeks tehases ühiskondliku töö organiseerimise - valmistati loosungeid, seinalehti ja karikatuure. Õpilased korrastasid tehase ümbruse jne.²⁾

Ka paljud maakoolid saavutasid häid tulemusi kooli polütehnikiseerimisel. Põllumajanduslik töö andis rohkem võimalusi siduda üldhariduslikke teadmisi praktikaga.

Näiteks Jermolinski I astme koolil Smolenski kubermangus oli eeskujulik aed paljude viljapuudega. Õpilased olid kirjavahetuses paljude agronomide ja aednikega. Kool sai endale seemneid Kaspia mere äärest, Arhangelski kubermangust, Kaukaasiast, Uraalist ja Siberist.

1) А.С.Бубнов, Всеобщ., "Статьи.....",

lk. 154.

2) Samas, lk. 155.

Õpilased levitasid oma väärtuslikke kogemusi ümberkaudsetes külades. Organiseeriti täiskasvanutele aiandusringid.

Sellises töös omandasid õpilased tööharjumusi ja ühtlasi anti väärtuslikke kogemusi kohaliku majanduse arendamiseks.¹⁾

Esile võib tõsta ka Aasovi 9-aastast kooli. Õpilased tegid katsepõldudel kindlaks, et kõige rohkem saaki annab kohalikes tingimustes maisisort "Aivori-King". Keskmise saagikus ühelt hektaarilt oli 3,5 tonni. Kohalik sort andis ainult 2 tonni. Kool viis läbi uue maisisordi propageerimiseks koosolekuid, tehti ettekandeid jne.²⁾

Jaroslavli kubermangu Vassilevski I astme kool aretas uusi seemnesorte. Koos põllumajanduse spetsialistidega aretati uus kaerasort "Kuldne vihm". Uus seeme anti kohalikele talupoegadele.³⁾

Kuid selliste koolide kõrval oli väga palju koole, kus polütehniline õpetus ei seisnud vajalikul kõrgusel. Puudusid töökojad, õppevahendid, polnud vilunud pedagooge. Praktiliste tööde arvel hakati vähendama üldhariduslikke aineid. Näiteks Kožinski 2. katsekoolis 5.-7. gruppides hakati loodusõpetuse asemel õpetama agronoomiat, füüsika asendati põllumajanduslike masinate tundmaõppimisega ja meteoroloogiaga, keemia asendati söötade koostise tundmaõppimisega jne.⁴⁾

Unustati, et polütehnilise hariduse eduka teostamise peamine ja esimene tingimus on teaduste põhialuste omandamine. Ilma loodusõpetuse, füüsika, keemia ja matemaatika põhialuste

1) Ф. Ф. Королев, Советская школа....., lk. 215-216.

2) Samas, lk. 216.

3) Samas, lk. 217.

4) Samas, lk. 217.

tundmiseta ei saa õppida tootmise põhialuseid.

Koolide polütehnikiseerimist takistas sageli materiaalse baasi nõrkus.

1929.a. lõpul oli Leningradis pedagoogide-kommunistide kokkutulek. Leningradi 59. kooli esindaja rääkis, et nende kooli kutsutakse töökooliks, kuid on vaja lisada, et kogu töö element seisab selles, et on vaid töökoda 15 õpilasele. Koolis on aga 1500 õpilast. Pole sugugi ime, kui 8. grupi õpilane küsib, miks nimetatakse kooli töökooliks.¹⁾

1930.a. sügisel ja 1931.a. kevadel toimusid üle kogu maa tööliste ja insener-tehniliste töötajate konverentsid õpetuse polütehnikiseerimise küsimuse parandamiseks. Kohtadel toimusid polütehnikiseerimise kongressid. Rajoonides, oblastites ja keskestes moodustati polütehnikiseerimise staabid.²⁾

Kooli polütehnikiseerimise küsimustele pööras väga palju tähelepanu ÜK(b)P Keskkomitee määrus 5. septembrist 1931.a. Partei Keskkomitee märkis, et "kooli polütehnikiseerimine paljudel juhtudel omandab formaalse iseloomu ega valmista ette lapsi kui igakülgselt arenenud sotsialismi ehitajaid, kes seoksid teooria praktikaga ja valitseksid tehnikat."³⁾

Partei Keskkomitee märkis, et õpetuse ühendamist tootva tööga tuleb teostada niisugusel alusel, et õpilaste ühiskondlik-tootev töö alluks kooli õpetuse ja kasvatuse eesmärkidele.⁴⁾

Keskkomitee pani ette liiduvabariikide hariduse rahvako-

missariaatidele luua koolide juurde töökodade ja töötubade

1) А.С.Бубнов, О системе народного образования, "Статьи...", lk. 57.

2) Народное образование....., lk. 130-131.

3) Abiks haridusalal töötajale, lk. 5.

4) Samas, lk. 7.

tihe võrk, ühendades seda tööd koolide kinnistamisega käitiste, sovhooside, MTJ-de ja kolhooside juurde lepingute alusel.¹⁾

ÜK(b)P Keskkomitee juhendite alusel algas aktiivne võitlus vigade kõrvaldamise eest kooli polütehnikiseerimisel.

I viisaastakul ei suudetud aga veel täiesti lahendada kooli polütehnikiseerimise küsimust.

I viisaastaku algul valitses koolides suur metoodilise töö segadus. Tundide kvaliteet oli madal. Pahempoolsed alahindasid tundi kui õppetöö organiseerimise peamist vormi.

Sageli ei kasutanud õpetajad oma töös selliseid meetodeid, mida nõudis üks või teine teema, vaid selliseid, mida oli kasutatud juba siis, kui nad ise olid koolis käinud. Tundides oli palju passiivset tööd - mehaaniline mahakirjutamine, lugemine jne.²⁾

Tunnid koosnesid tihti vaid küsitlemisest ja seletamisest. Tunde oli vaja liigendada osadeks palju sügavamalt.³⁾

Ka õpetajate kõne jättis tihti soovida, samuti formuleerisid õpetajad küsimusi halvasti jne. Näiteks esitati selliseid küsimusi nagu "Kellel on rohkem traktoreid, kas kolhoosnikutel või üksiktalupidajatel?", "Mida te teate Serafimovitšist?", "Kas tal oli kerge või raske?" jne.⁴⁾

Siit näeme, et õpetaja ei pannud küsimustega õpilast mõtlema, esitas liiga ebamäärase või laialdase küsimuse jne.

1) Abiks haridusalal töötajale, lk. 7.

2) С.Т.Шацкий, На ликвидацию второгодничества, "Избранные педагогические произведения", Москва 1958, lk. 363.

3) С.Т.Шацкий, Повышение качества урока, "Избранные...", lk. 369.

4) М.Е.Шильникова, Учебно-воспитательная....., lk. 125.

Teaduslik-Pedagoogilise Uurimisinstituudi töö tulemusena saadi ülevaade ühe linna kooli I astme 2. grupi tavalisest tunnist:

45 minutilisest tunnist kasutati tööks ainult 64,5 % ajast. Ülejäänud aeg kulus sellisteks toiminguteks nagu õpilaste kogunemine tundi, õpetaja hilinemine, õpilastelt raha kogumine eineks, õpetaja individuaalne vestlus õpilastega jne. Keskmine õpilane töötab vaid 49 % ajast. Ülejäänud ajal ta ootab tööd, rikub distsipliini jne. Keskmine õpilane täidab klassile antud kollektiivseid ülesandeid 15,5 % varem ettenähtud ajast. See tähendab, et pedagoog orienteerub mitte keskmistele, vaid kõige nõrgematele õpilastele. Kui õpilasel on aga vaba aega tunnis, siis on selge, et ta hakkab rikkuma distsipliini.

Õpetaja jälgib õpilasi 36 % ajast, küsitleb 32,5 % ajast, selgitab 6,75 % ajast, distsipliiniga tegeleb 6 % ajast, korjab eineks raha 6,5 % ajast, hilineb tundi 5,75 % ajast.¹⁾

See näide iseloomustab selgelt tunni madalat kvaliteeti.

Et õppetöö ei seisnud vajalikul kõrgusel, näitas teiseks aastaks klassikursust kordamajääjate suur protsent.

1930.a. 10 miljonit I astme koolide õpilast andsid 1 miljoni teiseks aastaks kordamajääjaid. Ühele õpilasele kulutas riik 1930.a. keskmiselt 40 rubla. Sellega kulutas riik asjatult 40 miljonit rubla.²⁾

Selline töö tähendas juba sotsialistliku ülesehitustöö tempo aeglustamist ja sellepärast pidi ta tõmbama endale töölisklassi laiade hulkade tähelepanu.

1) А.С.Бубнов, О системе народного образования, "Статьи...", lk. 61.

2) С.Т.Шацкий, На ликвидацию....., "Избранные.....", lk. 360.

ÜK(b)P Keskkomitee määruse 5. septembrist 1931.a. pööras väga palju tähelepanu kooli metoodilise töö puudustele ja andis juhiseid töö parandamiseks.

Partei Keskkomitee nõudis, et hakataks uurima ja üldistama kooli praktiliste töötajate poolt kogutud kogemusi. Samuti kohustati liiduvabariikide hariduse rahvakomissariaate võtma haridusorganite süsteemi alates rajoonilülidest, instruktoreite instituut, kes annaksid pidevalt praktilist abi õpetajale tema igapäevases töös. ¹⁾

Instruktorid komplekteeriti kogunud õpetajatest, kes tundsid hästi kooli ja tema ülesandeid. Instruktooreid oli vähemalt kaks rajooni kohta.

Rajoonide instruktoreid abistasid veel ühiskondlikud instruktorid, kes olid paremad õpetajad koolidest.

13. nov. 1931.a. Vene NFSV Hariduse Rahvakomissariaat oma ringkirjas soovitas senisest rohkem levitada paremaid töökogemusi ja juurutada neid koolides. Paremaid töökogemusi hakati propageerima õpetajate konverentsidel, ajalehtedes, ajakirjades, metoodilistes kirjades jne.

Paranes tunduvalt ka kooli-sisene metoodiline töö. Moodustati algklasside õpetajate metoodilised ringid ja keskkooli osas ainemetoodilised ringid. Koosolekuid korraldati 1-2 korda kuus. Moodustati veel sellised ringid koolides, kus arutati kommunistliku kasvatuse, õpilaste edasijõudmise, koduste ülesannete koordineerimise küsimusi jne.

Õppetöö kvaliteedi parandamisele pöörast suurt tähelepanu ka ÜK(b)P Keskkomitee 25. aug. 1932.a. määruses.

1) Abiks haridusalal töötajale, lk. 8.

Partei Keskkomitee andis uuesti kindla koha õppetunnile koolis, öeldes, et "õppetöö organiseerimise põhivormiks alg- ja keskkoolis peab olema tund antud õpilaste grupiga (klassiga) täpselt kindlaksmääratud tunniplaani järgi ja õpilaste kindla koosseisuga." 1)

Partei Keskkomitee näitas, et õpetaja peab kasutama oma töös kõige mitmekesisemaid meetodeid:

"Õpetaja on kohustatud süstemaatiliselt, järjekindlalt käsitlema tema poolt õpetatavat ainet, igal viisil õpetades lapsi töötama õpiku ja raamatu järgi, täitma mitmesuguseid kirjalikke töid, töötama kabinetis, laboratooriumis, õppetöökojas, laiaulatuslikult organiseerides kõrvuti nende põhivormidega mitmesuguste katsete ja riistade demonstreerimist, ekskursioone." 2)

Partei Keskkomitee näitas, et kogunud õpetajatel on vaja anda süstemaatilist abi noortele õpetajatele. 3)

Vilunud pedagoogid olidki noortele sageli headeks abilisteks. Näiteks kirjutas Matvejevski kooli noor õpetaja oma tööst järgmiselt:

"1932.a. novembris alustasin ma tööd koolis. Mind kohutas töö raskus ja ma oleksin töölt lahkunud, kui mind poleks abistanud Vekinski kooli paremad pedagoogid Anna Grigorjevna ja Galina Spiridonova. Nende igapäevane abi kasvatas minus tahet ja ma suutsin võita raskused. Ma ei kartnud pöörduda nende poole ükskõik millise küsimusega ja polnud küsimust, millele nad poleks

1) Abiks haridusalal töötajale, lk. 13.

2) Samas, lk. 13.

3) Samas, lk. 15.

leidnud lahendust." 1)

I viisaastakul teostatud suured ümberkorraldused õppekasvatustöö kvaliteedi tõstmiseks hakkasid selgelt ilmsiks tulema alles II viisaastakul. Näiteks Serafimovitši-nimelise kooli 3. klass kirjutas 1933. ja 1934.a. sama diktandi. Tulemused olid järgmised: 2)

	1933.a.	1934.a.
vigadeta	-	44
1 viga	-	17
2 viga	-	9
3 viga	6	1
4 viga	9	2
5 viga	13	-
6 viga	14	-
7 viga	17	-
Rohkem kui 7 viga	19	-
	78 õpilast	73 õpilast

Sageli oli õppe-kasvatustöö halva kvaliteedi põhjustajaks halb distsipliin koolides.

Halb distsipliin oli tingitud sageli nõrgast režiimist koolides, õpetaja tähtsuse alahindamisest ja laste idealiseerimisest. Paljud pedagoogid, olles pahempoolsete teooriate mõju all, eitasid üldse karistust. A.S.Makarenko tol perioodil tõstis julgelt üles küsimuse karistuse paratamatusest, kirjutades, et tema ei saa aru, kuidas saab kasvatada ilma karistamiseta.

1) Шильникова, М.Е. Учебно-воспитательная.....,

lk. 53.

2) Samas, lk. 126.

Kaunis laialt levinud lausele "Karistus kasvatab orje" vastandas ta "karistamatus kasvatab huligaane". 1932.a. avaldamata romaanis "FD-I" kirjutas ta järgmist:

"Meie riik vajab distsipliini sellepärast, et meil on käsil ülemaailmse tähtsusega sangarlik töö, sellepärast, et oleme ümbritsetud vaenlastest, et meil tuleb võidelda, tingimata tuleb. Me peame välja tulema karastatud inimestena, kes teavad, kuidas on tarvis kalliks pidada distsipliini." 1)

A.S. Makarenko näitas oma praktilise tööga, et distsipliin pole niipalju kasvatuse vahend, kui selle tulemus. Kahjuks jäid Makarenko väärtuslikud töökogemused I viisaastakul veel õpetajate laiadele hulkadele tundmatuks.

Halb distsipliin oli tingitud paljudel juhtudel ka ühtse tervikliku kollektiivi puudumisest koolides. Distsipliini võib aga saavutada kollektiivis ja kollektiivi kaudu.

Tundide distsipliin oleneb palju õppetöö kvaliteedist. Halvasti organiseeritud tunnis ei saa olla head distsipliini.

Üks Hariduse Rahvakomissariaadi brigaadi liige, tutvudes Moskva koolide distsipliiniga märkis, et ühes 5. grupi tunnis 45 minuti jooksul õpetaja pidi 54 korda pöörama tähelepanu distsipliinile. Kui heliseb kell vahetundi, siis tormavad õpilased koridoridesse ja treppidele. Lapsed jooksevad, lükkavad üksteist pörandale, võitlevad, kaklevad jne. 1)

Ajalehtedes ilmus rohkesti artikleid õpilaste distsipliini kohta.

Näiteks kirjutas ühe Kubani kooli õpetaja, et õpetajatel on võimatu minna vahetundidel koridori. Igal pool käib võitlus ja kaklus, õpilased peksavad üksteist veriseks otse õpetaja sil-

1) М.Е.Шильникова, Учебно-воспитательная.....,

made all. Õpetajad ei suuda õpilasi kutsuda korrale.¹⁾

Võitlus distsipliini eest koolis tähendas võitlust õppekasvatustöö kvaliteedi eest, kuid võitlus distsipliini eest oli seotud ka sotsialistliku ülesehitustöö ülesannetega. I viisaastakul teravnev klassivõitlus kajastus ka koolis. Isegi Moskva koolides oli selliseid fakte, et distsipliini rikuti teadlikult ja selle taga seisid klassivaenlased.

ÜK(b)P Keskkomitee 25. aug. 1932.a. määruses pööras tähelepanu distsipliiniküsimustele, näidates, et kool peab distsipliiniküsimuste lahendamisele kaasa tõmbama ühiskondlikke organisatsioone, lastevanemaid, kommunistlikke noori ja pioneere.²⁾

Partei Keskkomitee juhendite alusel algas võitlus distsipliini eest.

1932.a. 14. dets. toimus Moskva Krasnaja Preskja rajooni koolide klassijuhatajate kokkutulek. Koosolek konstateeris, et distsipliin on koolides tugevnenud järgnevate abinõudega:³⁾

1) on paranenud õpilaste klassiväline töö.

2) Õpetajad on korraldanud individuaalseid vestlusi õpilastega.

3) Õpetajad on külastanud senisest rohkem õpilaste kodusid.

4) On kutsutud lastevanemaid konsultatsioonidele.

5) On korraldatud üldisi vestlusi õpilastega käitumisküsimustest.

1) Ф.Ф. Королев, Советская школа....., lk. 259.

2) Abiks haridusalal töötajale, lk. 13.

3) Н.А. Константинов, Е.Н. Медынский, Очерки....., lk. 262.

6) On paranenud tundide kvaliteet.

7) Õpilastega on tehtud täiendavalt tööd.

Sageli saavutati häid tulemusi distsiplineerimatutele õpilastele ühiskondlike kohustuste andmisega.

Näiteks Moskva 44. kooli 4. grupi õpilane jättis pidevalt tunnid ette valmistamata, hilines ja puudus sageli. Klassijuhataja vestles emaga ja sai teada, et poisile meeldib väga kalastada. Õpetaja andis talle ülesande hoolitseda kalade eest akvaariumis. Selle ülesande täitmiseks pidi õpilane tulema kooli iga päev enne tundide algust. Õpetaja andis ülesande ülesande järel ja varsti hakkas poiss elama koos klassi huvidega. Ta hakkas korralikult õppima ja lõpetas edukalt klassi.¹⁾

Õpilasi rakendati tööle korrapidajatena. Õpilaste grupp, kes sai korrapidamise ülesande, pidi põhjalikult järele mõtlema korrapidamise plaani, kuidas organiseerida vahetundidel õpilaste tegevust jne. Selline töö kasvatas ja süvendas õpilastes distsipliiniharjumusi.²⁾

Õpilaste distsipliin jättis soovida ka väljaspool kooli. Järelevalveta lapsed organiseerisid tänavatel gruppe ja rühmitisi, kas kasvatasid lastesse valemoraali. Võitluses distsipliini eest väljaspool kooli abistasid õpetajaid ametiühingud ja vabatahtlikud ühiskondlikud organisatsioonid. Ka kooli ja kodu sidemete tugevdamine andis suure panuse võitluses distsipliini eest.

Kuidas lastevanemad aitasid kaasa distsipliini tõstmisele, rääkis Orlovi 3. kooli õpetaja järgmist. Ta sai 6. grupi

1) М.Е.Шильникова, Учебно-воспитательная....., lk. 135.

2) Samas, lk. 135-136.

juhatajaks. Klass oli halva õppeedukuse ja distsipliiniga. Õpetaja korraldas lastevanemate koosoleku ja rääkis olukorrast klassis. Moodustati lastevanemate aktiiv, kes pidi abistama õpetajaid. Paljud õpilased ei jõudnud edasi saksa keeles. Üks lastevanematest organiseeris saksa keele ringi ja 3. veerandi lõpuks ei olnud ühelgi õpilasel puudulikku hinnet saksa keeles. Lapsevanemad olid korrapidajad, saatsid õpilased koju, tegid selgitustööd nendele lastevanematele, kes tegelesid vähe oma lastega ja ei ilmunud kooli.

Sellise töö tulemusena muutus 6. grupp üheks paremaks klassikollektiiviks.¹⁾

Paljud koolid kutsusid lastevanemaid kooli mitte ainult distsipliinirikumiste puhul, vaid korraldati lastevanematele vestlusi, demonstreeriti õpilaste töid, vihikuid jm. Esile võib tõsta Leningradi 14. kooli, Moskva 25. kooli, Rostovi 13. kooli, Simferopoli 14. kooli, Jeletsi, Tšebakovsi jt. kooli.²⁾

Kuid nende koolide kõrval oli ka kooli, kus side lastevanematega oli nõrk. Näiteks Malovõškovski koolis 5. grupi õpilane jäi maha õpingutes. Isa jälgis küll pidevalt tööd, kuid oli vähe haritud ja ei suutnud last aidata. Õpetajad ei uurinud õpilase kodust olukorda, ei seletanud vanematele, kuidas aidata last töös. Selle tulemusena õpilane jäi klassikursust kordama.³⁾

On selge, et õppe-kasvatustööl on siis edu kui kool ja kodu töötavad käsikäes. Kasvatustöö seisis nendes koolides va-

1) М.Е.Шильникова, Учебно-воспитательная..., lk. 221.

2) Samas, lk. 220.

3) Samas, lk. 222.

jalikul kõrgusel, kus kooli ja kodu sidemed olid tugevad.

I viisaastakul paranes tunduvalt õpilaste kommunistlik kasvatus. Suur töö tehti ära õpilaste materialistliku maailma-vaate kasvatamisel, internatsionalismi ja patriotismi kasvatamisel. Paranes õpilaste antireligioosne kasvatamine. Kool kasvatas uut inimest selliste iseloomujoontega nagu mehisus, tahtekindlus, aktiivsus, sotsialistlik suhtumine töösse, seltsimehelikkus jne.

Kasvatustöö oli nõukogude õpetajale kõige vastutusrikkamaks tööks, sest selles töös ei võinud ega tohtinud olla praaki.

A.S. Makarenko ütles: "Meie koolides kasvatatakse üle kolmekümne miljoni lapse ja nooruki. See on mitu korda rohkem ükskõik missugusest armeest ükskõik missuguses riigis, see on rohkem väga paljudest riikidest. Ja kui me sallime selles tähtsaimas kasvatuslikus ürituses kas või 10 % praaki, siis tähendab, et me anname oma ühiskonnale lisaks 3 miljonit halvasti kasvatatud, aga võib-olla kahjulikult kasvatatud noort inimest. Rahvaharidus ja rahvakasvatus on meie riigis muutunud nii ulatuslikuks, et isegi üks protsent praaki selles töös ähvardab meie maad tõsiste häiretega." ¹⁾

Et seda praaki ei oleks, oli vaja koolist minema kihutada hallus ja igavus, igasugused eelarvamused. Kasvatustööd ei tohtinud piirata ainult klassis toimuva õppetööga, vaid last tuli kasvatada igal pool, igal minutil.

See nõudis õpetajaskonnalt palju energiat, suurt vaimu- jõudu, siirust ja julgust.

1) A.S. Makarenko, Tahe, mehisus, sihikindlus, "Kommunistlikust kasvatusest", Tallinn 1954, lk. 52.

7. Pioneeri- ja komsomolitöö.

Klassi- ja kooliväline töö.

I viisaastakul paranes koolides klassi- ja kooliväline töö.

Klassi- ja koolivälise töö huvitavamaks muutmisele aitasid palju kaasa pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonid.

Pioneeriorganisatsioon tekkis 1922.a. 1. jaanuaril 1925. a. oli pioneeriorganisatsioonis juba üle 1 miljoni lapse, 1926.a. juunis 1 821 729.¹⁾

Esimesed pioneerirühmad ei tekkinud koolide, vaid vabrikute, tehaste, noorsoo- ja tööliisklubide ning lastekodude juurde. Hiljem tekkisid pioneeriorganisatsioonid ka koolides.

Pioneeritöö sisu ja meetodid jäid esialgu maha organisatsiooni arvulisest kasvust.

Kommunistlik noorsooühing ja ÜK(b)P pöörasid pioneeriliikumisele suurt tähelepanu. Selle tulemusena paranes pioneeriorganisatsiooni sisemine töö.

Pioneeride praktiline töö võttis suurema ulatuse. Pioneerid võtsid oma šefluse alla vabrikud ja tehased. Pioneerid maal lülitasid võitlusse viljavarumise eest, organiseerisid seemnevilja kogumist, võtsid oma hoolitsuse alla koduloomad ja -linnud jne.

1929.a. kevadel toimusid pioneeriorganisatsioonide töö ülevaatused oblastites, kraides, linnades ja rajoonides, et selgitada välja paremad organisatsioonid üleliiduliseks ülevaatuseks.

I üleliiduline pioneeride kokkutulek toimus 18.-25. au-

1) Народное образование....., lk. 242.

gustini 1929.a. Moskvast. 7400 noort pioneeri sõitis üle kogu maa Moskvasse. Samal ajal toimus ka üleliiduline pioneeride spartakiaad. Kokkutuleku ajal viidi läbi 40 sõpruslõket, toimusid kunstilise isetegevuse ülevaatused, ilmusid elavad ajalehed jm. üritused. Kremlis Suures Palees oli üleliiduline pioneeride konverents, kus töötas 12 sektsiooni. Nimetada võib selliseid nagu "Kuidas töötada rühmas?", "Kuidas töötada rühma nõukogus?", "Mida on vaja teada pioneerorganisatsiooni atribuutikast?" jt.

Samal ajal töötas Moskvast I Rahvusvaheline Laste Kommunistlik Kongress. Selle tööst võttis osa 70 maa esindajad Euroopast, Aasiast ja Ameerikast.¹⁾

1929.a. 2. sept. ilmus ÜK(b)P Keskkomitee otsus, kus tehti kokkuvõtteid pioneeride kokkutulekust. Otsuses märgiti pioneeride suurt poliitilist aktiivsust ja teadlikkust, laste osavõttu sotsialismi ehitamisest. Kuna laste kommunistlik kasvamine on kogu ühiskonna ülesanne, siis märgiti, et riiklikud ja ühiskondlikud organisatsioonid peavad pidevalt abistama pioneerorganisatsioonide tööd.

Pioneerid võtsid aktiivselt osa sotsialistlikust ülesehitustööst I viisaastakul.

1931.a. alustasid sotsialistlikku võistlust Valgevene NSV, Aserbaidžani NSV ja Vene NFSV Lääne oblasti pioneerid. Sotsialistliku võistluse käigus tehti ära väga palju kasulikku. Laste jõududega remonditi 2 raudteevagunit, 10 viljakoristusmasinat, istutati sadu hektaare metsa, hoolitseti juurvilja- ja puuviljaaedade eest, töötati välja 10 tuhat normipäeva kol-

1) Народное образование....., lk. 245.

hoosides.¹⁾

Pioneerid olid aktiivseteks abilisteks üldise kohustusliku alghariduse elluviimisel. Pioneerid valmistasid koolidele õppevahendeid jm.

Ei tule arvata, et edusammude kõrval poleks olnud pioneeritöös puudusi ja vigu.

Paljudel juhtudel oli pioneeride ühiskondlik töö liiga suur ja see mõjus kahjulikult õppetööle ning laste tervisele.

Näiteks tuli Hariduse Rahvakomissariaadi koolide osakonda kiri, et Brasovski 7-aastases vabriku-tehase koolis iga päev peale kuuendat tundi rakendatakse õpilased mitmesugustele töödele. Lapsed pidid ilma lõunata töötama kuni öhtu kella kaheksani.²⁾

N.K. Krupskaja ütles, et pioneeridele on pandud nii palju ühiskondlikke kohustusi, et seda ei saa nimetada enam kohustusiks, vaid koormuseks. Tähtis on see ühiskondlik töö, mis tehakse laste endi algatusel. Tarvis on vältida ühiskondlikke koormusi, kuid tingimata on tarvis, et lapsed teeksid ühiskondlikku tööd.³⁾

Pioneerorganisatsioonid ei pööranud alati tähelepanu kõige tähtsamale küsimusele - õppetöö kvaliteedi tõstmisele.

21. aprillil 1932.a. ilmus ÜK(b)P Keskkomitee määrus "Tööst pioneerorganisatsioonis". Partei Keskkomitee märkis, et kõige nõrgemaks lüliks pioneeritöös on see, et laste aktiivsust ei ole suunatud kõige tähtsama ülesande lahendamisele - õppe-

1) Народное образование....., lk. 245.

2) М.Е.Шильникова, Учебно-воспитательная....., lk. 148.

3) N.K. Krupskaja, Võitlus teadmiste eest - pioneerorganisatsiooni tähtsaim ülesanne, "Valimik pedagoogilisi teoseid", Tallinn, 1949, lk. 225.

töö kvaliteedi tõstmisele, teadliku distsipliini tõstmisele, ilma milleta ei ole mõeldav kommunistliku ühiskonna kasvatamine. 1)

Partei Keskkomitee määruse alusel algas pioneeriorganisatsioonides võitlus õppetöö kvaliteedi eest.

Näiteks ühe Leningradi kooli 4. rühma 2. salgas (7. grupp) oli I veerandil 21 mitterahuldavat hinnet. Pioneerid otsustasid alustada võitlust hea õppeedukuse eest. Pioneerid selgitasid välja, et paljudele õpilastele antakse kodus teha majapidamistöid, mõned ei oska õigesti oma aega jaotada jne. Pioneerid vestlesid lastevanematega, abistasid mahajääjaid. Töös saavutati edu.

I veerandil oli 21 puudulikku hinnet, II veerandil 6 puudulikku hinnet, III veerandil 2 puudulikku ja IV veerandil polnud ühtki. 2)

Sageli kooli parem grupp võttis oma šefluse alla nõrgema grupi. Näiteks Moskva 24. koolis oli nõrgema õppeedukusega 5-a grupp. Parima õppeedukusega oli aga 5-v grupp. 5-v grupp võttis oma šefluse alla 5-a grupi. Sellise abiga sai 5-a grupp üheks paremaks grupiks koolis. 3)

Pioneerid abistasid ka üksteist õpingutes. Näiteks Oleg Šoreištšikov oli kaua haige ja ei suutnud järele õppida. I veerandil oli tal 7 mitterahuldavat hinnet ja arvati, et ta on täiesti lootusetu. Olegi võttis oma šefluse alla Niina Popkova. II veerandil oli tal 4 mitterahuldavat hinnet, III veerandil aga mitte ühtki. 4)

1) КПСС о комсомоле и молодежи, Москва 1957, lk. 258.

2) М.Е.Шильникова, Учебно-воспитательная, lk. 208.

3) Samas, lk. 208.

4) Samas, lk. 209.

Selliseid näiteid oli palju.

Pioneerikoonduste sisu muutus palju huvitavamaks. Korraldati olümpiaade, viktoriine, vestlusi, ettekandeid, ekskursioone. Pioneerid korraldasid rännakuid ja laagreid. Paljud pioneerid tegid katsetusi looma- ja taimekasvatuses ning saatsid eksponaate näitustele. Pioneere autasustati selle töö eest isegi NSV Liidu ordenitega.

Avati uusi pioneeride majasid, pioneeride klubisid, laste tehnika- ja ekskursioonijaamu, lasteparke, staadione, väljakuid, teatreid, kinoteatreid ja lasteraudteid.

Ka komsomoliorganisatsioonid elasid I viisaastakul üle kasvu- ja tugevnemisperioodi. 1924.a. partei XIII kongressi otsuste alustel moodustati koolidesse komsomoli-algorganisatsioonid. Kommunistlik noorsooühing oli I viisaastakul partei lähimaks abiliseks sotsialismi ülesehitamisel.

Kommunistlikud noored võtsid osa kirjaoskamatusel likvideerimisest, koolide ehitamisest, pedagoogilise kaadri ettevalmistamisest, võitlesid õppeedukuse ja distsipliini eest. Kommunistlikud noored olid koolides õpetajate lähimateks abilisteks.

Näiteks ehitati Kubani ringkonnas Vesjolaja staniitsas kool kommunistlike noorte abiga. Koolimaja põles maha. Staniitsas oli 1350 talu, 6000 elanikku ja umbes 900 kooliealist last. Kommunistlikud noored käisid taludes, korjasid koolimaja ehitamise jaoks vilja, mune, kartuleid ja viisid need linna turule. Nii koguti 1100 rubla. Kuna raha oli vähe, otsustasid kommunistlikud noored ise ehitada koolimaja. Organiseeriti mitu pühapäevakut, veeti kohale liiv ja kivid. Tööle tõmmati kaasa 50 mittekommunistlikku noort. Koolimaja valmis 1927.a.

septembris.¹⁾

Paljud kommunistlikud noored töötasid lugemistaredes ja raamatukogudes.

Suurt tööd tegid kommunistlikud noored rahvuslikes rajoonides, kus kultuuriline manajäämus, harimatus ja vanad tavad olid tugevad.

Näiteks Adögee autonoomses oblastis enne revolutsiooni võis sõrmedel lugeda kirjaoskajaid. Oblasti kommunistlikud noored kuulutasid end lööklasteks kultuuririndel. Korraldati kümneid laupäevakuid koolide abistamiseks, eraldati sadu noori tööle kirjaoskamatus likvideerimiseks. 1931.a. oli Adögee autonoomses oblastis kirjaoskamatus täielikult likvideeritud.²⁾

Koolides tugevnesid komsomoliorganisatsioonid ja hakkasid aktiivselt võitlema õppedukuse ja distsipliini eest.

Moskva Kirovi rajooni 15. kooli kommunistlikud noored võtsid oma kontrolli alla õpilaste vihikud. Varsti saavutati häid tulemusi käekirja, vihikute korralikkuse jm. alal.³⁾

Moskva 14. kooli kommunistlikud noored võtsid oma šefluse alla raskelt kasvatatavad lapsed. Nad külastasid nende laste kodusid, vestlesid vanematega, võtsid need lapsed pideva kontrolli alla. Moskva 14. kooli kommunistlikud noored võitlesid distsipliini eest ka väljaspool kooli. Nad organiseerisid korrapidajate grupe tänavatel ja saavutasid edu.⁴⁾

Paljudest desorganisaatoritest kasvatas komsomol tublid inimesed.

Peaaegu iga kommunistlik noor täitis koolis mingit ühis-
kondlikku kohustust. Näiteks Leningradi oblasti ühes koolis

1) Leninlik Kommunistlik Noorsooühing, lk. 275.

2) А.М.Иванова, Что сделала....., lk. 35.

3) М.Е.Шильникова, Учебно-воспитательна, lk. 210.

4) Samas, lk. 210-211.

oli 20 kommunistlikku noort. Ühiskondlik töö oli neil jaotatud järgmiselt: Juhtival komsomolitööl töötas 2 kommunistlikku noort, pioneeritöö alal töötas kommunistlikke noori - 9, õpilaskomitees - 4, vabatahtlike organisatsioonide juhtidena - 3 ja redaktsiooni kolleegiumis - 2 kommunistlikku noort.¹⁾

I viisaastakul muutus sisukamaks klassi- ja kooliväline töö. Võeti kasutusele uusi huvitavaid töövorme.

Pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonid olid klassi- ja koolivälise töö initsiaatoriteks.

Klassi- ja koolivälise töö käigus tehti palju ära õpilaste poliitilisel kasvatamisel. Revolutsiooniliste tähtpäevade pühitsemine andis selleks palju võimalusi. Näiteks Leningradi 220. koolis anti Oktoobrirevolutsiooni 12. aastapäevaks välja elav ajaleht, mis koosnes 5 osast: 1) kooli side tootmisega, 2) kultuurkäigud, 3) internatsionaalne kasvatus, 4) koolisise- ne elu, 5) kooli sidemed maaga šefluse vormis.²⁾

Koolides töötasid jooksva poliitika ringid. Näiteks 1928/29.a. dets.-jaan. Mordva ANSV Krasnoslobodski. II astme koolis käsitleti jooksva poliitika ringis selliseid küsimusi nagu "Kaasaegne rahvusvaheline olukord ja Kominterni ülesanded", "Kominterni VI kongressi otsused võitluses sõjalise hädaohu vastu ja kolonialismi vastu", "Võitlus klassivaenlastega ideoloogilisel rindel" jt.³⁾

Õpilased said ringides tööharjumusi. Kolm-neli korda kuus ringi liikmed esinesid kogu kooli ees. Koos teiste ringidega anti välja elavaid ajalehti, korraldati poliitilisi viktoriine jne.

1) М.Е.Шильникова, Учебно-воспитательная....., lk. 204.

2) П.А.Ключникова, Внеучебная политико воспитательная работа советской школе /1921-1931 /, Саранск 1957, lk. 34.

3) Samas, lk. 50.

1930. a. suvel läksid Leningradi 59. kooli vanemate gruppide õpilased koos õpetajatega maale ja tegid ära suure poliitilise töö. Nad aitasid rajada lasteväljaku, korrastasid kolhoosi punanurga ja raamatukogu, organiseerisid kolhoosis komsomoli algorganisatsiooni, viisid elanikkonnale läbi vestlusi, töötasid pioneeridega, asutasid ringi partei XVI kongressi materjalidega tutvumiseks. Peale selle töötasid õpilased ka kolhoosis põllumajanduslikel töödel.¹⁾

Teravas klassivõitluse olukorras püüdsid klassivaenlased tõmmata noori oma mõju alla. Klassivaenlased kasutasid kirikut ühe vahendina laste mõjutamisel. Kirik ja sektantlikud organisatsioonid organiseerisid lastele ringe ja õhtuid, töötasid ka religioosed koolid. Oli juhtumeid, kus lapsed enne lõunat õppisid nõukogude koolis, peale lõunat aga kirikukoolis. Religiioosete pühade ajal ei läinud paljud lapsed kooli. Mõnedes koolides kirikupühade ajal puudus 50 % lastest. Isegi pealinna koolides oli veel usul suur mõju.²⁾

Leningradi 132. kooli üks vanemaid gruppe ei tulnud organiseeritult kooli jõulupühade ajal.³⁾

Oli isegi selliseid uskumatuid fakte, et õppeaasta algust tähistati koolis piduliku jumalateenistusega (Mtsenski kool Orlovi kubermangus).⁴⁾

Koolide klassi- ja kooliväline töö aitas palju kaasa ateismi kasvatamisele. Koolides moodustati ateistide ringid.

1) П.А.Ключникова, Внеучебная, lk. 80.

2) История педагогики, Под редакцией И.А.Константинова,

Е.Н. Медынского, М.Ф. Шаблаевой, Москва 1955, lk.416-417.

3) Ф.Ф.Королев, Советская школа....., lk. 232-233.

4) Samas, lk. 233.

Viidi läbi vestlusi sellistel teemadel nagu "G. Bruno elu ja tegevus", "Jõulupühade tekkimine" jt. Taganrogi 2. seitsme-aastases vabrikutehase koolis organiseeriti näiteks antireligioosne ring "Ateist". Ring viis läbi selliseid vestlusi nagu "Kiriku tegevus Esimese maailmasõja ajal", "Kirik ja Veebruarirevolutsioon", "Inimene, tema töö ja tervis", "Taimede, loomade ja inimese arenemine", "Maailma ajalugu" jne.¹⁾

Klassi- ja koolivälises töös oli I viisaastakul väga tähtis koht ühiskondlik-kasulikul tööel. Õpilased teostasid maal küla kultuurilist teenindamist, linnades vabrikute ja tehaste kultuurilist teenindamist, võideldi sotsialistliku omandi kaitsmise ja hoidmise eest jne.

Näitena võib tuua Medvekovski kolhoosinoorte kooli, kus ühiskondlik kasulik töö toimus kindla plaani järgi. Iga õpilane pidi keskmiselt aastas tegema 51 tundi ühiskondlik-kasuliku tööd. Õpilased abistasid külanõukogu, talupoegade komiteesid, korraldasid koosolekuid, töötasid lugemistaredes, raamatukogudes, komsomolitööl, ringides jm.²⁾

Seoses rahvusvahelise olukorra teravnemisega pöörati tähelepanu ka õpilaste sõjalisele ettevalmistamisele. Koolides töötasid laskurite ringid, esmaabi ringid jt. ringid.

1928.a. algul ilmus Nižni-Novgorodi oblasti Veluga 3. kooli üleskutse tugevdada riigi kaitsevõimet. Noored patrioodid hakkasid koguma raha lennuki "Školnik" jaoks.³⁾

Aineringidest töötasid koolides kirjanduse, bioloogia, füüsika, matemaatika jt. ringid. Need ringid tõstsid õpilaste

1) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....., lk. 164.

2) Ф.Ф. Королев, Советская школа....., lk. 250.

3) Самас, lk. 245.

teadmisi ja huvi vastavate ainete vastu.

I viisaastakul asutati palju uusi kooliväliseid lasteasutusi, mis hakkasid juhtima ja organiseerima laste vabaaja veetmist.

1926.a. organiseeriti Noorte Pioneeride Keskbüroo juurde Laste Tehnika Keskjaam. Ta hakkas läbi viima suulist ja kaugõppe konsultatsioone tehnikahuvilistele, organiseeris näitusi, juhtis tehnikajaamade tööd jne. 1927.a. lõpul oli Vene NFSV-s 15 tehnikajaama (Leningradis, Sverdlovskis, Voronežis, Rostovis Doni-ääres jne.).¹⁾

1928.-30. a. asutati Vene NFSV-s 60 laste tehnika jaama.²⁾

1928/29. õppeaastal Vene NFSV-s korraldati 110 laste tehnika näitust huvitavate eksponaatidega.³⁾

Laste tehnikajaamad korraldasid väga huvitavaid üritusi nagu tehnika öhtud, tehnilised käigud maale (abistati maanoori), tehnilised laagrid, kus lapsed söitsid laagritesse, et kontrollida oma töö tulemusi, tehnika saavutusi. Organiseeriti energeetikute rühmad, kes võitlesid elektrienergia asjata kulutamise vastu. Noored tehnikud võtsid vabrikutes ja tehastes oma hoole alla masinaid, tööpinke ja tsehhe.⁴⁾

Organiseeriti ka Noorte Naturalistide Keskjaam naturalistide jaamade töö juhtimiseks. Maal rajati agronoomia jaamad.⁵⁾ Tehnika jaamad ja naturalistide jaamad tegid ära suure töö kooli ja elu sidemete tugevdamiseks.

ÜK(b)P Keskkomitee 1931.a. ja 1932.a. määruste alusel

1) Народное образование , lk. 129, 130.

2) Ф.Ф.Королев, Советская школа. . . . , lk. 224.

3) Samas, lk. 224.

4) Samas, lk. 226-227.

5) Н.А.Константинов, Е.Н.Медвinsky, Очерки. . . . , lk. 164.

paranes tunduvalt ka klassi- ja kooliväline töö. Siit peale klassi- ja kooliväline töö hakkas muutuma õppe-kasvatustöö lahutamatuks osaks.

Pahempoolsete ebaõige töö tagajärjel oli koolide õppeplaanides kehalisele kasvatusel ja kunstilisele kasvatusel jäetud väikene koht. Alles partei Keskkomitee määrustega sai laste füüsiline kasvatus ja kunstiline kasvatus oma koha koolis tagasi. Seoses sellega elavnes ka klassi- ja kooliväline töö. Koolides rajati kehakultuuriringid, rajati staadionid, spordiplatsid, suusajaamad, uisuväljakud. Hakati läbi viima spartakiaade.¹⁾

Kunstilise kasvatusel parandamiseks loodi Moskvas Laste Kunstilise Kasvatuse Keskmaja. Oblastites ja kraides loodi laste kunstilise kasvatusel majad. Hakati korraldama kunstinäitusi ja olümpiaade, mis said traditsiooniliseks just 1930. aastast peale. Paljudes koolides loodi koorid, orkestrid, ansamblid, kunstiringid jt. ringid.²⁾

Näiteks 1932/33. -ööeaastal töötas Losinoostrovski koolis kehakultuuri ring ja kujutava kunsti ring. Kehakultuuri ringil oli suusa-, male-, ja võrkpallisektsioon. Muusikaringis tegutses koor ja estraadiorkester. Koolis töötas ka draamaring.³⁾

26. dets. 1932.a. Vene NFSV Rahvakomissaride Nõukogu andis määruse "Klassivälise töö laiendamise abinõudest 1933.a.". Haridusorganitele tehti ülesandeks töötada välja detailne plaan klassivälise töö alal 1933. aastaks.

1) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....., lk. 259.

2) Народное образование....., lk. 197.

3) Н.А.Константинов, Е.Н.Медынский, Очерки....., lk. 260.

1933.a. avati 400 uut lasteraamatukogu, 300 laste tehnikajaama, 25 laste klubi, 10 laste teatrit jt. asutusi.¹⁾

Klassi- ja kooliväline töö laiendas õpilaste üldhariduslike teadmiste ringi ning oli õpilaste kommunistliku kasvatuses tähtsaks ja lahutamatuks koostisosaks I viisaastakul. Just klassi- ja koolivälises töös avanesid õpetajatele laialdased võimalused noore sugupõlve kommunistlikuks kasvatuseks.

1) Н.А.Константинов,Е.И.Медынский,Очерки.....,

LÖPPSÖNA.

I viisaastakul, sotsialismi ülesehitamise otsustavate võitude aastail, tõusis nõukogude kool oma arengus uuele, kõrge- male astmele.

Nõukogude kool arenes kommunistliku partei juhtimisel teadmiste kvaliteedi tõusu ja noorpõlve kommunistliku kasvatu- se süvenemise tähe all. See areng toimus teravas võitluses klassivaenlastega ja mitmesuguste ebapedagoogiliste vooludega.

Väga palju kasulikku tehti kooli ja elu sidemete tugev- damiseks. Hinnatavaid tulemusi saavutati kooli polütehniliseeri- mise alal. Tugevnesid pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonid koolis. Häid tulemusi saavutati ka klassi- ja koolivälises töös.

Nõukogude kool, asudes töötavate hulkade teenistusse, muutus kõige eesrindlikumaks kooliks maailmas. Nõukogude kooli suured saavutused saavad mõistetavamaks siis kui vaadelda koo- li arengut samal perioodil kapitalistlikes maades.

Samal ajal kui haridus ja koolielu Nõukogude Liidus elas läbi tõsise õitsengu, toimus kapitalistlikus maailmas seoses ülemaailmse majanduskriisiga (1929-1933) kultuuri- ja haridus- elu sügav langus ja tagasikäik. Kodanlikud haridustegelased olid ise sunnitud tunnistama hariduselu sügavat kriisi.

1931.a. üks ameerika professor oma loengutes märkis, et praegust olukorda kapitalistlikus maailmas võib nimetada mo- raalse elu languseks.¹⁾

1) А.С.Бубнов, Речь на III сессии ЦИК СССР I созыва,

Vaatamata suurtele edusammudele I viisaastakul, seisis nõukogude kooli ees veel palju tööd. A.S. Makarenko ütles: "Me oleme uhked oma edusammudele ja osavõtule sotsialistlikust ülesehitustööst. Just see uhkus ei luba meil öelda, et kõik on juba tehtud, ja nüüd jääb üle vaid ausalt jälgida, et töö kvaliteet ei langeks. Ei, ees on veel palju tööd!"¹⁾

II viisaastakul toimus nõukogude kooli edasine kindlustamine ja tugevnemine. Visalt jätkas õpetajaskond võitlust õpilaste õppeedukuse tõstmise eest. Kasvatustöö alal tuli õpetajatel end kõige rohkem pingutada, sest see oli kõige mahajäänumaks alaks koolis. Kasvatustöö metoodikas oli veel palju lahtisi küsimusi. Tuli otsustavalt vabaneda koolis esinevatest vigadest, eriti aga pedoloogiast, mis võimutses II viisaastakul nõukogude koolis.

Nõukogude kooli õppe- ja kasvatustöö parandamisel oli suure tähtsusega partei Keskkomitee määrus 4. juulist 1936.a. "Pedagoogilistest moonutustest hariduse rahvakomissariaatide süsteemis". Selles paljastati täielikult pedoloogia kui eba-teaduse marksismivastane olemus. Keskkomitee määrus tagas eesrindliku nõukogude pedagoogikateaduse edasise tõusu.

1936. aastast peale hakatakse nõukogude koolis panema suuremat rõhku üldhariduslike teadmiste omandamisele, puhtraamatulikele teadmistele. Kooli lõpetajad said siit peale küll laialdaste teadmiste ringi, kuid ei olnud relvastatud praktiliste oskuste ja vilumustega, polütehniliste teadmistega. 1937.a. suleti koolide töökojad ja kogu eelnevat tööd hakati vaatama

1) A. S. Makarenko, Kolmanda aastakümne künnisel, "Kommunistlikust kasvatusest", lk. 49.

äärmiselt kriitiliselt. Minnes teise äärmusse, unustati palju väärtuslikku nõukogude kooli töös I viisaastakul, eriti aga töös kooli ja elu sidemete tugevdamisel.

NLKP XX ja XXI kongress näitasid, et noorpõlve ettevalmistamine eluks ja tööks on riikliku tähtsusega ülesanne. Nõukogude kool oli vaja ümber korraldada, oli vaja tugevdada kooli ja elu sidemeid, ühendada õpetus kasuliku tööga, sealjuures töstes tunduvalt teadmiste taset.

NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu teesides "Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning rahvahariduse edasisest arendamisest meie maal" kohtame paljusid neid nõudmisi, mida püstitati kooli ette juba I viisaastakul. See on tingitud sellest, et paljud partei ja valitsuse otsused ja juhtnõõrid unustati hiljem või viidi ellu hoopis puudulikult.

Seoses meie kooli reorganiseerimisega käesoleval perioodil, ei tohi unustada nõukogude kooli tööd eelnevatel perioodidel. 1920.-30-ndate aastate väärtuslikke töökogemusi on vaja tundma õppida ning mõningaid väärtuslikke mõtteid rakendada ka käesoleval perioodil meie koolis, kuid juba hoopis kõrgemal astmel, kui I viisaastakul.

Sellepärast ülevaade nõukogude kooli arengust I viisaastakul ei paku ainult puhtajaloolist huvi, vaid omab ka praktilist väärtust kaasaja probleemide lahendamisel meie koolis.

KASUTATUD KIRJANDUS JA ALLIKMATERJALID.

1. Lenin, V.I. , Kõne II Ülevenemaalisel õpetajate-internat= sionalistide kongressil 18. jaanuaril 1919, Teosed, 28. kd.
2. Lenin, V.I., VK(b)P programmi projekt, Teosed, 29. kd.
3. Lenin, V.I., Kõne kubermangude ja maakondade rahvaharidus= osakondade ja maakondade poliitharidustöölise ülevenemaalisel nõupidamisel 3. nov. 1920.a., Teosed, 31. kd.
4. Lenin, V.I., Noorsooühingute ülesanded, Teosed, 31. kd.
5. Lenin, V.I., Proletaarsest kultuurist, Teosed, 31. kd.
6. Lenin, V.I., Hariduse rahvakomissariaadi tööst, Teosed, 32. kd.
7. Lenin, V.I., Kooperatsioonist, Teosed, 33. kd.
8. Lenin, V.I., Lehekülgi päevikust, Teosed, 33. kd.
9. Lenin, V.I., Uus majanduspoliitika ja poliitharidustöölise ülesanded, Teosed, 33. kd.
10. NLKP kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused.
I osa - Tallinn 1956;
II osa - Tallinn 1956;
III osa - Tallinn 1957.
11. Abiks haridusalal töötajale, Tallinn 1953.
12. Kalinin, M. I., Kõne külakoolide õpetajate-ordenikandjate austamisöhtul, "Kommunistlikust kasvatuses", Tallinn 1947.
13. Krupskaja, N.K., Partei tähtsaim otsus, "Valimik pedagoogilisi teoseid", Tallinn 1949.

14. Krupskaja, N. K., Võitlus teadmiste eest - pioneeriorganisatsiooni tähtsaim ülesanne, "Valimik pedagoogilisi teoseid", Tallinn 1949.
15. Leninlik Kommunistlik Noorsooühing, Tallinn 1959.
16. Makarenko, A. S., Kolmanda aastakümne kümnisel, "Kommunistlikust kasvatuses", Tallinn 1954.
17. Makarenko, A.S., Tahe, mehisus, sihikindlus, "Kommunistlikust kasvatuses", Tallinn 1954.
18. Makarenko, A.S., Valitud pedagoogilised teosed, Tallinn 1948.
19. Medönski, E.N., Pedagoogika ajalugu, II osa, Tallinn 1950.
20. NSV Liidu ajalugu, Sotsialismi ajajärk (1917-1957), Tallinn 1959.
21. Rahvahariduse korraldus Nõukogude Liidus, "Nõukogude Kool" 1947, nr. 10.
22. Stalin, J.V., Keskkomitee poliitiline aruanne ÜK(b)P XVI kongressile, Teosed, 12.kd.
23. Директивы ВКП/б/ и постановления советского правительства о народном образовании, вып. I-II, М. -Л. 1947.
24. Андреев, К., Творчество, "Школьный учитель", М. / 1951.
25. Анучина, Ебр., Зеленая книга, "Школьный учитель", М. / 1951.
26. Бубнов, А.С., Всеобуч и политехнизация Массовой школы, "Статьи и речи о народном образовании", М. 1959.
27. Бубнов, А.С. Главные проблемы перестройки школы, "Статьи и речи о народном образовании", М. 1959.
28. Бубнов, А.С., Организационные задачи культурной революции, "Статьи и речи о народном образовании", М. 1959.
29. Бубнов, А.С., О системе народного образования, "Статьи и речи о народном образовании", М. 1959.

30. Бубнов, А.С., Очередные задачи в области народного просвещения, "Статьи и речи о народном образовании", М. 1959.
31. Бубнов, А.С., Речь на III сессии ЦИЖ СССР VI созыва, "Статьи и речи о народном образовании", М. 1959.
32. Бубнов, А.С., Что нужно для всеобуча, "Статьи и речи о народном образовании", М. 1959.
33. Воронцова, Л., Директор школы, "Школьный учитель", М. / 1951.
34. Воронцова, Л., Заслуженная учительница, "Школьный учитель" М. / 1951.
35. Горький, М., Собрание сочинений, т.25, М. 1951.
36. Дейкено, М.М., 40 лет народного образования в СССР, М. 1957.
37. Желтов, А.К., Народное образование в Горьковской области за 30 лет 1917-1947, Горький 1948.
38. Жирнов, В., Развитие советской социалистической культуры, М. / 1952.
39. Иванова, А., Что сделала советская власть по ликвидации неграмотности среди взрослых, М. 1949.
40. История педагогики, Пособие для педагогических институтов, Под редакцией Н.А. Константинова, Е.Н. Мединского, М.Ф. Шабатовой, М. 1955.
41. Карпов, Г.Г., О советской культуре и культурной революции в СССР, М. 1954.
42. Ким, М.П. Коммунистическая партия - организатор культурной революции в СССР, М. 1955.
43. Ключникова, П., Внеучебная политико-воспитательная работа в советской школе /1921-1931 / Саранск 1957.

44. Константинов, Н.А., Медынский, Е.М., Очерки по истории советской школы РСФСР за 30 лет, М. 1948.
45. Королев, Ф.Ф., Очерки по истории советской школы и педагогики 1917-20, Москва 1958.
46. Королев, Ф.Ф. Советская школа в период социалистической индустриализации, М. 1959.
47. КПСС О комсомоле и молодежи, М. 1957.
48. Луначарский, А.В., Задачи просвещения в системе советского строительства, "О народном образовании", М. 1958.
49. Малышев, М.П., О всеобщем обучении в СССР, "Вопросы организации всеобщего обучения" Сборник статей под редакцией И.М. Богданова, А.Х. Волковского, М.П. Малышева, М. 1953.
50. Маслин, А.Ж., О некоторых вопросах создания советской социалистической культуры и ее особенностях, "Вопросы философии", 1958 № 3.
51. Медынский, Е.М., Просвещение в СССР, М. 1955.
52. Нагаева, Е., Радостный труд, "Школьный учитель", М. / 1951
53. Нагорный, С., По родной стране, "Сельский учитель", М. / 1954.
54. Народное образование в СССР, Под редакцией Каирова, М. 1957.
55. Панич, М., Путь народного учителя, М. 1948.
56. Равкин, З.И., Советская школа в период восстановления народного хозяйства 1921-1927, М. 1959.
57. Розанов, С., Заведующая учебной частью, "Школьный учитель", М. / 1951.

58. Суслепарова, Ф.Я., Сельская учительница, М. 1958.
59. Шацкий, С.Т. На ликвидацию второгодничества, М. "Избранные педагогические сочинения", М. 1958.
60. Шацкий, С.Т., Очередные вопросы педагогического образования, "Избранные педагогические сочинения", М. 1958.
61. Шацкий, С.Т. "Повышение качества урока", "Избранные педагогические сочинения", М. 1958.
62. Шильникова, М.Е., Учебно-воспитательная работа школы в 1930-1934 годах, М. 1959.
63. Шкляр, М.Г., Народная учительница, М. 1950.

S I S U K O R D.

	lk.
Eessõna	1
I peatükk.	
Kultuurirevolutsiooni arengust NSV Liidus Aastail 1917 - 1928	5
II peatükk.	
Nõukogude kool I viisaastakul	28
1. Võitlus kirjaoskamatusel likvideerimise eest	28
2. Koolide materiaalne baas	36
3. Üldise kohustusliku alghariduse teostamine I viisaastakul	42
4. Seitsmeaastaste koolide ja keskkoolide arenemine ja kasv	49
5. Õpetajate kaadrid	56
6. Õppe- kasvatustöö	72
7. Pioneeri- ja komsomolitöö. Klassi- ja kooliväline töö	108
Lõppsõna	120
Kasutatud kirjandus ja allikmaterjalid	123